

ГАЛАЛАЯ

Може й правдою то було. Про то ніхто не знає серед степу, окрім верби золотавої, річечки кучерявої, вишеньки плодовитої та цілого поля маків степових, як стяга козаків кривавого. А ще відьми про це знають та мовчать тихенько, аби не порушити баланс, котрий вже сотнями століть не ними побудований. А от неправду, то й так можна вигадати...

1. ПРО ГАЛАЛАЯ І ДВАДЦЯТЬ ДВІ АМАЗОНКИ

Хоч вірте, хоч ні, але жили на нашій землі козаки спокон віків, ще коли Господь вавілонське розігнав.

І був такий козак Галалай неодружений. Скакає на конику Райчику по степах, шаблюкою поблискує – страху усім нишпоркам та дикунам степовим наганяє.

Бувало, вискочить Галалай на курган-гору і як загалалає, розірве степ піснею на всі сторони, що сховаються нишпорки у щілини та нори, виглядають півоком, тремтять від поваги і страху. Та знають: сумує козак про те, що неодружений. А був би одружений: хатинку собі справив би, за коником з плугом ходив би, все ж спокійніше було б...

А де то козаку знайти собі жінку путню і підходящу, коли кругом одні відьми та дикунки плодяться? Цивілізація десь у Єгипті, чи у якійсь там Атлантиді.

А тут степ рівний, горби мамками прадавніми насипані і одна наволоч голопуза ненажерна ганяє туди-сюди між ковилою, виживає, значить.

Тай став козак сам задумуватись: не вік же йому неприкаяним гасати? Треба і про майбутні покоління подбати. Жінка як то не є, а опора гранітна і у старість розрада...

Піймав Галалай відьму за шию, причавив її до землі, аж так, що та свого роздвоєного язика висолопила.

-Говори, нечистота, де жінки добрі є?

-А я тобі що, не жінка? – Завелася шипінням відьма. – За мною, як за стіною будеш жити. Розженемо усіх нишпорок із степів, царство збудуємо, зацарюємо.

-Що то за царство без любові?! – Не погодився козак. – Для царства віра, душа треба, слово красне, а у тебе: ні душі, ні серця, язик – і той роздвоєний...

-Перебирає, ач, цурається! – Зашипіла своє відьма. – То і для тебе є дорога за щастям, коли такий неприкаяний. Там живуть двадцять дві амазонки!

І послала відьма Галалая туди, де печери розмиті, де вода у граніті, де земля з небом не сходиться, а не розбереш де верх, а де низ.

А що робити? Осідлав свого Райчика і подався козак у дорогу. Одруження діло серйозне.

І щось швидко дістався козак, туди, куди надумав. Бо плюнула відьма перед ним шипляче, то котилося воно, котилося, а як перестало шипіти – побачив козак перед собою начебто перевернуту макітру горою, всю уквітчану. І галявини на ній, і солов'їні гаї. А з-під гори водограї шумлять печерні. Красуні у них сидять, купаються.

Мама моя, красуні! І чорненькі, і біленькі, і руденькі, фігурки як грушки, груди як пампушки. Рівно двадцять дві нарахував козак і впевнився: точно це амазонки! І тут таки засумнівався: то було раніше, що жодної у жони вибрати не хотілося, а тепер двадцять дві красуні – і хоч усіх бери, не пожалкуєш...

А красуні накинули на себе зброю войовничу і до козака підступилися:

-А ну, що ти за птаха? Тут на тисячу верстов жоден мужчина не ходить, боїться нашої сили, а ти заявився і нашу дівочу скромність видивляєшся?

-Та я ж для душі, для вірності шукаю, - став виправдовуватися Галалай. – Не для втіхи прийшов. Обираю дружину для віку і кріпості сердечних вузів.

А красуні на те, ще відвертіші стали, зарум'янилися, леза залізної зброї на козака наставили, бо то ж тільки і чекали серйозного чоловіка, а не так пройдисвіта якогось. І всі, як одна, замріялись: кінець амазонії...

-І кого ж вибереш? – Запитали красуні, перед козаком лезами помахуючи, одна на одну позираючи.

“От так вляпався, - подумав козак. – Була б мені одна відьма – то одна! А тут хоч яку вибирай, а решта образиться, чого доброго, голову відтяпають за неправильне відношення до жіночої краси...”

Сховав Галалай шаблюку куди подалі, щоб не спокушати долю, і став розумом цідити ситуацію. Утекти не можна, клята відьма дорогу тільки вперед намалювала. Усіх вибрати?

Куди ж щасливому козаку аж двадцять дві дружини обійти? Будь одна невдоволена – одна гуля від копистки, а так аж двадцять дві гулі на лобі може бути... Став козак пропонувати себе так:

-Живу я, сердешні красуні, серед диких степів, де основу буття полонили відьми. То ж хто із вас відьмою прикидатися може, ту і виберу!

Половина красунь леза поховали і відвернулись. Не для того вони створені, щоб у перекидання гратись: є краса – бери у палац, немає палацу – прощавай козаче...

А все ж таки одинадцять розумниць на своєму стоять, козака лезами міряють.

-А ще у наших диких степах нишпорки плодяться, дикуни усілякі, котрих присмиряти треба такою піснею, щоб із нір своїх носа не витикали... Котра горласта, ту і виберу!

Ще дев'ять красунь відвернулися, покидали зброю і побрели у водограї. Не гоже їм, музам, з курганів пісні горлопанити. Це ж не той рівень для високого співу... Дві зосталося.

“Ну дві красуні, вже не двадцять дві, - подумав козак, - проте, і дві забагато. Бо ж як то на коня у трьох моститися?

-Що ж, мої милі наречені, далека дорога чекає нас. То тепер вибір не мій, а мого коника Райчика. Йому вас додому везти. Кого вибере, та і буде мені жоною... Кінь не збреше у своєму виборі, бо вікувати і йому серед сім'ї.

Принюхався Райчик до обох красунь і обрав таку, яку і сам козак на крилах додому поніс би, аби коня поряд не було.

А так, умостилися Галалай і красуня на Райчика. Вона ухопила чоловіка вірного за плечі, і поїхали вони додому.

Де заблукають, жона відьмою прикинеться і у справдішньої відьми дорогу спитає.

Де зустрінуться із нишпорками, дикунами-ненажерами, сядуть молодята на кургані, затягнуть пісню у всі голоси – розчистять собі дорогу.

-Як же ж тебе звати, красуне? – Зважився спитати козак уже вдома, біля кучерявої річечки.

-Галя! – Відповіла красуня і зашарілася на голому місці, як квітка дикого маку.

-Тепер будеш козачка Галя Галалайчиха! – гордо пояснив їй смисл нового життя козак Галалай.

І таке кріпке покоління відбулося у них, що і до тепер немає переводу. Які б сили не намагалися уїстися злом у козачу вдачу – все миналося на краще. Ніхто роду не узнає, а рід процвітає.

А інколи, таки дається взнаки поріддя: як вхопить жона, бува, кописткою, як почне лупцювати свого щасливого, і ну словами:

-І за які гріхи, ти, неприкаяний, вибрав саме мене?!!!

2. ПРО ГАЛАЛАЯ І СВЯТО ВЕСНИ

Якби хто не розказував швидко та яскраво, а діло робиться довше і дешевше.

Бо ще тоді, коли в степах широких, між курганами високими, біля річечки кучерявої, жив був козак Галалай зі своєю вірною Амазончихою Галею Галалайчихою, і співали вони пісень на всю ширину і висоту неба так, що нишпорки всякі та дикуни, що в степах водяться, заривалися в землю якнайглибше, аби не чутоньки тих вольних пісень, як на гріх тяжкий - завівся довкола Дух гнилий.

Що то був за Дух і звідки завівся, тільки відьма триязика знала, але язиками плуталася і не могла точно сказати родоводу Духа гнилого - тільки свист від неї чувся і очі задрісно сипали недобрим вогнем, хоч хмиз пали.

Виробляв Дух всіляку погань із глини степової, а глини стільки, хоч весь світ із неї зліпи, а ще й на люльку залишиться!

Розповзалася ця погань між курганами рудими плямами, на яких і стебелинка не росла, і крапля дощу не падала, гидуєчись поїти погань, аж шкварчала від того і нараз випаровувалась.

Тільки жук якийсь заповзе через невігластво своє на руду пляму, такий мудрий робиться, що лягає догори лапами у сонце дивлячись, начебто відповідь у сонці шукає: що робити?

Що тут зробиш?

- А Що тут зробиш? - Заплакав козак Галалай над своїм коником Райчиком. Галя притулилася до козака чорною стрічкою, що волосся своє перетягнула, і заревла тугою розбита - помер Райчик, не витримав віку свого. Всяке добро кінця добігає, от тільки гидота чомусь вічності хоче...

А тут іще небесне паскудство стало налітати час від часу - стрибало із кургану на курган воронячою хмарою. Та якби тільки сонце собою затуляло, а так іще каркає на всю душу - паскудить пісню, оскверняє карканням неозорість степову.

А це ж прямий виклик нишпоркам. Повиповзали із усіх степових щілин дикуни-ненажери, сонцепродавці-нишпорки і давай шугати по степу, неначе окрім них тут ніхто і не живе більше!

Намалювалася така картина, що козак Галалай плювався у всі сторони, а десь і слівце підходяще ложив, та зарадити проти погані нічого не тямив, окрім Галі, вірної та рідної своєї, нікому сказати нічого не міг - отака мара, отака нудота!

- Свята світлого не хватає в степу! - рішив козак - Би було би свято, була б і пісня чиста, радісна і спокійна. Як думаєш, Галю?

-До Коваля свят треба йти. - Погодилась Галя, - Та прийдеться йти через хурделиці, по снігу чистому переметному дорогу шукати, іншої дороги

немає... Ховається Коваль у снігах, аби білий світ із снігом плутали і про свято не мріяли.

-А як же тебе саму залишити? – Забезпокоївся козак, аж шаблюку свою впустив ненароком.

- Не загуби шаблюки, любий! Про мене не тужи, родинко. Якщо налізуть вовкулаки та всяка нечистота - то на білому снігу їх буде видно здаля. А тобі ось від мене згадка пригодиться - перстень алюмінієвий, стрічка чорна і кружка срібна.

Упав перший сніг на степ і подався козак Галалай у путь до Коваля свят, довго цілувався з жоною перед походом. Дорога без поцілунку вірного, без слова ніжного, без зітхання рідного не зляжеться і не простелиться.

По білому важко ходити, коли в очах пелена з'єднує і небо і землю, тож кине чорну стрічку перед собою козак і оприділяється у напрямку, куди ж чорна стрічка заведе. А стрічка, кидок за кидком, тягла його до Коваля свят. Шаблюка тяглася збоку, залишала різаний слід у снігу, з'єднувала минуле і майбутнє тонкою лінією зв'язку, бо немає чого у майбутнє лізти, коли минулого не знати де шукати.

- Гопця, стоп! - Гукнув Коваль свят до козака Галалая, коли той уперся лобом у кузню.

Кузня неабияк цяця вибудована, все із залізних викрутасів кованих, із квітів та металевих тварин чудернацьких вилита. Ні вікон ні дверей не видно, урізнобіч, як пелюстки троянди, гостряки розставлені - не підійти людині. А козак, бач, лобом у такий гостряк вперся і ні уперед, ні назад ходу не дає.

- Хто такий ти є? - Питає у козака Коваль, - Якщо за святом прийшов, свято заробити треба! Якщо мимо йдеш, одпусти голову свою від піки і йди собі геть!

Не відпускає козак Галалай головою піку, ще сильніше вперся, бо впертий. Колись про козаку впертість кобзарі пісню заспівують, а поки що тільки піка зігнулася від напруги.

-Бачу, свята хочеш дістати, - змовився Коваль, - а що ти таке, щоб свято собі взяти? А хто ти є, щоб святкувати, коли святкують у кінці, а не попереду. І, взагалі, якого тобі свята?

- Козак я степовий, а свята мені такого, - заговорив Галалай, - щоб пісня була веселою, а руді плями щезали, щоб Дух гнилий вивітрився, та щоб паскудство пісні не заважало карканням піднебесним!

-Ох, йой! Одненьке таке свято є, весняне... Якщо тобі, то більше й нікому! За таке свято щось особливе треба віддавати, наприклад, шаблюку?!

- Шаблюку не віддам, шаблюка мені ще на століття вперед треба, ще настануть часи кров воріженьків пускати, а ось перстень алюмінієвий, будь ласка, віддам!

Впустив Коваль свят козака до себе в кузню. А там усе на металевих полицях горщики, ринки, кубки та бутилі стоять і у кожному свято булькає. Всяке є: і для простих людей в бутилі, і для царів у кубках.

-А для тебе, козак, свято ні у якій посуд ще не налите, - каже Коваль, - молоде ще свято, не вигралось!

-Так у мене кружка срібна є з собою, сюди й наливай!

Отримав козак Галалай свято і двинувся додому по тому ж сліду, який шаблюка в снігу прорізала. Де за вітром, де проти вітру, а все додому ближче.

А Коваль взяв до рук перстень алюмінієвий і задумався, а що то воно за тіло таке? "Золото знаю, срібло знаю, мідь і ту бачив, а тут кується як золото, блищить як срібло, і не жалко, як мідь..." Таки задумався Коваль, що, кажуть, і свята перестав кувати, так і залишився скам'янілим мислителем серед снігів. Сам собі у пам'ятник застиг філософський - алюмінієвий.

Ішов Галалай додому, ішов та ніс кружку з святом поперед себе дивуючись - і морози тріскучі, і хурделиці льодяні, а не замерзає свято у кружці срібній - що то весняне! Дивувався козак і закортіло йому таки спробувати свято посеред дороги, так закортіло, що сьорбнув носом і пригубив краплю.

Завертілося навкруги піснями, пересипало квітами, небо враз заголубіло, трава зазеленіла, куди й сніг дівся, а плями руді, що між курганами повзали, враз потопилися у річках дзюрчливих і Дух гнилий десь у море подався. Краса у степи прийшла застромилася у козачу душу і не відпускає ні на мить, вся погань розлітається шкереберть і тільки щастя стомлює...

Дійшов Галалай під пісню веселу додому, потоптався по нишпоркам з розгону, дикунам пики понабивав спересердя, а Галі дома нема...Скрізь весна буянить, жити хочеться, а Галі нема!

-Галя! Я свято приніс! - Став гукати козак, а без Галі і свята немає...

Аж коло дикого кургану знайшов козак свою жону, що сперлася на ніж свій амазонський. Стомлена, скривавлена дивилась вона на мужа з прикрістю, а довкола десятками вовкулаки мертві поснули серед квітів.

- Що ж ти сам, без мене святкуєш? - запитала жона, - Допоки ти повернувся, мені прийшлося від вовкулаків боронитися... Дуже рано весна прийшла.

Як соромно стало козаку Галалаю. Привів свою Галю додому і віддав їй кружку із святом:

- Ось, твоє це свято! Тобі ним і володіти. Весна тут - твоя весна, а я вже коло тебе... як-небудь, відсвяткуюся.

І прийшло відтоді свято у степ. Береже його Галя Галалайчиха. Не просто так собі святкується, а тільки народить хлопчика - свято! Народить дівчинку - свято! Весна у Галалаєвій сім'ї цілорічно квітне.

Нишпорки степові і дикуни-ненажери піддивляються потайки, шепочуться про щось, що нецікаво, а виду свого козаку не подають, бо знають як Галалай святкує - може і потоптатися і пики понабивати... Бояться нишпорки, а якщо бояться, то поважають, значить, і козака Галалая, і жону його, і рід його пісенний та нескінченний.

А ще відьма тириязика таки розплутала свої язики і повідомила, що Дух гнилий у серці плодиться коли віри немає, коли рід висихає, коли пісня є, а співати нікому...

Але сімейству Галалаїному таке вже не грозить, весна прийшла!

3. ПРО КОЗАКА ГАЛАЛАЯ І ВЕСЕЛІ ЯБЛУКА

Любив козак Галалай свій степ рівний: травою всілякою помежований, безліччю квітів розцяцькований, річечками кучерявими посічений і горбами-курганами оздоблений так, як і пуп свій любив на рідному пузі, бо без пупа і життя козаку не було б!

Стане Галя Галалайчиха роздивлятися пузо козака - ну точно тобі степ у малому вигляді! Особливо коли козак вляжеться у траві пузом до літнього сонця, а всілякі комашки та порошинки із стебелинок різнотрав'я на пузо нападають.

Копошаться комашки на пузі Галалая, як то люди в степу, чи інша наволоч не людської породи - харчі здобувають, смокчуть степові соки цілющі, кусають землю своїми ротами ненажерливими. Понадкусують у одному місці і переповзають у друге, чисте та нетронуте - переселенням народів звать це похабство.

А окультурити степ ніхто і не збирається. Хто ж буде? Нишпорки всілякі та дикуни безпросвітні? Їм би тільки животи понапихати солодко і сховатися куди подалі від сонця Божого, щоб опаскудювати своїми чорними язиками цілющу природу степу вільного.

Відьми - ті хоч темними ночами гидотство шипляче облизують, а інші і дня не цураються... Моторошно від цього, не цивілізовано. З дикунством боротися треба!

-Прикрій пузо своє, козаче, - мовила Галя, - і треба щось робити людяне у степу. Греблю загатимо - став утвориться. Кісточки у землю посадимо -

садок вишневий виросте. Буде де дітям кохання своє шукати, буде де одне одному слова добрі і вічні дарувати. Не буде же ж наша кров кохатися, як відьми, чи дикуни серед степу голого безсоромно, як німина...

-Та так! - Прикрив пузо своє Галалай. - Цивілізація, це коли про кохання своїх дітей думаєш...

І пішов козак шаблюкою в землі дірки ковирияти та кісточки в ті дірки закопувати, а Галя з глечика їх водою поливати. Життя нове почало висаджуватись.

А нишпорки із всіх щілин зашепотілися: «що то за дійство відбувається?»

«Якщо нове життя садити, куди ж старе викорчовувати?» І нишпорки підглядали так, що Галалай комусь із них то око шаблюкою ненароком прошпигне, то ротяку розірве до рівня і розміру напханого шлунка...

Відьма восьмиязика опівночі почала була своїми язиками кісточки із землі виковирювати, та ледь всі язики не повідривала. Бо від жадібності заздрісної хотіла за один раз вісім кісточок дістати, потугою своєю всеязикою.

А кісточка одна від одної через два кроки закопані - не розтягуються язики на такі далекі відстані, хоч відьма їх милом намазала.

Два язика пристрастю сама собі відірвала очмана відмівська і стала шестиязикою. Від злості скорчилася, стала харкатись соками своїми у кожному лунку, де вишня закопана, аж хрипіла і скиглила у ніч іскри лютоуючи.

А від того кісточка враз проросли. І допоки, ще півні не заспівали кукурікання світле, вирости вишневі пагони, як лозини у зріст людини, і ну

шмагати відьму по неприкритим безсоромним місцям боляче, повчаючи про пристойність природничу, що чкурнула відьма геть із вишневого садка і по ці пори в вишневих садках не заявляється, не портить своїм виглядом покорченим ні цвіту вишень біло-ніжного, ні сором'язливість ягід вишневого саду степового.

Став Галалай греблю гатити, ставок утворювати, валуни та каміння епохальне з місця засидженого підіймати і русло річечки кучерявої перекривати. Нехай вода піднімається, кучері свої вирівнює, щоб зорі, як у люстерко-дзеркальце заглядали, собою милувалися. Щоб коханим було куди на себе подивитися, зорі і очі свої у хвилях води плутати.

Тіко піднімить козак валун епохальний, а там на нього дикун степовий здивовано дивиться, ніяково переминається і боязно: «пробач, не винуватий, що тут сховався».

І так дивиться дикун одним оком на шаблюку козачу, а другим на валун кам'яний, що у руках Галалай підняв. Думає, від чого смерть прийде: чи шаблюкою перекриється дихання, чи камінь на голову упаде, чи річка воду піднімить і затопить всі притони вошиві, спрадавна дикунами облюбовані. Цивілізація - страшне дійство!

-Допомогти хочу! - Викрутився дикун підвалунський і захопився за камінь древній, щоб носити і гатить греблю.

-То помагай! – Наказав Галалай.

-Хто ж допоможе, як не я! - із сльозою викашляв дикун виправдання свого життя дикунського. А там, гляди, із дикунства і люди бувають!

Так взялися дикуни виправдовуватись і греблю камінням гатити, що якийсь камінь лишній і зірвали дикунством своїм, дірку утворили, що струмінь водяний десь в іншому місці Атлантиду покрив. Затопив цивілізацію вщент, що по ці пори знайти не можуть.

Воістину варвари цивілізації портять, коли вислужитись хтять.

Летять птиці із вирію над степами привільними. Аж ось ставочок серед степу малюється, коло нього садок вишневий веселенько так розташований. Хто ж із пташцтва відмовиться перепочити у цивілізації культурній. І шугають на кілька днів поласувати природою птахи перелітні до місцини культурної, краю степового заповідного.

А тільки заспівають пісень чужинних, так і загублять із дзьобика насіннячка дивовижні, що впадуть на землю плодотворну і виростає із них чи то верба розгублена, чи то липка медоносна, чи то грушка прямовисна.

Ластівка летіла над степом широкостиглим і здивувалася. Де ж це в степу ставочок з'явився, садочок вишневий культурою перегнутий? Аж дзьобика розкрила і впустила насіннячко яблуньки, що з самого раю викрадене.

Козак Галалай у цей час, після звершень культурних, свято народження іще одного сина святкував, котрого за чергою Галя народила, і шаблюкою у землю тикав: «Прошилю землю на вигін, аби щастя у всіх дірках панувало і веселилося! Бо у мене іще одна дитина народилася! Син степів!»

Якраз у ту дірку від шаблюки насіннячко і потрапило. А ластівка далі летіти і не захотіла. Кружляє по ці пори серед людських осель, насіннячко шукає, ластовеняток родить, бодай хто із них насіннячко знайде, щоб продовжити

політ піднебесний. Та де там падіння змінити! Злітати і падати лише раз написано, а рости на землі ніхто не забороняє.

Виросла із насіннячка яблунька дивосвітна і кожен рік яблука на ній раєм пахнуть, свідомість очищають, радість і сміх дарують. На честь коня вірного назвав плодовите дерево Галалай - Раєчкою! Їдять ці яблука нащадки Галалая та дружини його Галі Амазончихи і немає зупинки сміху щасливого та веселого і немає рідні цій ніяких перепонів у мудрості і правдивості помислів.

Відьма очманіла для помсти, якось своїми язиками яблука з дерева забажала зірвати, та знову від жадібності своєї натури ще два язика загубила. Жаліє, що з козачим родом зналася - чотириязика наволоч, час від часу виє в нічну пору на всі чотири сторони, мабуть страху наганяє, а скоріше від самотності своєї.

А козак Галалай не жаліє - окультурився! Ще й млинок на ставочку заклав: нишпоркам і дикунам для заздності, а дітям для хліба на довгій віки .

4. ПРО КОЗАКА ГАЛАЛАЯ І ПАСКУДНІ ГРОШІ

Там, де небо неміряне, там де сонце на руку сідає, там де ковила ноги цілує, а це життя значить у степах вічних і правдивих, оприлюднився козак Галалай господарством заведений. І хатка у нього глиняна соломами покрита, і призьба біля хатки сажею підведена - і літом йому прохолодно, і взимку тепленько. Аби тільки нишпорки степові не заводились поряд! Відгукує він їх піснею щирою, а як сам не справляється, то його вірна жона Галя допомагає.

Галя Галалайчиха - вірна, одна єдина Амазончиха, свого ножа амазонського на ножі кухарські перекувала і ну страви ними готувати на свій висококультурний смак.

Дикуни всього степу оближуються, слиною давляться, коли запах їжі потічками між курганами повзе...

А відьма дванадцятиязика ці потічки на свої язики намотує і по всьому світу розплює, на всі дванадцять сторін, із заздрості безвтішної, бо злобство на сім'ю козачу затаїла. Авжеж, крім відьми, кращої кухарки в степах не було, до поки Галалай не одружився!

І заплюнула якомсь своє нікудишне відьма по дурості у тринадцяту сторону, де і напрям не визначити, і відстань не порахувати, не додати, не відняти, можна тільки здогадатися, та й то не всім.

А потрапило воно, нікудишне, як виявилось, у цивілізацію Єгипетську, та ще й прямисінько на голову цигану, котрий із свого табору вигнаний за те, що сам себе обкрадав, табір свій об'їдав і фараонам п'ятки лизав, щільно очі прижмурюючи, а язиком, про своїх табірних, слова паскудні прикладаючи. Ну, бо паскудний був.

-Хе-хе, - облизнувся циган, коли нікудишне у голову вдарило, - он де смакота степова водиться, безкультурна нікчемність всякого роду. І це все якраз по мені і моїй натурі! Он де можна запанувати серед невігласів степових.

Викрав циган у фараонів коня бистрого і по слідам плюнутого подався.

Було погналися фараони за злодієм, але що їм цивілізованим у невідомості за якимось паскудником бігати? Назад вернулися про вічність думати.

А у степах вечірніх сіли Галя Галалайчиха та козак Галалай після вечері ситної, після праці посильної на призьбу свою підведена. І затагнули у два голоси пісню заобрійну аж над сутінками вечірніми так, що нишпорки ще на верстов двадцять порозбігалися, вуха хвостами позатуляли. Ти диви який резонанс децибельний утворюється, коли у два голоси, та ще й у небо!

В цей час якраз вершник у сутінках марою виник, якимось раптово, як нісенітниця при розладі шлунку. Що то за птаха така темна? Що то за привид кінською головою прикривається, хвостом затуляється, очі лукаві ще й у пітьмі прижмурює?

-Стій запроданець ночі там, де стоїш! - Гримнув Галалай. - Не то відтяпаю тобі ненароком глечика вухастого, що на плечах носиш, так і не зрозумію хто ти є...

Перелякався циган зустрічі несподіваної. Він на запах нікудишнього мчав, щоб з безкультурною нікчемністю зустрітися. А тут тобі добра людина шаблоюкою голову одтяпати мірється. Страшно в степах стало...

-Не губи, - заскиглив паскудник, - грошви тобі дам, зацарюєш, як фараони!

Що таке гроші? Що таке фараони? Не відомо Галалаю. Не водилися в степах прекрасних та нескінченних такі покидьки цивілізовані.

Галя Амазончиха про фараонів ще чогось чула від подруг своїх колишніх незаміжніх, а от, що таке грошва, яка царювати помагає - і їй теж невідома.

-А ну показуй заради цікавості грошву свою! - Наказав Галалай. - А чи більша у неї шаблюка, а чим моя? Чи кулак у неї такий же, як у мене? А чи може вона, отак як я, коня на коліна поставити?

І смиконув козак за уздечку так, що кінь фараонський на передні коліна впав, і відразу признав хазяїна свого нового до віку, признався у вірності та любові козаку Галалаю іржанням переможним піднебесним, а ще і Галі відсалютував: перекинув цигана через кінську голову і простелився той з торбою під ноги Галі Галалайчихи.

І випотрошилися із торби циганської гроші, якими циган нахвалявся, козаку ними царювати пропонував...

-Бери, бери, бери... Все твоє! - Ще більше перелякався циган і став рачкувати в темінь вечора.

-Стій, паскуднику! - Зупинив його козак. – Оце зараз пісню з дружиною моєю вірною співати не станемо – кінець тобі! Де й візьмуться нишпорки на твою непокриту голову, занишпорять. Клянусь шаблюкою своєю - свята то є правда, дикуни задикунять тебе цивілізованого!

Галя якраз світло піднесла у ринці олійній, що животіло вогнем сонцедайним, дикунів і відьом степу відлякуючи.

У цьому світлі і намалювалася грошва... Ота, яку циган обожнює...

На папірусних картинках жук незнайомий розписаний, знаки і лиця всілякі накреслені, і такими, і такими плямами поле картинок розцяцьковане - мудрість цивілізації, мабуть, у цьому втілена... Що воно ото значить нікому не звідане, особливо в степах воно як непотріб.

-І то це та грошва, яка зі мною у степу царювати хтіла? - Запитав козак.

-Вона, вона! Це не я! - Виправдовувався циган.

-То поясни, примара, яку погань це ти в степи заніс? Навіщо нам тут мальоване, коли пісня жива і тепла навкруги літає, душу добрим людям розвертає, нишпорок і дикунів розганяє, коли ми з моєю вірною жоною на тисячі літ наперед серцем розмову ведемо? В чому річ цієї грошви?

Циган звівся на ноги, пощаду вимовляючи, пояснив:

-Ось трапилося, що немає води у хаті, а є отакий папірусник. То віддай його тому у кого вода є - і воду отримаєш. Дуже просто! Різні папери тут: і для води, і для вогню, і для царювання. Так у цивілізації люди живуть.

-О-о-о! - Задумалася Галя Галалайчиха, - А якщо мене в хаті немає?

-Та є такі папірусники, що і тебе куплять! - Твердо заявив циган.

-Паскудні папірці, - рішив Галалай, - якщо мою жону ними купити можна.

- Забирай своє паскудство, паскуднику, і мотай у цивілізації. Допоки степ живе піснею привільною, обрієм чистоплинним, любов'ю до рідних своїх, працею непідкупною, непотріб це для людини тут!

І пішов циган з торбою своєю інші цивілізації шукати. В Атлантиду не пішов, бо її ще у минулому розділі дикуни затопили. Так і блудить по цей день з грошвою за плечима, ще й без землі і важності.

А відьма дванадцятиязика таки визначила помсту для задоволення мілкої душності. Викрала у цигана із торби п'ятдесят чотири папірусники. Крутила ними своїми язиками і таки викрутила, як добрих людей ошукувати - майбутнє картинками передбачає, бреше і туди, і сюди, на всі сторони, аж до звиху зводить пророцтвом неясним, помстою радіючи.

Розкинула якомсь картинки на козака Галалая і на його рід майбутній. Тут таки і диву далася: нескінченний рід його непередбачуваний - не придумали у Єгипті папірусника, як рід козачий піснеславний повинен із світу зійти і у цивілізаціях заморочитися.

Думка у відьми паморочиться, аж язики відсихають, під дихом колючиться, у паху зудить, а зробити нічого і нікому.

А Галалай коника нового Фараоном назвав і на службу в господарстві поставив.

Вибігає малеча козака з хати на вулицю. І, перш ніж бавитись, спочатку всі до коня Фараона липнуть. Хлопчаки травичку несуть, а дівчатка віночки плетуть, коню гриву і голову прикрашаючи.

Фараон роздивляється на все це верховенство природи степової і дякує у середині своєї конячої душі цигану, який коня у фараонів викрав і у ці степи пригнав. Багато разів у цивілізованому Єгипті коня за гроші продавали. А тут, у безмежних степах, батьки все для дітей своїх навіть після смерті залишають, про рід піклуючись, без грошви і всіляких розрахунків.

І непотрібні цій силі людській гроші мальовані, коли з'єднується вона словом чесним і вірним, вітром степовим розмноженим від початку, де сонце встає, до початку, де сонце спати лягає.

І немає кінця слову доброму, є лише початок!

Розмножилися нащадки Галалая там, де непотрібно папірцем царство здобувати. Бо царство здобувається помислами і працею, і величезною вірою у майбутній шлях, словом чистим і мудрим обдарованою. Як того велить наша людяність.

Тож немає кінця початку вірного нащадкам козака Галалая по теперішню пору. І по пору, яка ще настане.

5. ПРО КОЗАКА ГАЛАЛАЯ І МУДРІСТЬ ВЕЛИКУ

Коли місяць на сонце насів, а Галалай пісню наспівав у степах вічних так, що Галя Галалайчиха зорями замилювалася: світять вони бездонні та безсмертні без здиху... А люди під ними порошинками котяться, на порошинки множаться, порошинками в землю йдуть.

Застарівся Галалай і Галя його застарілася - зморшки по всьому личку, а для жінки це особливе дійство впроваджується, коли на личку щемить, а мужчинам і подавно щемить за це, бо на дружині своїй себе угадати можна.

От тут якраз відьма двадцятичотириязика вималювала себе язиками - ну просто ляля модельна, красуня пекельна, наречена ідеальна...

-Ось яка я! Чекала, чекала. І дочекалася! Зіркою стала на весь степ пропорціональною, а Галя суперниця – тьху! І затьхукала Галю аж до хмар, що щезла Галя Амазончиха – ніде не видно її.

Хотів був підняти шаблюку козак, щоб тій відьмі язика відтяти, та й передумав - май собі живе, бо пустила відьма запах дурманячий, у цьому світі для аптеки потрібний. Як же ж тут без хімікалій обійтися?

Вигляд у відьми модельний, а смердить ще тою – пра-пра-дикунською парою. Що ж ти Господи, робиш? На те і робиш, щоб царство малювати. Кольори твої, а запахи відьма запаскудила!

Відьма ці запахи переймає - любить значить, складає із них усіляку аптечну вонизму. А козаку не відвертітися, треба терпіти! У терплячості і до запахів мудрість захована.

То ж отака є терплячість.

А тут і старший син до Галалая підступився про матір свою піклуючись - куди ж, поділася мамка, поділись мудрістю?

А козак шаблюкою махнув від землі до неба і каркнув вороном «там»...

- А ти, сину, мудрість пізнати хочеш? Почнемо з маленького. Нишпоркам не дозволяй степом керувати. Вони теж живі, однак царювання ждуть, коли люди переведуться. Дикунам волі не давай, бо як тільки волю обретуть - цивілізуються без розумності і культурності, з'їдять степи до останньої стебелинки. То ж я матір твою, Галю свою, йду шукати, а ти з відьмами живи обережно. Можеш язика відрізати - відріж. А не можеш, то сильно і не принохуйся, бо в аптеку потрапиш.

І пішов Галалай словами захоплений до Мудрості Великої. Галю свою шукати.

Ніхто не вказував дорогу. Та й цю дорогу ніхто і вказати не зможе. Своя вона. Для кожного.

То Мудрість Велика вертілася в хмаринках небесних, а зверху козака видно. Бреде собі Галалай геть на високий-превисокий курган, що вище хмар насипаний, у зорі немигаючі дихає, ще й шаблюку сину залишив.

-Ну, заходь, козаче, до хмари небесної, до Мудрості Великої.

-Галю мою віддай, паразитство всесвітнє! - Забубнів Галалай до Мудрості , - Ти не Мудрість Велика, коли хороших людей хорониш собою.

- Може й так, - відповіла Мудрість, - Хороших людей я колекціоную, як марки, якщо знаєш що це...

Звідки Галалаю знати про марки, коли й пошту придумали тоді, коли у козаків шаблюки відібрали і коней у брички запрягли?

-Марку тобі треба?! - Розлютився козак і як прищепить хмару своїми руками, що аж дощі полилися: - Галю віддай! Галя моя, де ти є? Без тебе немає у світі очей чарівних, неба того, якого хочеться.

Ідуть дощі день – немає Галі. Ідуть дощі тиждень – немає Галі.

А внизу, в степах дикуни ненажерливі і нишпорки заздрісні замолилися «Віддай Галю, хмара підступна! Віддай Галю! Бо топить нас дощами. Уже усі щілини позаливало, порядній нишпорці ніде сховатися, щоб по-людськи нишпорить, а дикуни булькають ось-ось потопляться у жижі водяній, бо тікати у еміграцію бояться».

Навіть відьма і та жертва потопу – змило з неї усю косметику парадну та модельну, усі форми що на себе ліпила, і таке потворисько мокро опинилося, лише язика форму мають. Заскиглила: «Віддай Галю, не стану більше затьхувати її».

Задихатися стала Мудрість Велика у хмарах захована, пересихати стала хмара замудрована. Зігнулася Мудрість перед козаком Галалаєм, і віддала Галю його Амазончиху для вірності і щастя, бо немає сили нелюдяної, яка може цей рід підвести. А все, що болить, то прощається.

Тож разом доживають віку Галалай і Галя серед степу барвистого і сонця іскристого, і на мудрість приховану, що хмарами катається, пальцем показують. Не та мудрість, що в хмарах живе, а любов та вірність на землі в степах – ось де Мудрість Велика!

А син батьківською шаблюкою таки відтяпав відьмі язика усі, усі й усілякі. Щоб не могла відьма молоти невідповідність про любов віддану і вірну, серед душевного світу степового, а ще й помсту свою нелюдяну на голови пересічних не могла розсипати.

Відтяпати – відтяпав, а вона без'язика тепер на кожну дівку перекидається, і серед степу малюється красою своєю косметичною, формами наліпленими світло сонця відблискує. Ось і живе так собі енергетично, між людей капості накладаючи, що один одному руку не протягнуть, щоб любитися навіки.

А я кохаю тебе, сонечко степу! Все для тебе пишеться. Може смислу нема, за те кохання живе безприлюдне!

А сини і дочки Галалаєві повиростали стрункі та вродливі, до роботи вправні, до пісні веселі, до чужого горя не бездушні. Весь світ Божий з ними

поріднитися хоче, бо немає в світі такого сильного поріддя козачого, яке вірне і праведне до кінця віку свого, до початку нового іншого - цивілізованого.

6. ЕПІЛОГ

Немає назви цьому епілогу. Бо немає назви степам безсмертним. Бо немає назви Дощу високоякісному. Бо немає назви Сонцю всезігріваючому, що серед степів водиться. Бо немає назви пірійці золотошерстій, що колосками лоскотиться і заглядає у очі, як люба жива дівчина.

Плюють в душу назви всілякі, серце тривожачи, а воно кипить.

Якщо когось, або щось назвати, то і відповідати потрібно за правду свою. Не можу дозволити собі цього, дикуни лише словами розкидаються, а нишпорки слова дурні разносять, відьми користь від цього мають, бо плетуть язиками своїми, як веретенами.

Недорозуменніша байка. А куди від неї дінешся?

Син Галалаїв - чудернацькосилий парубій, ще й шаблюку від батька отримав, а від матері любов безкінечну, квітками весняними увіковічену, що може собою не тільки зорі запеленати, а ще й криничну воду чистодійну від бруду почистити.

І надумав від так син Галалая Віру обрести і Церкву збудувати нашу православну, на весь світ світлий Христосову.

Фундамент для церкви такий треба, гранітами мезозойськими вкладений і словами пересічений, та не тими, що відьми бурмочуть, або нишпорки переказують, а вічними, як степ любий та славний, і душами вірними та чесними, як то ниточками вишитий!

Та де ж такий фундамент взяти?

Тільки до Фундаментальства йти! – рішився він.

А Фундаментальство у прірві живе, саме собі без людяності милостивої благодійної, чистий тобі розум беземоційний, арифметичний, піфагорівський, так як є собі камінь і все...

Заглянув син Галалая у прірву, дай Боже, шаблюку батьківську не впустив у той фундаментальний розлом.

-Що потрібно тобі, дурисвіту? - Запитало Фундаментальство. - Я саме собі очмана. А церкву, люди, самі собі воздвигайте, якщо Бог у серцях мається. Камінь дам, але розум заберу, хай останній. Треба ж якось у прірвах шмалитися... Розумом вашим шмалюся! Додаю, віднімаю, кінець світу прораховую ось уже скоро мільйон років, а він ніяк не йде, бо розуму у людей хватає. Ділитися розумом пора прийшла.

-Бери розуму частку, - згодився Галалаїв син, - шаблюкою на хліб намагаю, а Церква без каменя фундаментальних не збудується. Фундамент каменю потребує.

Де тут і дикуни взялися каміння носити. Оприлюднюються, значить. Цивілізуються з церквою. В середині радіють - без розуму наполовину їх роботодавець зостався. Все за ради Церкви степової Христом розмальованої.

А відьми возглавилися - прокол у нащадках Галалаєвих получився. Віру здобули козаки, а розум втратили наполовину! Відчувається нехватка і по ці пори.

А для відьом це ж самий смисл! Отак би їм без любові жити, без пісні всевітньої, без горлянки душевної, без розуму, хоч якого не будь степового... І товкли козаки відьом і водою заливали, а смисл так і зостався – нема розуму!

І немає назви тепер епілогу цьому. Без назви він.

Є Віра наша всепоглинаюча, є степ вічний у пісню закоханий, все є, а пів розуму не хватає. Та скоро у віках знайдеться ще козак на цьому світі, який розум у Фундаментальства назад забере! І запануємо щасливо, заспіваємо весело, на те за нами Господь слідкує.

КАЗКИ ЛІТНЬОГО САДУ

Великі міста не розуміють життя маленьких поселень. Великі міста живуть величною силою розуму, вони чавлять бетонними монстрами природу, витискують її у грати теплиць. Маленькі поселення живуть завдяки природі і повністю залежні від неї. Логіка розуму безсила пояснити: як така гармонія організмів існує, коли навіть рослини впливають на життя людей...

Сад – це також будиночок. Тільки дах цього будиночка – блакитне небо. Стіни цього будиночка – чисте повітря. А підлогою цього будиночка є дбайливо зорана земля.

Живуть в такому будиночку живі істоти – дерева, кущі, трави. Дружною сім'єю ростуть в саду вишні і груші, яблуні і виноград, смородина і полуниці, також інші рослини. Цілий день їм світить сонечко, а вночі ліхтарики-зорі. Вночі рослини не сплять. Вони розповідають одна одній казки і всілякі історії, щоб веселіше дочекатися ранку...

ЗОЛОТА ЧЕРЕШНЯ

Одного разу один злодій закопав у саду під молоденькою Вишнею вкрадене золото. В цей час дерева збиралися спати, накривали своє коріння м'якою ковдрою із листя. Дерева-ж сплять зимою – відсипаються за весь рік! І коли злодій прийшов за золотом, всі дерева стали схожими одне на одне – без плодів і листя. Так і не впізнав злодій місце, де він закопав золото. Навесні дерева почали пробуджуватись. Першою прокинулась Вишня, де був заритий скарб.

-Треба щось зробити, щоб злодію не дісталось вкрадене, - вирішила вона, - адже, коли з'являться плоди та листочки, злодій, певно, впізнає, де скарб.

Зібралася рослинна рада і наймудріший Клен мовив:

-Хай ця Вишня першою відкриває квіти, і тоді сонце розтопить золото, заховане в коріннях...Так і трапилось. Весняне сонце розтопило золото і пофарбувало ним вишеньки. Вони з червоних перетворилися в золоті! А коли прийшов злодій, він навіть і не подумав, що Вишня змінила зовнішність і – стала Черешнею! Він так і не знайшов вкрадене золото. А воно і досі всіх веселить першим смаком гарних, приємних і солодких золотих черешень.

БІМ – БОМ

Були собі чотири сливки: Бім, Бом, Бам і Бум. І такі вони були між собою забіяки, тільки те й робили, що штовхались своїми посинілими боками. Всі, хто бачив їхні пустощі, завжди весело посміхались: “Ну й хлопчаки! Ну й клоуни!”

Буму діставалось більше всього, адже він був найменшим. Але вся оця весела штурханина закінчувалася безмежним реготом і глядачів, і учасників.

Хлопчаки-сливки від таких затій все синішали і синішали. А одного разу... Одного разу в саду розквітла червона Троянда. Всі четверо розбишак якимось відразу притихли: вони закохались в таку красиву і далеку для них чарівно-квітку. У сливок на щоках з'явилися сором'язливі червоненькі зайчики. Вони стали серйозними, і кожен міркував, як же сподобатись отій недоторканій красуні. І в один осінній день відірвалися всі четверо від гілочки, і попадали до землі...

Пройшло чимало часу. Ви хочете знати, що трапилось з тими веселими розбишаками? Он вони – стрункі, високі, повні життя і радості ростуть біля тину. А отой найменшенький і є Бум. Росте він і посміхається сонечку, листячком на вітрі похитує. Інколи згадують сливки своє дитинство і ласкаво постукують гілочками один одного. Згадують вони і красуню червону Троянду. Відцвіла красуня, роздарувала свою чарівну красу, стала бабусею. “Бім – бом, Бім – бом!” – стукають гілочки одна одну і цвітуть рясно-рясно. Дай Боже стільки діточок мати, скільки біленьких квіточок на сливках.

ЯБЛУЧКО, У ЯКОГО БУЛО ІМ'Я АЧ-ЯКЕ

Серед своїх червонобоких братів, на гілочці Яблуні, було собі яблучко, у якого було ім'я Ач - Яке. Ім'я йому придумав Біб, що мешкав під яблунею.

Яблучко було більше інших, красивіше і кругліше... Біб так і промовив:

-Ач, яке!

Яблучко ще більше зашарілось – почервоніло. Щерб-пак! На нього звертають увагу!

-Ач, яке! Ач, яке! – почала кривлятися з нього Муха.

Але яблучко зовсім і не образилося. А навіть навпаки – надувало щічки для важності, відкидало назад чубчик з листочків і зухвало погойдувалось на гілочці.

І ось якось до саду завітала Коза. Вона відразу помітила величезне яблучко і підбігла до дерева.

-Ме-ме-е, - мовила Коза, - Смачне-не-е...

-Не називай мене так, - образилося яблучко, - у мене є ім'я Ач-Яке!

-Стрибни з гілочки, - запропонувала Коза, - тоді і назву тебе за твоїм бажанням.

-Е, ні, спочатку назви, а потім я стрибну, - згодилося яблучко, бо йому дуже кортіло почути іще раз своє ім'я.

-Ач, яке хитре... – тільки-но промовила Коза, а яблучко вже і впало до землі.

-Ач-Яке! – Здивувалась Кізенька і з насолодою з'їла яблучко.

Після того Коза ще довго задивлялася на інші яблучка, що поблискували на Сонечку. Але вони ніяк не хотіли стрибати до неї-Ач, які!.. – підстрибувала Коза, та все марно.

МАЛИНОВИЙ ДРАКОН

Давним-давно, коли дерева були маленькі, як кущі, а кущі як трава, з'явився в саду Малиновий Дракон – рослина, яка була страхітливо колючою і надзвичайно невмирущою. Всі боялися Малинового Дракона, бо він своїм

зростом тіснив всі інші рослини до землі, а сам панував у саду. І сад почав в'янути. Сад перетворився в ліс малинового кольору. Але одного разу з неба впало насіннячко, і з нього почав рости пагінець.

-Чия це дитина? – запитували рослини одна у одної, - хто її народив?

-Мене народило Небо, - відповів пагінець, - а напуває та годує Земля! Я нічий...

-Сирітка, - співчутливо згодились рослини і почали пропонувати сиротинці подарунки.

-Візьми частинку моєї доброти, - запропонувала Груша.

-Візьми частинку моєї краси, - запропонувала Яблуня.

Теплоту подарувала Вишня, сміливість – Слива, солодкість подарували Суниці та Абрикоси.

-Рости довго, як я! – промовив Горіх.

-Будь високим, як я! – побажала Тополя.

-Будь щедрим, як я! – мовила Акація.

Всі рослини віддали частинку того, що мали, своєму хрещенику.

І пагінець ріс, швидко перетворюючись в міцну і цупку виноградну лозу.

Дерева допомагали йому забиратися на свої верхівки, поближче до Сонечка.

А потім і самі потягнулись вгору за своїм сміливим хрещеником.

Малиновий Дракон так високо піднятися не міг. Всі перестали боятися його.

А виноградна лоза прямо-таки затулила собою Сонце! Малиновий Дракон затаївся, він був ще й лукавим:

-То ж почекаю, коли Виноград щезне із саду, тоді і покажу усім, хто я! – промовив він про себе і перетворився в солодкі ягідки Малини. Тепер він чекає години і, як тільки хто-небудь приходить до саду, він галасує:

-Я солодший, я смачніший за Виноград! Заберіть його із саду!

Але для людей однаково смачне: І Малина, і Виноград.

ДУХ ЛІТА

Молоді абрикоски звисали на гілочках своєї мами, неначе жовтогарячі ліхтарики. Вони дивувалися світові, який оточував їх різнобарвними кольорами і чудернацькими формами:

...Там он метелик полетів за кущ бузку до калюжі, там он соловейко у вербах щебече, а там он на дерев'яному столику стоїть кришталева вазочка – у ній живе Дух Літа...

Але ніхто ніколи Духа Літа не бачив. Хто із фруктів та ягід забирався у вазочку, щоб познайомитись із Духом Літа, і червоноокі полуниці, і блискобок і вишеньки, всі ці сміливці безслідно зникали. От який був Дух Літа – невідомий і незримий...

Вирішили і абрикоси послати посланця. Обрали самого спілішого і найохайнішого братика і він стрибнув до землі. Дарма що трішки забився Абрикоска, прохолодна вода із діжки змила з нього всю втому і він потрапив у кришталеві обійми вазочки.

Вазочка піднялася над столом і понесла Абрикоску прямісінько до хати, де спала маленька дівчинка Оленка.

-Прокинься, Оленко! Дух Літа приніс тобі подаруночок...

Оленка пробудилася, відкрила очі.

-Ой ! Абрикоска! Який чудовий дарунок!

Оленка причепурилася і після сніданку у вазочці залишилась тільки маленька кісточка.

-От тобі! – думала кісточка Абрикоски, - як же я в такому вигляді повернуся до своїх братиків? Ні, голим повертатися соромно! Краще хай вони самі приходять сюди і визнають хто такий Дух Літа!..

СІК ВИШНІ

Одному пану лукавий розказав, що якщо пан збере всі вишні, які вродять на землі, надавить з них соку, то стане могутнім царем – володарем всього світу! Наказав пан своїм прислужникам:

-Не гайте часу, збирайте вишні. А якщо я стану царем, то ви всі станете господами.

Кинулись прислужники збирати вишні з усієї землі. Де так збирають, де з гілками зривають, де геть з корінням викорчуюють. Вишні у діжі складають і сік товчуть... Вже аж три діжі натовкли.

І міг би пан стати царем, якби не одна дівчина.

Йшла дівчина садком, вишневим холодком, тільки посміхнеться, а вишенька сама у рот і кладеться.

Побачили те прислужники і кажуть до пана:

-Не стати тобі царем! Одна дівчина ходить садком, вишневим холодком і твої вишні їсть.

-Схопіть мені ту дівчину і приведіть до мене, - наказав пан.

Прислужники так і зробили, привели дівчину до пана. А дівчина вродлива, а губи, як сік вишні, посміхаються. То пан і забув, що хотів царем стати.

Прислужує дівчині, обходить її, та й каже:

-Дівчино-квітонько, губи в тебе вишеньки, очі в тебе зіроньки, виходь за мене заміж?

А дівчина і відповідає:

-Як же я вийду за тебе, коли твої прислужники всі вишеньки позривали, гілки поламали, а ще й дерева повикорчувували? А я без вишеньок і дня не проживу.

То ж наказав пан своїм прислужникам, щоб вишні садили, щоб їх поливали, щоб від вітру та спеки захищали.

А лукавий і шепче:

-Що ти робиш? Адже тепер ти ніколи царем не станеш!

А пан лукавому і відповідає:

-Ет, якщо б кожен лукавого слухав, то не було б на землі ні чарівної вроди, ні людської породи! Іди від мене геть!

Лукавий побачив, що пан його не слухає, то й звернувся до його прислужників:

-Обіцяв пан зробити вас господами, та тепле його слово! Схопіть свого пана і ту дівчину, що вишні поїла, і вбийте!

Зрадили прислужники свого пана і почали служити лукавому. А дівчина і радить:

-Відкрий, пане, першу діжу із вишневим соком і розлий на землю.

Як зробив це пан, то потекли ріки соку у всі сторони, захопили прислужників-зрадників і потопили їх.

-А тепер відкрий другу діжу, - радить дівчина.

Відкрив пан і другу діжу. Вихопився з неї вишневий дощ і ну поливати лукавого, та кісточками вишеньок, як градинами, лупцювати, аж поки лукавий не луснув від злості.

-А тепер, - каже дівчина, - час і третю діжу відкрити, бо в ній вже вишневе вино утворилося!

І оголосив пан весілля своє з дівчиною по всій землі. І відкрив діжу з вишневим, щоб всі добрі люди пригощалися і ніколи не дружили з лукавими!

КРИЛАТІ ПІДКОВИ

Біля величезного горіхового саду стояв палац, у якому жив цар. Водилися в цьому саду кролики. Один раз на тиждень цар сідав на коня, брав рушницю і від'їздив у горіховий сад полювати кроликів.

Одного разу цар заїхав в далекий край горішника і у його коня відпала підкова. Кузня знайшлася неподалік за садом. Коваль зробив свою справу – підкував коня і розпрощався з царем.

Коли цар поїхав далі, йому почулося, що підкови у коня якось чудернацько співають. Він прислухався – співають! Ще й мелодія весела, чарівна...

-Підкови співають! – радів цар.

У той день він вполював багато кроликів. Кожен його постріл влучав у ціль.

-Треба нагородити того коваля, - вирішив цар, та так і забув своє рішення.

Минув час. Підкови стерлися. Мелодія, яка веселила царя, скінчилась.

-Знайдіть мені того коваля! – звелів цар своїм вельможам.

-Я задоволений твоєю роботою, - заговорив цар, коли вельможі привели коваля в палац, - тому призначаю тебе найголовнішим ковалем країни! Даю тобі будинок біля палацу і хочу, щоб ти зараз же підкував мого коня!

-Я не можу тобі це зробити зараз, - відказав коваль, - у моєї дружини повинна народитись дитина. Я мушу бути коло неї.

-Я наказую! – розсердився цар.

Нічого не залишилось ковалю, як тільки виконати наказ. Він впорався з роботою і поспішив додому.

Коли цар виїхав на полювання, то з-під копит коня ніякої пісні не почув.

-Не співають! – розлютився цар і в той день не влучив в жодного кролика.

-Чому підкови не співають? – закричав цар, коли вельможі знову привели коваля в палац.

-А хіба підкови вміють співати? – розгублено запитав коваль.

-Негідник! Пройдисвіт! – лютував цар, - Насміхаєшся з мене? Всипте йому стільки батогів, скільки горіхів у саду!

Кат виконав наказ царя. А горіхів в саду не можливо було дорахуватись...

Минуло чимало часу. Двадцять разів опадав цвіт акацій, двадцять разів розквітала липа. Трапилося царевому коню знову загубити підкову в далекому краю горіхового саду. І знову прийшлося звертатись у кузню. З кузні вийшов молодий юнак:

-А що ж, і підкуємо, - мовив юнак, - буде ще краще, ніж було колись, ваша царська милість!

Юнак підкував коня і розпрощався з царем.

Тільки-но цар від'їхав від кузні, а з-під копит коня зазвучала чарівна всепоглинаюча мелодія.

-Співають! – зрадив цар, - Підкови співають! Кінь царя вже не слухався. Кінь все частіше відбивав копитами мелодію і злетів над землею. Підкови, як крила, підняли коня і царя у небо і понесли далеко-далеко, де є лише та безкінечна пісня.

БУЦІМ-ТО ЛЮЛЬКА МИРУ

Сталось так, що в одному саду росли поряд два горіха, а між ними доживала старенька згорблена груша. На стовбурі груші веселився жакливий сучок Буцім-то... Від нудьги він нацьковував горіхи на бійку і весело реготав, дивлячись як горіхи лупцюють один одного важкими гілками.

-Єй-но, Правий Горіх, - поскрипував сучок, - Лівий Горіх сказав, що буцім то ти кудлатий пень!

-Ну, я йому зараз покажу! – злився Правий Горіх і, здійнявши вітер, бив сусіда.

-За що? – завивав від болі Лівий Горіх.

-Це за те, що буцім то ти схожий на обципаний кущ, - скрежетав сучок Буцім-то, - так сказав Правий Горіх...

-От зараз я йому завдам! – ображався Лівий Горіх і відповідав болючими ударами.

Особлива війна між горіхами розпалювалась восени, коли достигали горішки. Горіхи кидали один у одного свої плоди, неначе вистрелювали їх із гармати.

-Як потішно, - реготав сучок, - буцім то справжня війна! А я буцім то справжній герой!

Край цій війні поклав сторож дід Андрій. Він відпиляв сучок від груші, обтесав його, змайстрував гарну люльку. А коли набив у неї тютюну і запалив, між горіхами піднявся перший димок примирення.

Люлька миру – так назвали її рослини.

Горіхи перестали ворогувати, бо нікому було нацьковувати їх один на одного.

Відтоді горіхи заплелися своїми вітами-руками, запустили свої гілки один до одного неначе брати. І стоять по нині – обнімаються.

КОЛЮЧЕ СЕРЦЕ

Кущ Агрус сумував у затишному куточку саду. Рослини не можуть змінити місце проживання, бо корінцями цупко тримаються за землю, яка їх годує.

Тому терплять один одного такими, які вже є.

Кущ Агрус був колючий. Дітлахи, що гралися в садку, обминали кущ – лякалися його колючок.

Поряд з Агрусом розкинула свої гілки Біла Шовковиця.

-Колюче в тебе серце, Агрусе, - говорила вона, - ось в мене навіть синичка звила гніздо у вітах. Погано бути колючим.

Та одного разу на Шовковицю вліз рудий кіт Пірат. По гілкам без перешкод кіт пробирався до гнізда синички.

Як Біла Шовковиця не шаруділа листочками, ніщо Пірата не лякало! Мама-синичка злетіла з гнізда і в розпачі кидалась на кота, бо в гніздечку ось-ось мали вилупитись пташенята. Кота Пірата це не зупинило. Він протягував свою лапу все ближче...

Гілка під котом прогнулась і гніздо звалилось з Шовковиці прямісінько у середину Агрусу. Мама-синичка полетіла до своїх майбутніх діток і прикрила собою.

Пірат незадоволено нявчав, зліз з Шовковиці і став обходити Агрус з усіх боків. Та марно! В середину куща аж ніяк пробратись було не можливо.

Гніздечко синички проглядалось крізь кущ неначе чорне колюче серце, в якому цвірінькали життям живі створіння.

З того часу кіт Пірат теж незлюбив Агрус за його колючки. Але кущ відтоді вже не сумував. В його серці жили і зростали крихітки-пташенятка, такі беззахисні перед жорстоким світом.

ПОВІСТЬ

БІЗНЕСМАН

1ч.

Злом епох. Кінець двадцятого століття. Низи не можуть жити по старому, а верхи хочуть жити у Каліфорнії.

Що ж, Україна не Каліфорнія, не Європа, а тим більше не Росія! Україна – це не Окраїна і не Малоросія, це Енергія початку! Вона у ейфорії мітингів та депутатського мордобою отримує жовто-блакитний прапор, хоча ще не мріє про містера та леді «Ю» і добре пам'ятає варену брежньовську ковбасу, руську «водку із опілок» і пісню «єслі с другом вишел в путь - веселей дорога...»

Руховець Чорнівiл, ще не відаючи про апельсиновий колір прапорів і про клятви на Біблії, а тим більше про «автомобільні привиди» на дорогах України, махає прогресивним націоналізмом, а прогресивні соціалісти гикають під час перегляду балету «Лебедине озеро» на відеомагнітофоні.

Українська грошова одиниця - гривня свіжою фарбою перебиває запахи залізничних шпал, складована у вагонах безпечно, начебто жовтий фосфор, а новоспечений «Царьок всія України» випускає фразу-голубку: «Е-е, маємо, що маємо...», знаючи, що колись скаже «Не так!», а потім «Тільки Вона», від чого болить голова у всіх інших царьків Радянського простору, які стали називатись Президентами.

Щоб захиститись від повального кримінального накопичення капіталу, голови колгоспів навально вступають в селянські та аграрні партії, хоча «бронепоезд», у вигляді партбилета комуніста колишньої імперії, тримають «на запасному путі» – в сейфі.

Ще не вмерла пам'ять про тимурівські команди, династії, почини, суботники, а вже в школах розучують тексти «Ще не вмерла Україна...» І поки міняється буква у українському гімні із «а» на «и», в українській абетці

з'являється новітня літера «Г», кисень починають називати «оксигеніум», а у небо злітають «гелікоптери» – в цей час на базарах торгують півлітровими банками окурків (недопалків від цигарок) та гороскопами на майбутнє десятиріччя. Адже манною небесною з неба, у вигляді купонів нацбанку, на голови українських людей звалюється глобалізаційний ринок...

Громом та блискавкою по селі пронеслась чутка, що Іван руку відрубав: відпанахав по саму шию разом з «сідалищним», як пояснив ветеринар, нервом.

У Люсі серце захопилося болячкою, адже любила вона його – «шибеника», тепер вже безрукого. Мершій, городами побігла до Іванової хати.

А сталося так: Іван, хлопець вже за двадцять п'ять, чистив від своєї кози та й вперіщив вилами під бік її, щоб не витанцьовувала перед хазяїном. Коза заспокоїлась, але коза є коза, лоба нагнула, роги виставила і як мотне головою – прямісінько по Іванових пальцях рогом, аж вила загули і затріщали. Подивився Іван на руку, тож мізинця на ній як і не було.

-Де Ваня? – Закричала Люся ще з воріт.

-Ой, Господи, - плакала тітка Галина, витираючи кров на порозі, - немає нашого Ванічки, вже три години як у район одвезли, мабуть уже помер...

Тут і Люся дала волю сльозам: присіла на колоду, закрила лице руками і застогнала плачучи.

-Чого ви? Люська, ти? Мамо, що ви вже придумали таке?...

На воротах стояв Іван живий, гарний, забинтований тільки на правій руці, та й то наполовину, бо трьома не забинтованими пальцями міг би скрутити гарну таки дулю.

-А як же нерви? – Жуючи сльози, запитала Люся.

-Нерви в порядку. Психіка на межі! Зараз козу битиму...

Люсі стало соромно за свої фантазії про великого «принца-страждальця» і вона попленталася додому, а Іван пішов лупцювати козу.

Ніч в Івановій хаті пройшла в безсонні: мати молила Господа, протирає ікону, Іван же, бігаючи по хаті туди-сюди, проклинає козу. На ранок поснули обоє, але стало зрозуміло, що молодий хазяїн зо два місяці лишився працездатності і розвив імунітет антипатії до всілякої селянської роботи.

Батька у Івана не було, а старенька мати, тітка Галина, була пенсіонеркою і великий прибуток до хазяйства принести не могла. Так що сидіти, по-городському склавши руки, Іванові не світило. Треба було вишукати можливості до підвищення добробуту своєї сім'ї.

Приказка, що літо мине враз, а зима покаже як господарі дбають про себе, - стала актуальною.

Лопату та косу Іван в руки взяти не міг із-за травмованої руки. До роботи в колгоспі він був ідеологічно невідготовлений. Після козиної агресивності трудящим ниви і ферми українського села Івана не став. А тому цілий тиждень ходив на перев'язки сумно-задумливий, з одним єдиним питанням в голові: що його робити?

-А ти займись бізнесом, - порадив Петро Бурий, місцевий бізнесмен, якщо не сказати колишнім радянським словом «спекулянт», яке тепер трансформувалося у модне «комерційний діяч», - гроші можна і лівою рукою загібати.

Сказав таке Петро і повіз у Москву скуплені за безцінь вишні.

-Мамо, я займусь бізнесом! – Після роздумів заявив Іван.

-І то добре! - Згодилась мати Галина. В її розумінні бізнес – це була посада головного бухгалтера колгоспу.

-А чим ти гірший від інших?...

Чутка про те, що Іван мітить на посаду головного бухгалтера колгоспу, поширена за участю мами Івана, рознеслась по селу ще швидше, ніж чутка про відрублену руку.

Люся запишалась таким зворотом обставин – її герой-коханець не просто «знервований принц», а головний бухгалтер колгоспу! І в той же день вона побігла до Івана поздоровляти з посадою.

- Який з мене бухгалтер?! – Зняковів Іван від Люсиних фантазій, - Я бізнесом займаюся. Я повезу в Москву вишні! Краще допоможи мені зібрати у садку врожай вишень.

Тут і бухгалтер на бобіку під'їхав.

Не вилазячи з кабіни бобіка, бухгалтер колгоспу довів до відома присутніх, що він хоч і пенсіонер, але на пенсію не збирається. А щоб займатися бізнесом, треба мати стартовий капітал. І, гнівно грюкнувши дверима бобіка, не дивлячись в Іванову сторону, бухгалтер рвонув з місця по своїй роботі...

Голова колгоспу з'явився пізніше, на зеленій «Ниві». Він розповів, що для того, щоб стати бухгалтером, треба довго вчитися, а колгосп коштів на навчання не має. І взагалі, колгосп нічого не має, інфляція з'їдає все, політики подуріли, соціалізм кончився, треба підтягувати штани, готуватись до капіталізму...

А ще через годину зайшов колгоспний секретар і святково вручив Іванові трудову книжку: «...у зв'язі із скороченням... правління вирішило... щастливого путі!» У книжці розплився запльований секретарем слід колгоспної печатки, яка пізніше, таким же запльованим відбитком, розпаювала колгоспні землі...

-Мамо, де ж наші вишні? – Запитав Іван, коли закінчилась церемонія візитерів, і він з Люською потрапив у садок.

-Я їх ще позавчора Петру Бурому віддала, один грець пропадають...

-Ех, мамо, мамо, що ви нарobili? Зруйнували особистий прибуток, - тихо видихнув Іван.

Для того, щоб мати гроші – треба їх мати. На другий день Іван проводив інвентаризацію, щоб виявити продукцію для стартового капіталу. Люся зрання крутилася біля нього.

-Продай козу, Ваня, - порадила Люся, - скільки лиха через неї вкоїлось. Навіщо цей чорт рогатий на хазяйстві?

-На хазяйстві усе треба, окрім гадюки, - відповів Іван, - а буває й таке, що і гадюка треба!

Після довгих пошуків продукція для стартового капіталу таки знайшлася. Це був приклад того, чого на хазяйстві дійсно не треба було – це був відбитий козою мізинець... Він за кілька днів висох, але форми своєї не згаяв. Іван приклеїв його в коробочку від бритви і подався на базар. Заплатив базарні і став у ряд з такими ж як і сам торгашами.

-Кому птицю, кому жир, кому добрий сувенір! – Горланів Іван рекламу на свою продукцію. Дід, який біля Івана продавав проржавілі шпиці до велосипеда, відразу оцінив талант Івана щодо реклами і запропонував згоду:

-Я куплю у тебе оцей витвір, а ти придумай щось цікаве на мої шпиці.

-Що тут думати! - Згодився Іван і висловився віршиком: «кому жир, кому птицю, кому добру шпицю!»

Не встиг дід здивуватися від безперечної реклами на його шпиці, та до Івана підійшов незнайомец у капелюсі під ручку із поважною розмальованою косметикою жінкою.

-What is? – Запитав незнайомец, а жінка переклала на українську мову.

-Це український сувенір, - відповів Іван, - український палець!

-О-о, yes, yes! Ай покуплять палець рублями США?

-А чим хочете, у нас зараз все в ходу: і рублі, і купони, і ваучери. А у тому кутку вже гривню продають із підписом самого Гетьмана! Кажуть, зять торгує...

Незнайомець витягнув гаманця, відрахував гроші, тицьнув їх у руку Івана і, забираючи сувенір, додав ломаною українською мовою:

-Хорош работа палець! Як живий! Okay! Good-bye!

Вдома, на фоні щасливої Люсі, Іван рахував стартовий капітал. На кожному папірці чужого банку, що дістались від незнайомця, було намальовано «One dollar», а всього таких «календариків» виявилось сорок шість.

Іван ще, і ще раз перелічував капітал і міркував про майбутнє:

-Курс мого пальця на світовому ринку сорок шість доларів, а пальців в мене ще дев'ять! Оце солідна сума, щоб закупити весь колгосп, разом з майном завгара, завідуючого крупорушкою, голови та бухгалтера... Люська, я беру тебе в особисті секретарі моєї фірми! Згодна?

Люся таку пропозицію зрозуміла по-своєму і миттю по селі поширилась чутка, що Іван купляє російську «Волгу» і засилає до Люсі сватів...

2ч.

По селу розмножувались плітки про майбутнє весілля. Чоловіки відмовлялись від чарки, жінки дотримувались дієти – всі готували шлунки. По селу зачастили одинокі крейсери-вдови, розносячи інформаційні повідомлення у кожен куточок.

У Люсиній хаті була штаб-квартира майбутньої події. Батько Люсі на повну потужність варив самогонку, а мати, узявши в свої руки кермо всієї компанії, віддавала невидимим виконавцям цінні вказівки. Усе село перетворилося в добре злагоджену машину-комбайн з електронним управлінням всіх її діючих частин.

Один Іван нудьгував. Безліч раз перелічував свій стартовий капітал, вирішував: куди б його всунути...

Ідей було багато, але цінної, такої, за яку не шкода було б віддати і останні дев'ять сувенірів-пальців, не знаходилося. Крім усього, особистий секретар Іванової фірми – Люся, зникла ще тиждень тому і не виявляла ніяких ознак життя...

-Ваня,- лагідно і радо, з переповненими сільськими новинами очима, мати пропонувала синові, - з'їж хоч одного пиріжечка. Тобі треба бути в хорошому вигляді, адже таке трапляється...

-Що ви, мамо?! – Ошкірився заклопотаний Іван, - Я одержую сорок шість доларів в день, то повинен їсти морепродукти, або ж ковбасу! Природа бізнесу не в пиріжках!

Іван вимовив, аж сам собі сподобався. Треба ж таке сказати – природа! Природа завжди бере верх над усім, тим більш над пиріжками. Та що ті пиріжки, коли природа взяла верх навіть над отим бездоганим витвором, що зветься козою! От що таке природа: живе собі коза, ні про що не думає, людям пальці, як кувалдою, відстукує, а в один момент бабах... І треба думати про продовження свого рогатого козиного роду, дарувати, так би мовити, світу маленьких спритних пальцевідбивців.

-Що мені ваші пиріжки, - вже спокійно роз'яснив Іван,- коза до козла хоче!

Мати таку заяву зрозуміла по-своєму і вже з гнівом, по-батьківськи, наказала:

-То хай тоді козел вмивається, одягає білу сорочку і йде до кози, поки вона не передумала!

-І то правда, - згодився Іван, - всяке діло в бізнесі потребує чистоти і порядку! Вдягнуся і піду до свого особистого секретаря, хай наведе довідки про існуючих на селі пухових козлів! Через рік пухові носки в'язати будемо!

«Ех ти, козел пуховий...» – про себе подумала мати, дивлячись як її син нафуфурений та наодеколонений вийшов з двору.

Свого майбутнього зятя Люсин батько (його теж звали Іван) побачив ще коли той був далеко внизу, в городині, і пробирався через будяки. Іван Сидорович миттю подав сигнал готовності і, натягнувши капелюха, вийшов назустріч бізнесмену.

-Добрий день, дядьку Іване,- привітався Іван, відриваючи з штанів молоді реп'яхи.

-Привіт, синок! Чи з добром до нашої хати завітав, чи ще як?

-Ніякого добра я з собою не взяв, але є діло...

Іван напружено шукав іншу причину, аби не розкрити секрет виробництва пухових носків перед першим ліпшим...

-Діло? Це добре! Ну заходь, заходь до хати, бізнесмен...

-А де Люся? – Відразу бовкнув Іван, коли вони з щирим господарем вмостились за розкішно прибраний стіл. На столі блищали сметаною вареники, червоніли дорогі помідори, а посередині, у здоровому графіні, колихалась горілка.

-Синок,- повчально почав Іван Сидорович,- всяке діло, а тим більше не всяке діло, одною миттю не робиться... Для цього існує між людьми так звана ділова розмова.

Господар розлив у склянки іскристу, променисту горілку.

Вечір потягнувся як асфальтова дорога від села до села. Ділова розмова вихляла в лабіринтах думок, час од часу зупиняючись перед наповненою склянкою. Старий Іван вже кілька разів за вечір сам робився бізнесменом і з натхненням розповідав, як у свій час купляв у цигана чоботи без каблуків... Молодий Іван попираючи всі таємниці своєї фірми хвалився валютою і пропихав у розмову думку про пухового козла...

-На-ві-що мені твої до-ла-р-р-ри... А що до козла то я...

-Пухового козла! Пу- ух- го...

В словах і рухах ділових людей відчувалась кульмінація вечора. От-от хтось із них поїде в Одесу поторгуватись з нахальними євреями.

-Марія! – Гукнув на жінку Іван Сидорович,- Ма-ру-січка, кажи Люські хай вареників пр-р-ринесе!

І тут, в тумані глибокої економічної кризи, у зливах пухових банкових ідей, вийшла особистий секретар корпорації двох Іванів, розмальована як цяця, проста українська дівчина з мискою вареників в руках.

-Люся-я, це ти? – Зумів сказати Іван і впав.

Далі все пішло по плану заготовленому заздалегідь у штаб-квартирі головним стратегом – Марією Григорівною. Гуляли славненьке весілля. Село напивалось і наїдалось весільними піснями та музиками, які тільки й награвали мелодії про те, що пора всім до столу. Молодих поздоровляли всі, хто і не бажав. Голова колгоспу навіть витяг з кишені ключі від нової колгоспної «Лади», придбаної за стадо нетелів, – покрутив, покрутив їх у руці і випив чарку за здоров'я та довгії літа молодих.

Потім був медовий місяць. Отямився Іван одного разу. Прокинувся і помітив, що коло своєї мами, на правах господині, пораяється Люська – його особистий секретар...

-Мамо, а як же наша коза? – Запитав він.

-Мама її давно вже зводили до сусідського цапа Бориса, - відповіла Люся.

-Так він же не пуховий! – Обурився Іван.

Мати прикро глянула на сина:

-Природа, синку, не дивиться хто пуховий, а хто не пуховий. Який вже є! Носки я вам сама нав'яжу...

А ввечері Іван, разом з Люсею, підраховував свої капітали:

-Долари є, жінка є, теща є, коза є, але чогось не хватає...

І, неначе змії, по селі поповзли чутки, що Іван від'їздить до Польщі на пошуки свого пальця.

Зч.

В Польщу Іван не поїхав. Особистий секретар – Люся, почала вносити доцільні корективи у життя фірми і потягнула Івана на базар. Їй дуже кортіло придбати турецький светр, а вагітній жінці, кажуть, відмовляти не можна. Тим більше, різниці між польським ринком і українським базаром немає аж ніякої, хіба що на українських базарах зустрічається більше молдован, ніж німців...

Базарній гомін зливався з свистом, скрежетом та гуркотом машин, мотоциклів, автобусів. Базарній майдан був схожий чимось на індійське кіно – все майоріло різними фарбами і настільки різними товарами, що зустрічались на цьому майдані цілі епохи. Такі ж епохальні провалля були в цінах... Тут можна було придбати циганську голку, клепану майстром-ковалем, і, одночас, блискучу супершвейну машинку якоїсь японської фірми. Але самими модними були турецькі товари, китайський ширнепотріб на той час ще був не в попиті...

-А вона турецька?, - Допитувалась Люся, розглядаючи мальовничу кринку у розбещеної салом торгівки, яка встигала базікати з сусідкою, сперечатись з небритим дідом, лузати насіння і відповідати на запитання покупців:

-Турецька, турецька! Там і лейбочка є, купляйте пані...

-Ваню, вона турецька, давай купимо, - пристала Люся до Івана, - мене ще ніхто не називав так «пані»... Все Люська, та Люська...

-На светр грошей не вистачить, - сухо відповів Іван. Йому було не цікаво серед тряпок та горшків. Його тягло далі, до рядів з залізяками та сувенірами. Отам все його, так би мовити, життя, всі його руки.

-Ваню, дивись, он де Петро Бурий яблука продає, - доповіла Люся і показала на чоловіка з вусами.

-Привіт Петро, - привітався Іван, коли вони з Люсею крізь натовп пробралися до рядів, де посміхались свіжі овочі і фрукти.

-Буне зіва! - Відповів вусань,- покупай яблука Молдова, хорошая яблука Джонатан!

-Петро, ти що, не впізнаєш мене? – Здивувався Іван, - Це ж я, Іван Цвірінько...

-Та замовчи, дурень, - вже пошепки сказав Петро, - ти що не бачиш, що я бізнесую! А для бізнесу важливе місце займає конспірація! Зараз я молдован і продаю молдавські яблука. Хіба було б краще, якщо я продавав би яблука із Загнивайлівки? Хто б їх купив...

-А вони турецькі? – Запитала Люся, дивлячись на підсмажене червоним кольором яблуко, не вслухаючись у розмову мужчин.

-Турецькі! – Згодився Петро, - Хороший яблука із Дубосар...

-Гайда звідси,- запропонував Іван Люсі,- нам светр купляти треба, а ти всі гроші розтринькаєш...

-Доларами доложиш! – Впевнено заявила особистий секретар і скоро потяглась за Іваном далі. Петро Бурий почув таку заяву про необмежену кількість доларів і сумлінно покрутив вуса... Бізнес Петра не цурався кримінального накопичення.

Іванова фірма таки придбала светр, до речі не турецький, а гарний український, весь в синіх та червоних півниках, хоча Люся була впевнена на сто відсотків, що светр попав до неї прямісінько із Стамбула через Одесу. Щасливі покупці чекали автобус вже маючи квитки на руках. І ось, Люся помітила, що Івана поряд немає – зник і нічого не повідомив.

Ой, лишенько! Вона оббігла весь наполовину спорожнілий базарній майдан – нема Івана! Вона до каси, до туалетів – нема! Господи, що ж робити?! Вся в сльозах, в розпачі – ось-ось автобус поїде...

-Ваню! Де ти? – Вирвалося з грудей забідканої жіночки.

-Та тут я ось,- хрипло озвався Іван і похитуючись вийшов із-за автостанції. На його лиці був чарівний на пів щоки синяцюра, опухлі губи розминали залиплу кров...

-Що з тобою, Ванічка, - дужче заголосила Люся,- убитий! Уби-тий!

-Люся,- гортанним голосом признався Іван,- я долари з'їв!...

-Навіщо, Ванічка? Боже мій, що трапилося?

-Краще я їх з'їв, чим оддав би тим мерзотникам! Крутилися тут двоє. Кажуть, давай сюди долари, ми знаємо, вони в тебе є! А я їм і відповів, для того, щоб мати долари, треба від моєї кози почистити... Вони мене за автостанцію завели, а я долари у зуби і жую... Вони мене б'ють, а я жую. Вони мене б'ють, а я жую...

Їхали додому мовчки, обнявшись як голубки. Люся лагідно протирає хустинкою губи Іванові. Іван, як сич, прощався з бізнесом.

-Краще б я пальця з'їв, ще тоді...- буркнув Іван, - від чужоземної валюти в роті неначе коти понапаскудювали...

Коли йшли додому, Іван весь час гикав і розповідав, що відгикуються якоюсь фарбою, що скоріше б прийти до хати та попоїсти борщу. А ще гидше стало тоді, коли Іванова фірма зайшла в село. Все село, і старі, і малі повідомляли Івана, що у його хаті на нього чекає якась уповноважена особа – жінка у джинсовій юпці і у турецькому светрі.

«Неспроста оце мені гикалось!» – Подумав Іван.

4ч.

Сільські новини – це особливий вид творчості. Їх можна поставити в один ряд з коломийками та баладами, піснями та легендами. Сільські новини – це різновид народної журналістики, який не потребує паперу, коштів та друкарських машин. В них повністю вирішена проблема авторства, бо такої особи як автор в сільських новинах зовсім не існує і претендентів на гонорари просто не виявляється. Частіше всього автором виступає частина мови займенник «він», або «вона» в поєднанні з дієсловом «казати», «чути»,

«бачити»... Проблеми, які висвітлюються в сільських новинах, крім інформаційної основи, частіше всього торкаються морального обличчя свого сусіди... Тому, чим ближче підходив Іван до свого двору, тим повнішою ставала інформація про уповноважену особу, що чекала на нього.

-До нашого бізнесмена-учня завітала вчителька-бізнесмен! – Посміхались одні, - І як таких земля носить?...

-Іване, тебе чекає педагог-комерсант! – З повагою повідомляли інші.

А коли Іван з Люсею потрапили до своєї хати, то, затуманеному синцем, погляду Івана відкрилась широчезна спина в турецькому светрі і бурулькою зібране волосся на голові жінки... Жінка повільно повернулася до Івана лицем, виставивши на показ совиний носик:

-Була я у Венгрії, - залопотіла уповноважена особа, - не бачила жодного, я вам кажу, жодного такого синця на людях... Хі-хі-хі. (жінка зробила паузу) - До мене дійшла новина, (ще раз пауза) ви маєте долари, хі-хі-хі, я би вам поміняла на гроші...

-Долари це і є гроші! – Сказав, як відрізав Іван,- Їдьте на базар, там вам поміняють... – І він демонстративно виставив синець в позицію.

Жінка мовчки вийшла з Іванової хати і неначе шуліка кинулася з села.

-Мамо, хто це ще? – запитав Іван, коли за вікном щезла педагог-комерсант, а мати перейойкала побиту пику сина.

-Вчителька з сусіднього села! – Повідомила мати, - Вона була у Венгрії, купила телевізор, килим, три юпки, кожух і ще щось, не пам'ятаю що в неї є... У Польщу їде.

-От бачиш, - прикро звернувся Іван до Люсі,- люди в Польщу їдуть, а ти на базар, та на базар!..- І знову синяк став в позицію.

-Ну і їдь собі у Польщу! Мало того що папірців наївся,- гнівилась Люся,- хочеш іще чогось попоїсти?...

А їли на обід борщ зварений на кабиці свекрухою. Іван довго розжовував картоплю, бо щелепи ще боліли і губи неначе хто рашпілем понатирав. Після обіду Іван зробив заяву:

-Ось, зберемо городину і у вересні поїду!

-В Крим по дрова ти поїдеш! – відказала Люся, - грошей немає!

-А ну, витягуй гаманця, порахуємо, що там залишилося...

Люся почала розбирати сумку з базарним крамом. Витягла светр, показала всім десять блискучих ложок, чотири пари теплих носків, витягла кавуняку, темну сорочку для Івана, капці для свекрухи... У Івана очі розширились як у рака, дивлячись на крам. Коли це Люська встигла оце скупити? А дрібниці – коточки ниток, гудзики, пакетики з чорним перцем та інше, як сніг посипались з сумки... І нарешті Люся витягла гаманець, що на диво був не пустий...

-Ой, Ваню! – Вигукнула Люся,- Ось твої долари...

Іван дивився на купку іноземних папірців і в нього знову почалась гикавка. Після борщу гикалося не тільки фарбою, а ще й томатом та капустою, але від цього на душі легше не було.

-Що ж я тоді з'їв? – В голос міркував Іван.

-Свиня знайде чим потішитись, – по-своєму пожартувала мати.

Після довгих роздумів про те, що потрапило до Івана в шлунок, і не знайшовши відповідь, фірма вирішила скористатись методом одбору – чого в хаті не знайдеться, те і з'їв Іван! Перевернута була шафа і скриня, скрізь заглянуло око господаря і результат перевершив бажання: недолічилися десяток купонів і книжку від лічильника електроенергії...

-Як же ж тепер за світло платити будемо? – Бідкалася тітка Галина – Відріжуть, залишимося напوماцки вночі...

-Ви не про те бідкаєтесь, мамо, - замислено промовив Іван, - ви тільки подумайте скільки кіловатгодин енергії я ковтнув в один раз... Тому-то ті

мерзотники мене і бити перестали! Відскочили від мене, як від електрозварювального апарату!...

-То що, від тебе током б'є? - Схвильовано запитала Люся.

-Не знаю, але відчуваю колосальну силу... у шлункові.

-То поїж іще борщу, - запропонувала мати.

А по селу запрацював телеграф з останніми новинами:

-А ви чули, що Іван Цвірінько екстрасенс? Був у Кашпіровського і зарядився такими кіловатами, що і сам став людей лікувати. Он і жінка до нього лікуватись приходила - вчителька з сусіднього села, нерви лікувала... Ви б бачили як вона додому бігла, неначе її током вшмало! От сила у людини...

5ч.

З тих пір, як по сільському "Інтернету" пройшла інформація що Іван Цвірінько екстрасенс, мережа "Інтернету" почала працювати з перебоями, або зовсім на деякий час не працювала. Бо особи, які відповідають за якість роботи сільських новин, денно простоювали у черзі до місцевого екстрасенса. Вони лікувалися від склерозу і ревматизму, а деякі навіть від холери, туберкульозу і свинки... Були такі хвороби, що Іван не міг знайти і у медичній енциклопедії, але, що цікаво, лікування проходило без ускладнень – хвороби здавалися на користь всевладній Івановій електриці. Він лікував від закупорки кишок, чорного ока, младенчика, переляку, вправляв кістки на руках, ногах, і на голові.

Особистому секретарю було чимало роботи. Люся приймала платню за лікувальні послуги, що рікою текла у Іванові комори у вигляді яєць, курей, ковбаси, сала, печеного домашнього хліба, пляшок з горілкою та купонів. Голова колгоспу платив зерном, завідуючий гаражем квітався бензином,

колгоспний секретар вмовив Івана на посаду третього відповідального за хімічний склад колгоспу. Що це була за посада сказати ніхто не міг, але платня щомісяця надходила справно.

У Польщу їхати Іван забув. Районна електромережа видала на Іванову сім'ю аж дві книжки до електролічильника, які Іван чітко вів і пильно приховував. І всякий раз дописував до числа кіловатгодин розрядні нулі, на випадок, коли треба бути їх з'їсти...

У кожного свій бізнес, а від цього і свої болячки. Іванові не завадило б звернутися до лікаря, але лікарем він був сам і хто тільки до нього не приходив, приїздив і прилітав. В кінці кінців Іван знахабнів і почав примірятися: як би виставити свою кандидатуру на виборах до Сільської ради...

Люся досконало вивчила курси валют і вже знала які на вигляд є франки і крони, марки і ліри, леї і гульдени... Вона тримала в руках і японські ієни, і португальські ескудо. А один раз їй тицьнули в руку стодоларовий папірець...

-Він не фальшивий? – Запитала вона, розглядаючи папірець на світло.

-На зуб попробуйте, - пошуткував незнайомиць.

-Ну тоді заходьте до Івана Пилиповича без черги, хай він на смак покуштує – він спеціаліст у цьому...

Іван сидів у кутку за столом. Стіни були затягнуті чорним полотном, а над Іваном вишкірилася здоровенна голова кози – фотопортрет, подарований місцевим фотографом на подяку за лікування від африканської язви.

-Хто ви? – Ліниво запитав Іван.

-Я художник-скульптор і в мене трапилась біда.

-Що там у вас?

-Три дні тому я ліпив герб-тризубець для колгоспного току. Колись на тому місці, де зараз тік, проїздили козаки на війну з турками і один козак загубив пістоль... На козаків напали поляки і всіх перебили, а той, що шукав пістоль залишився живий. І от польський ксьондз виступає наперед і каже:

«Були ви холопами і поїдять черви ваші брудні холопські душі!» А живий козак як закричить з кущів: «Немає в світі такої сили, щоб козацьку душу з'їла! Геть псявіри з християнської землі!» Поляки подумали що то і справді козацька душа, полякалися і як хорти повтікали...

-Я ж тут при чому? – Спитав нетерпляче Іван.

-То ж в честь такої історичної події ліпив я герб-тризубець, бо на пам'ятник у колгоспі грошей не вистачило, а голові колгоспу присвоїли козацьке звання сотника...

-Я при чому тут? Я не козацький полковник!

-Короче, підходить до мене жінка з дерев'яною лопатою і запитує: «Зліпи нам портрет нашого завідуючого током у повен зріст?» Я відповідаю: «А навіщо вам іще один завтоку треба?» «А для того, - каже,- щоб виставити його посеред току на ніч, аби горобців лякав. Бо проклятущі горобці за одну ніч по п'ять тон зерна поїдають...»

-І це у вас така біда? – Перебив скульптора Іван.

-Діло у тому, що після її слів у мене ось вже третій день, як би вам так мовити, енурез приключився.

-Це дрібниці,- мовив Іван, - ось вам моя фотокартка, приложіть куди-небудь...

-Це ще не все... Такий самий енурез стався і у завідуючого током. Він не спить ночами, заїкається, на роботу не ходить. Ледь-ледь умовили його приїхати до вас, то він зараз переляканий сидить у «Запорожці» на вас чекає, треба, щоб ви його оглянули.

І художник-скульптор протягнув Іванові сто доларів. Іван зацікавився, натягнув кепку і вийшов за скульптором.

Був гарний жовтневий день. Листя клену неначе здоровенні хрущі кидалися під ноги і встеляли різнобарвний килим біля Іванової хати, коло якої сиділи, стояли і лежали хворі, чекаючи лікування.

-Ваню, ти надовго? – Запитала Люся, дивлячись як той виходить за ворота.

-На хвилинку ! – Відповів Іван і зник між легковими автомобілями.

Цього і наступного дня хворі не дочекалися Івана і почали розходитись по домівках. Люся занепокоєно голосила, мати проклинала козу, долари, а районну електромережу посилала до якогось там японського ієна:

-Краще б я напмацки вночі сиділа, чим той лічильник у хату дозволила ставити! Жили ж люди при каганцях...

Бездоганно запрацював сільський телеграф. По його лініям повідомлялося про те, що бачили як до Івана на зеленій колісниці, чимось схожий на наш рідний «Запорожець», спустився з неба сам Господь Бог. Всевишній запропонував Іванові роботу на небі у раю. І бачили, ніби Іван у вигляді голубка звівся аж до хмар, покружляв над селом, над своєю хатиною і пірнув у здоровенну хмару...

бч.

Коли Іван отямився після чорного провалля-сну, в якому перебував завдяки мокрій хустинці, піднесеній до носа невідомо ким, то перед ним знаходився рай, або Польща: вся кімната була завалена товарами! Комп'ютери, холодильники, телевізори, праски в суміші з сервізами, спортивними костюмами і шапками, виглядали з кутків блискучими етикетками та написами назв виробничих фірм. Збоку стояв червоний мотоцикл, а на ньому до самої стелі вмостилися коробки з взуттям. На фоні полиць обставлених пляшками різних форм і кольорів за столом сидів повний лисий чоловік і наполегливо роздивлявся Івана. Його лисина так блищала від люстри, що Іван приплющив очі.

-Бізнесмен-екстрасенс із Загнивайлівки? – Запитав повільним і владним голосом лисий бурмило і, не дочекавшись відповіді, продовжив, - Що то за екстрасенс, який сам собі пальця відростити не може.

І лисий мурло після своїх слів весело зареготав. Іван наче картоплиною вдавився – забухикав, аж зігнувся.

-Що ж це ти, Ванько, лікуванням зайнявся на моїй території? Може в кого дозволу питав?

-А мені Петро Бурий дозволив, - викрутився Іван.

Мурло засміявся ще дужче:

-Це той ідіот, що на тому тижні купив у мене п'ять діжок тухлих оселедців? Плодовита Загнивайлівка оригіналами! Ну хай тоді Бурий пробачає, а ти попрацюєш на нас, у нашому, так би мовити кооперативі. Може пальця собі примовиш, а він і виросте.

А коли сміх у лисого скінчився, він офіційно повідомив:

-Будеш нашим Іонелом Безпальченком і працюватимеш по варіанту «Ме». Жінці твоїй звістку пошлемо, щоб не хвилювалась, а через рік – бувай здоровий.

Варіант «Ме» – це був здоровий чорний ящик у якому возили Івана на «концерти», де відбувалося масове лікування людей. Івановим безпосереднім шефом був все той же художник-скульптор, що виманив Івана у авто.

Шеф ні на хвилинку не залишав свого підшефного на самоті. Він знав стільки легенд та історій, або їх вигадував із нічого, що Івану прямо таки набридло слухати про скіфів та козаків, про татар та турків.

Тільки в чорному ящику він жив своїм тихим, сільським життям, згадував Люсю, свою неньку, та безглуздий витвір природи – козу. Все, що було у чорному ящику – спогади і мрії, злочасний бізнес – все це було рідне і знайоме, зовсім не таке, яке було поза ящиком.

А поза ящиком Іван бачив розмальовані афіші, де величезними літерами оголошувався приїзд знаменитого народного цілителя Іонела Безпальченка,

бачив повні зали свистячого, махаючого руками і головами натовпу. І що було гидше всього – ці люди добровільно купували за великі гроші квитки, просту криничну воду, оберемки сіна і добровільно дозволяли тішитись над собою таким всевладним лисим “Богам” - бурмилам.

Сидячи у чорному ящику Іван розмовляв сам з собою про бізнесменів та екстрасенсів пострадянського простору і дякував Богові, що запер його у цей ящик. Бо тільки тут він зрозумів, по якому гидкому шляху покотилося його життя.

Тільки тут у повній темряві, одірваний від усього світу, чоловік може перетворитися із бізнесмена-екстрасенса у мислителя-філософа. На подібі Діогена Сінопського, який ще в Давній Греції встиг посидіти у порожній діжці, добре що не від тухлих оселедців, і стати видатним мислителем. Іван Цвірінько, він же Іонел Безпальченко, роздумував про створення світу і про те, коли може настати отой всепоглинаючий кінець. З чорного ящика це було видніше. І може таки додумався б Іван, і визначив би точну дату кінця світу, якби не порушили тишу роздумів постріли та вибухи назовні.

-Грицько, позич кулемет, завтра поверну! - Кричав хтось хриплим як у папуги голосом.

-Миколо, заходь зліва і кидай гранату! - Давав вказівки інший.

Зрозуміти що там трапилося по за ящиком Іван не міг, бо хутко заліг на дно і з превеликим жахом вдивлявся як його ящик перетворюється в сито. Кулі із тріском робили дірки і до філософа-мислителя потихеньку пробирався день.

У ящику посвітлішало, а потім з страшеним ревом одірвало верх. Іван дивився на небо, з якого сипав мілкий сніжок і майже бачив Господа у вигляді старовинної, ще дідової ікони, яка висіла у Івановій хаті у кутку.

-Оце вже і є кінець, - в голос подумав Іван і почув сам себе, бо враз все вщухло і настала неймовірна тиша, як у погребі тестя, де Іван ховав книжки до лічильника електроенергії.

Коли Іван піднявся на ноги, його погляд зустрів криваво-жахливу картину: осторонь палав вогнем грузовик, декілька легкових автомобілів були схожі на розірвані консерви з сардінелюю, де роль риби виконували тіла людей. Особливо вирізнялася композиція з двох трупів – це були вже неживі: лисий бурмило та Петро Бурий – у першого на лиці прилип розчавлений оселедець, а в другого одна рука стискувала три оселедці, а друга рука тримала цілу торбу оселедців...

Таке було враження, що цю композицію створив видатний художник-скульптор! До речі, художник-скульптор також лежав неподалік - горілиць і читав на небі новітні історії та легенди, обіймаючи чорний дипломатик.

-Рибна війна! – Вирішив Іван, відірвавши з рук свого безпосереднього шефа дипломат.

-Жорстоке становлення рибного бізнесу! Господи, все почалося з п'яти діжок з оселедцями... А якби це були кити, - подумав мислитель і зазирнув у дипломат.

Дипломат був щільно набитий зелененькими папірцями – доларами.

-Знову валюта! – Сказав сам до себе мислитель-філософ. Він вже звик говорити сам з собою, - Ну, то це буде мій заробіток, пан мурло!

Одійшовши від поля бою кілометрів з надцять, він заліз у чиюсь копицю сіна, зогрівся і заснув. Сніг засипав його сліди.

Івану снилася рідна оселя. Ось він приходить до двору, назустріч вибігає Люся вся в щасливих сльозах, рада. Іван обнімається з Люсею, потім з мамою. А в цей час троє маленьких спритних козеняток завзято розжовують зелененькі папірці – долари. «Переплутали з капустою» - сміється Люся, мати лається, а здаля неначе посміхається усмішкою Джоконди – Іванова коза.

Сон це велике діло. Всі видатні мислителі вдавалися до сну і у ньому робили такі відкриття, які у буденному житті виявлялися фантастикою, а буває таке наснитися, що соромно. Іван своє відкриття зробив, коли вже проснувся. Він відкрив незрозумілу річ: його дипломатик зник, а біля копиці натоптано стільки свіжих слідів на снігу, що Іван почухав потилицю і, як подобає мислителю мовив:

-Як прийшло, так і пішло!

Далеко воно все ж таки не пішло, бо «загнивайлівський» слідопит, по витоптаній на снігу стежині, незабаром опинився в невеликій конюшні. Там стояв підтягнутий молодий кінь і переминав ногами по зелених папірцях. Розчавлений дипломатик валявся збоку, а кінь фуркаючи розжовував зерна овесу. Іван кинувся під ноги коню і став вибирати долари до купи.

-Стій, стій, маленький, - приказував Іван, - валюта тебе не зогріє.

-Стій, стріляти буду! – Почув Іван ззаду, - Паршивець такий, руки вгору! Не то заколю!

Іван підвівся з жменюю доларів і, обережно піднявши руки, повернувся на голос. На нього були наставлені вила, які тримав дідок в засмальцьованому кожусі.

-Якщо я в кінці свого життя став фермером, вам тепер колективістам як кістка в горлі!? Чи то поля затоптуєте, чи то коні крадете! – Дідок гнівно трусив своєю борідкою, яка вже була рідка, як цибуля після прополки.

-Навіщо мені твій кінь, діду, - виправдовувався Іван, - я ось кінську підстилку від іноземної чуми рятую.

-Чуми? Проказу коню заподіяв? Не рухайся, заколю!

І прийшлося Іванові розповідати всю автобіографію про те, як його викрали, як він сидів у ящику, яка була війна – неначе кінець світу. Дідок аж заслухався, опустил вила, присів на діжку з висівками.

-Мей, мей! І палець на війні загубив?! Іди зараз же до Маруськи і візьми могорич, про кінець світу побалакаємо.

Маруська жила недалеко і філософ-мислитель запросив у неї пляшчину.

-Двадцять п'ять тисяч купонів, - вказала ціну господарка.

-На тобі сто доларів, - протягнув Іван зелений папірець.

-Ти мені мозги не заплутуй, - дочепилася Маруська, - ти мені давай таке, щоб я рахувати могла.

Прийшлося Іванові нарахувати двадцять п'ять зелененьких папірців і вже тоді він одержав горілку.

Коли Іван з'явився в конюшні, дідок приготувався до прийому: розстелив на діжці рядно і на нього нарізав шматочки сала.

-Діду, а що це в тебе за трактор біля конюшні стоїть? – Запитав Іван витягуючи з кишені пляшку. У діда заіскрились оченята.

-У фермерів таке завжди! Асоціація про нас турбується.

-А ти на ньому умієш їздити?

-А навіщо? Я все життя конюхом працював! Он там кінь стоїть – ото мій трактор! Слухай краще про кінець світу. Це було коли Брежнєва в яму кинули. На цей історичний момент я заклав за комірець самогонки, Маруська тоді добру гнала! Коли пелена в очах розвіялась, дивлюся: зверху дошки і знизу дошки – ну, думаю, замість Брежнєва в гробу лежу...

-Діду, продай мені трактор, - перебив розповідь Іван і налив фермеру в склянку «марусиху», - он під твоїм конем мабуть з пів сотні тисяч доларів лежить. То хай кінь їх і далі топче, а я трактор заберу, згода?

-Він мені і дарма не треба! Згода! А звати мене Капусняк, бо мати моя мене в дитинстві капусняком обшпарила, Царство їй Небесне мамкі моїй! – Мовив дідок і залив із склянки у горлянку, скривився як гнилий гарбуз, але думки не втратив, - Ти ось про кінець світу послухай – лежу я в гробу! Зверху дошки, знизу дошки – жах розбирає – помер. Ну думаю, зараз одірвуся від свого грішного тіла і ...

-Діду а як ви фермером стали?, - Знову перебив Іван розповідь, бо і сам перекинув склянку.

-Із сміху! Завинив перед Маруською за горілку купу грошей, а вона телевізора надивилась і каже: «як станеш фермером, їй-бо всі долги спишу!». На селі мене на глум підняли і, якщо хтось серйозний фермером хоче бути, то йому дишла в колеса запихають, а з мене сміються і зелене світло скрізь світиться: «а ну, Капусняк, зафермеруй!». Коли отямились, а я вже фермер, у мене землі, техніка і тепер, всі кому не лінь, свою колективну злість на мені зривають, навіть Маруська і та мені горілку не продає...

І дідок знову скривився після «марусихи».

-Та не про це мова! Ну, думаю, полечу я пташкою крізь гроб і землю до самого Брежнєва, і вже майже відірвався був, бо тіла свого геть не відчував, коли як вперіщить мене щось під ребро. О!!! То швабра моя – сам її робив! А якого дідька вона тут? Я повернув голову вліво – ноги чийсь ходять. Оце був жах – невже, думаю, хтось із сусідньої могилки завітав? А це моя жона! «Вилазь, - каже, - мерзотнику з-під дивану, бо підлогу мию і тебе на смітник вимету!» А коли вона придивилася, що я майже в раю перебуваю, так отходила шваброю, що кінець світу не страшний мені по сьогоднішній день! А когось там фермерством лякають...

Тут і Іванова черга підійшла розповідь вести, а історій всяких він наслухався доволі від покійного шефа-художника, і пробазікав Іван з фермером день білий, а взимку темніє зарані, то вже пора й по домівкам розходитись. Але куди?

-Діду, а як мені дістатися до Загнивайлівки? – спитав Іван.

-Це ти мабуть до екстрасенса потрапити хочеш, - здогадався дідок, - переляк воєнний викачати? І ми знаємо такого! Он Варка до нього їздила, обнюхував він її, примовляв, то майже вилікував, а коли додому приїхала – знову почалось, ще дужче!

Івану стало соромно за свою минулу діяльність – от натворив, так натворив!

-І що ж у неї було? – Червоніючи як гіркий перець, запитав Іван.

-Морська болізня! – Дід з порозумінням такої небезпечної хвороби підняв вказівний палець, - Інфекційна річ! Вночі спати сама не могла, чувся їй грім морської хвилі, і якщо поряд немає чоловіка, котрий би її заспокоював, ревла як і та хвиля. А її чоловік у флоті служив – від нього ця хвороба і підчепила...

Іван забажав вибратися геть з цього села. Довгенько з дідом заводили трактор: і гріли, і крутили, і до Маруськи разів зо два збігав Іван, а таки трактор забурчав і засвітив свої беньки-фари. Іван вмоствився за кермо і рушив по дорозі, що вказав Капусняк.

8ч.

Це не був шлях широкий і далекий – це була проста українська дорога, на якій всі вибоїни, вимоїни, скачки і ями замело снігом. Ніч напрочуд стояла місячна і ген-ген навкруги розстелилися сріблясті, немов би білі ведмеді, пагорби і схожі на крила лебедя поля.

«Оце вже й зима!» – Міркував Іван натискуючи гашетку трактора. Літо минуло враз непомітно, як підводний човен – ніяк про себе не згадуючи.

«От натворив, так натворив! – Лунало у голові Івана, - Зима надворі стоїть, як же там без мене мати та дружина зимують? Ні тобі поросятка немає, ні тобі роботи путньої. Сіна кози і того не приготував з тою чортовою електросилою!»

До кабіни трактора пробирався крізь щілини мороз і Іванові думки перетворювалися в іній, що білою бородою осідав на небритому за півтора місяці лиці. Одяг Івана був зовсім не зимній і від цього він був схожий на мислителя-чукчу, якогось там північного шамана, з червоними вухами і присипаним інеєм носом.

-А були б у мене свинки, - мислив вголос Іван, - я б їх годував, я б їх чепурих, а потім вибрав би свиню та побільшу і заколов би її. І взяв би я

гарний шмат сала з проріззю, та вмовився б біля розтопленої плити, і згадував би літо. А зараз? Тьху!

Навкруги купалися у місячному світлі сніги. Дорога попереду була рівненька як олівець і серед білого марева чорніла невеличка табличка. У світлі фар Іван прочитав надпис «Землі фермера Корейця».

-От фермерів розвелось! Чи й собі фермером стати? Трактор є! Стартовий капітал є! Жінка є! Чом я не фермер?

Вдалині загорівся вогник чиєїсь садиби. Вогник збільшувався, бо Іван, відчуючи тепло, сильніше тиснув гашетку.

-Візьміть мене, тітко, на ніч, - попросився Іван, коли зупинив трактора біля воріт і йому відчинила двері своєї хати повненька і кріпка жінка.

-А ти хто? – Запитала вона.

-Дід Мороз! – Пожартував Іван.

-Петро! – Гукнула вона в хату, - До тебе ось брат з півночі приїхав. Впустити?

-Ну ти і брехло! – Засміявся Кореець, коли на Іванові розтанув іній, - Я вже й справді думав, що ти мій брат.

У Корейця тільки прізвище було – Кореець, а сам він був за походженням чи то якут, чи то чукча, якогось там десятого покоління, бо і сам він цього не знав. Всі родичі його жили на півночі Росії, а він непогано жив і тут, пристосувався, так би мовити. І як сказав один армянин: Україна багатонаціональна країна, в ній живуть навіть українці...

-Фермер, кажеш? – Хитро приплющив і так вже приплющені очі Кореець, - а що ж в таку пору дома не сидиш?

-Та от, свиней хочу купити, - знаючи фермерську справу, мовив Іван, - валюта в мене є!

-Я хоч і чукча, але живу на Україні довгенько і дечому навчився. Валюту ти собі залиш, знаємо що то за валюта. А мінятися давай! Бартер, якщо хочеш. Я тобі десяток свиней, а ти мені трактор.

Така пропозиція приголомшила Івана як постріли у чорному ящику: як так – трактор віддавай за якийсь там десяток худеньких поросят. Та не дарма Іван був мислителем:

-Чукча народився – українець заплакав, - відказав Іван, - згоден мінятися, тільки не на десяток, а на три десятка!

До ранку торгувались фермери про свиней, а коли вже світало і на засніжені поля упав вранішній мороз, Корєць підвів підсумки торгу:

-Хай буде два десятка! Тільки крім трактора ще три тижні попрацюєш на моїй фермі і кожен вечір будеш розказувати по одній брехні! Що у вас, українців, не одбереш, так це вашу здатність гарно брехати! Приїздила оце в минулу суботу до мене жінка, каже що вона уповноважена особа від національно-патріотичного Руху, педагог-комерсант, і просила зброю у вигляді коси... «Віддамо за Чорновіла наші руки, коси й вила!» - отак казала. Ну я підтримав Рух і за мізерну плату продав свій запас – п'ять ще геть не клепаних. А вона задом крутнула і повезла, кажуть, мої коси у Польщу на колготки міняти. А зад у неї такий, що ніякі колготки і не налізуть. Мабуть і про них збрехала!

-А ти знаєш, звідкіля з'явилося твоє прізвище? – Запитав Іван.

-Корєць?

-Так. Це чисто українська назва!

І Іван розповів історію, яку чув від свого минулого шефа художника-скульптора. Що в давні часи стояло на берегах Південного Бугу та його притоки місто розділене на три частини. Одну частину контролювали турки, другу вважали своєю румуни, а третя відносилась полякам. Українцям від того міста дісталась дірка від бублика! І жив на той час у цьому місті вільний козак Редька, вирощував часник та цибулю. Корчушка родила в нього у

поляків, сіянка у румун, а часник ріс у турків. Сяде Редька у човника і попливе через річки поля оглядати, а вартові з берегів гукають: «Хто там?»

-Козак Редька це! – Вітається з ними Редька.

А Буг шумить порогами, чути погано.

-Який це там іще «Коз-ре-це»?

Так і прозвали славного Редьку йменням Козреце, що на всіх мовах: на польській, румунській і турецькій означало – це той, що землі має дірку від бублика!

А коли місто все в цілому перейшло до Російської імперії, князь Потьомкін батогами вибив з прізвиська Редьки літеру «з» , добавив літеру «є», після чого утворилося прізвище Корєць, і відправив вільного козака на північ Росії, корельців, а чи чукчів від цинги лікувати...

Фермер, вислухавши Іванову розповідь до кінця, з сльозою на очах пробелькотів:

-То це, Іване, мабуть, не брехня, а правда гірка!

-Ну все рівно, - мовив Іван, - запиши мені цю правду у рахунок мого відробітку.

9ч.

На фермі у Корейця Іван працював уміло і справно. Українські люди роботи не бояться, а після праці не бояться і гарно повечеряти та розказати яку-небудь байку. Корєць слухаючи Івана і боки рвав од сміху, і сльози пускав струмочками, але не жалкував про такого робітника і вдалий бартер. А Іван дедалі до кінця відробітку ставав зажурений – як же там Люся? Як мати? Як його коза? Новий рік наближається.

Ще тоді, коли Іван зник з двору, до Люсі надійшла листівка. В листівці повідомлялося так: «Чекай мене через рік. Іван.»

-Оце тобі вийшов на хвилинку...- Журилася Люся, - Більше я його нікуди від себе не відпущу!

-Бережи себе, доню, - радила мати Галина, - щоб там не трапилось, а ти он дитину носиш. А Івана, коли сама діадема рогата не вбила, то, мабуть, і ніяка нечиста сліпиця не візьме.

Спочатку особистий секретар сумувала без директора фірми, а з першим сніжком вирішила повернутися до своїх обов'язків – підрахувати зароблений при допомозі кіловатгодин капітал.

-На сьогоднішній день ми маємо сто сорок шість доларів, чотири франка, один ієн, п'ять ескудо, дві ліри і вісімнадцять марок, - підбила суму Люся, - але що з ними робити?

-Були б це нормальні гроші, - підказала свекруха, - то можна було б купити ковдрочки та пелюшки для дитини.

-Наперед купувати не можна, - Люся поправила халат на округленому як м'яч животі, - хай спершу народиться на світ.

-І чим тоді цей світ її зустріне? – Забурчала свекруха, - П'ятьма «паскудами», марками і безглуздими цінами на дитячі товари? Ніколи не завадить подумати наперед! Бери спиці і в'яжи!

В'язання на спицях є справа хитра, але умілі руки доводять її до такої простоти, що неначе чарівна сила витворює із небуття штанці кофтинки, шапочки і шкарпетки. Люся пірнула у світ клубків, ниток та петель і була схожа на фею, із-під чарівних паличок-спиць якої з'являються теплі речі для майбутньої дитини. Вона зовсім не мала часу дізнатися, що на селі її вже прозвали відьмою...

Село, як велика звірина, наковталосся Іванових ліків, зрозуміло, що Іван його просто-на-просто надурив і стало відригувати образу на Люсю – особистого секретаря Іванової фірми. Люсю називали і «електросексою», і чаклункою, і багато чим іще, ну, одним словом – відьма. По наказу голови колгоспу, чи то навмисне, чи то ні, на Івановій вулиці почепили один єдиний

на все село дорожній знак «Обережно, за кермом інвалід!» Голова пояснював це тим, що навесні цей знак зафарбують і намалюють на ньому другий «Обмеження швидкості».

А ще голова сказав, щоб попередити інші випадки з'явлення народних цілителів, що у майбутньому році на селі проведуть нормальний людський телефонний зв'язок. І, по напрацьованій як завжди традиції – у грудні, на початку доброго морозу, заклали фундамент телефонної станції.

-Краще церкву збудували б! – Ображено ревів давно існуючий народний зв'язок, - телефонна станція їм треба, коли на селі одні відьми та пройдисвіти заводяться.

Навіть Люсин батько, Іван, коли приходив провідати свою дочку, перш ніж зайти в хату, хрестився.

-Тату! – Кидалася на груди йому Люся, - Новий рік надходить, а у нас ялинки немає.

-А де ж це твій бізнесмен бізнесує? – Іронічно запитував старий Іван, - На курси до Ванди поїхав, а про жінку хай батько думає?

-А ти, свату, не гніви. І так клопоту та горя маємо, ще й ти як з кілочка дотепи знімаєш.

-А чом і не зняти дотепи, свята скоро, треба готуватись і до жартів. Нутром чую, що мій зять на Новий рік неабияке колінце викине...

Ялинку старий Іван таки дістав, приніс.

-Онука, дочко, замовляю! Народжуй здоровим, а я його своєму бізнесу буду вчити.

Ялинку Люся прикрасила як і подобає особистому секретарю фірми: на вершок вчепила сто доларів, а на гілочках залюбуєшся – і марки, і франки, і ліри. Гарна ялинка та й годі!

-Дурне це все, - мовив старий Іван, дивлячись на ялинку, - розказують он, в сусідній області, фермер один Капуста звати, чи капусту вирощував, і його заарештували за те, що такі іноземні папірці коню під боки підстеляв! А

свою сусідку-самогонщицю дурив – казав, що це нова тверда грошова одиниця: гривня! Тож затуркана сусідка міняла «рідку» валюту на «тверду». От «за оскверненіє міжнародного валютного фонду» – стаття така є в карному кодексі. Під конфіскацію виробник капусти потрапив – трактор відібрали! От що на світі робиться.

-У нас ні трактора, ні коня, ні капусти немає, - пожартувала Люся, - хай вже хоч на ялинці замість електрогірлянди повисять. Як не як, а з кіловатгодин зроблені.

На свята спекли хліба, наварили холодцю. Люся пундиків напекла, цукерок накупила – може посівальники прийдуть. Приготувалися до свят добре, зморилися як воли і виляглися з свекрухою перед телевізором російське «Поле чудес» дивитися, на той час центрова розважальна програма.

«Поле чудес» це така телегра на терені держав колишнього Союзу, на яку дивишся і думаєш, як би й собі поїхати аж у Москву, щоб виграти суперприз – подорож до Італії, або Франції. І там розтринькати всі ялинкові прикраси – долари та ескудо. А от програма «Любов з першого погляду» вже не така цікава. Хіба у мене з Ванею так було! Вчилися разом в школі. Він у восьмому, а я у третьому класі. Я тільки-но піонеркою стала, а він і не пам'ятає якою я тоді була... Ось про що думала Люся, коли на екрані телевізора між рекламними паузами з'являвся «пишновусий капіталіст».

-Даю вам сто вісімдесят п'ять тисяч за те, що лежить у чорному ящику!
– Лунало з екрана.

-Я і мільйон дала б! Якби в чорному ящику був мій Ваня, - мовила Люся.

10ч.

Новорічні свята прийшли до Загнивайлівки разом з новим завідуючим сільським клубом.

За два дні до Нового року район прислав у Іванове село молодого коротенького хлопчика з вищою освітою для підвищення культури на селі. І

хоч прізвище спеціаліста культури було абсолютно нейтральним щодо знаменитих зірок – Якубовський, все ж село зустріло його приголомшуючою пліткою, що він є братом Йосипа Кобзона і другим незаконнонародженим сином Пугачової Алли, і що тепер культура на селі дійсно буде процвітати бутонами жоржин, адже він закінчив у Харкові духовну семінарію. Новий завідувач клубу відразу почав бігати по селу і зазивати народні таланти до гурту, щоб створити неабиякий концерт. А перед самим концертом, за декілька годин до Нового року, завітав завклуба і до Іванової хати.

-Шановна тітка Галина, позичте мені на декілька годин вашу козу. Бо у нас така сцена, що треба козу водити, а ніхто не хоче нею бути.

-Ти що здурів, хлопче? – Здивувалася Іванова мати, - Козу на сцену виводити, щоб вона людям свій хвіст показувала?

-А що ж тут такого? Зараз всі так роблять, люди привикли, - по діловому перепросив завклуба, - ми он в районі і корову на сцені доїли, коли день колгоспника святкували.

-Може ти дійсно син Магомаєва, але повинен знати, що у часи твого батька на сцені співали і танцювали, - відповіла тітка Галина, - а корови доїли на фермі!

Провела Іванова мати гостя аж за ворота, а сама, перш ніж повернутися до теплої хати, заглянула у хлівець – як же там коза Новий рік зустрічає. Коза задоволено крутила головою, а біля неї притулилися неначе клубочки шерсті троє чорненьких козеняток. Господи! От так сцена на Новий рік.

-Люся, з двору нічого не давай! У нашої кози прибуток, - наказала свекруха, коли увійшла в кімнату.

-А як же посівальники?

-Нас вже коза посіяла! А посівальники хай через три дні приходять.

Позачиняла мати двері, затулила вікна, погасила світло і лягли з Люсею спати. В Новорічну ніч Люсі спалося погано. Їй все снилася верба коло ставу

і соловейко на вербі. А замість своєї солов'їної пісні він як дятел вистукував по гілякам – «гуп-гуп-гуп!»

-Не хвилюйся, дочко, - заспокоювала свекруха, - це, мабуть, культура після концерту веселиться - посівають.

Люся знову засинала і перед її очима неначе лорд англійський – півень по двору ходить. Та як задер голову до неба, як розправить крила, а замість «ку-ку-рі-ку» крилами – «гуп-гуп-гуп!»

-Ти диви яка наволоч! Ніяк не вгамуються, - бурчала свекруха, - і прислав же район культуру на село! Чом їм не спиться?

А Люсі снилася широка долина, вся в снігу і в заметах. А посеред цієї долини припнутий бичечок по кругу бігає, відірватися хоче. А потім зупинився бичок, голову витягнув і замість довгого і протяжного «му-у-у-у», як закричить Івановим голосом:

-Та повимирали ви чи що?! Пів години достукатись не можу!

Ех, зіскочила Люся з постелі, як бджілка, до дверей кинулась, крюки та задвижки розкрила.

-Мамо! Ваня повернувся!

Яка радість вирувала у Івановій кімнаті до самого світанку! Люся прилипла до Івана як муха до меду і розповідали один одному пригоди і сміялись, і плакали – що то молоді. А мати слухала все і тільки головою похитувала:

-От пройдисвіт! От дурень! Бізнесмен!

-Я вже не бізнесмен, - заявив Іван, - я фермер!

Як завжди мати зрозуміла по-своєму: і слава Богу, що на фермі працюватиме – хоч яка, а все таки людська робота!

Першою новиною в новому році на селі була звістка про повернення Івана. Був, кажуть, Іван на курсах скотарів і тепер він не людей, а скотину

лікуватиме – що то талант від Бога! А Люся зовсім не відьма, а вірна і чесна жінка – ну прямо ангел.

А друга новина була іншого порядку. Іван чомусь не пішов до голови на ферму проситися, а став розігрівати мерзлу землю і стовпи вкопувати. Найняв будівельників, які телефонну станцію будують, Василя і Левка. Майстри за пів літри самогону весь будівельний матеріал у двір до Івана перенесли. Мабуть Іван церкву будуватиме, бо рівно сім стовпів закопав!

Розвіялись чутки і плітки напередодні Святого вечора. Ввірвався у село чужий трактор з причепом і вивалив у Івановому дворі, прямісінько під майбутню «церкву» десятка зо два чепурних та бойових свиней, кілограмів по двісті кожна.

Щоб там не балакали на селі, а Іванові туго прийшлося, поки позаганяв своє свинство до свіже збудованого льоху. Розбрелися свині по всій вулиці - попробуй зтягни їх в загони! Навіть на Святий вечір вечірники де-не-де , а побачать в засипаних снігом кущах свиняче рило і швиденько біжать до Івана:

-Іване, там в кущах свиня твоя сидить!

-Та, ні, - відповідає Іван, - я своїх усіх зібрав, може то не свиня?

-Що ж тоді воно може бути? Із свинячим рилом...

А щоб не путатись в свинях, піди розберись, чи то свиня, чи то іще щось, на Різдво чого тільки не буває, взяв Іван фарбу і позначив своїх свиней темною плямою на спині і смугою на ребрах. А заодно і дорожній знак «Обережно, за кермом інвалід» переробив на табличку: «Фермер Цвірінько».

11ч.

Грань віків. Переломний період для новоствореної держави. Хочеться жити як в Європі, а заощадження згоріли разом з імперією. В новітніх віяннях українці, час від часу, вивчають явище страйку і вчаться говорити на начальство простонародні слова, а начальство з потугою навчається

української «ї» замість російської «ё». Перші ластівки бізнесу отримують кредити тисячами, а гасять їх копійками і мруть, як мухи в розборках. Військові вже горляють «Слава Україні», хоч і горить ще на кашкетах серпасто-молоткаста червона зірка. Селяни міняють свиней на антени до телевізорів, щоб познайомитись з відеомексиканськими ранчо. Все кардинально міняється і лише Різдво залишається вже тисячу років Різдвом Христовим.

Різдвяні свята не цураються гостей. У кожній хаті в цей час відкриваються двері для вечірників і колядників, для щедрівників та і просто для кожної людини, яка заходить до хати з миром. В такі свята вся Україна схожа на велику світлицю, що чекає в гості своїх дітей, розкиданих по білому світу, як родючі зерна по зораному полю. На Різдвяні свята завітав на Україну і колишній пан Чорний, прямисінько із Канади.

Вийхав з України пан Чорний ще десятирічним хлопчиком напередодні сімнадцятого революційного року і сімдесят років жив та працював у Канаді, згадуючи дитинство, як щасливий сон. І, вже відчуваючи закінчення свого життєвого циклу, з'явився він на Україні у вигляді цупкенького дідугана за кермом біленького «Форду».

Зрозуміло, що перше вітання його на Україні було адресоване рідним місцям. Не забув і про Загинайлівку, куди бігав з сільськими хлопчачками рибалити.

Тільки ніяк не міг зрозуміти чому Загинайлівка тепер має назву Загнивайлівка, адже перша назва з'явилася завдяки перегнутому як ковінька ставку посеред села. Пан Чорний не міг знати, що в тридцятих роках представник Радянської влади, професор, який університетів не закінчував, просто помилився і записав назву по-своєму.

Пан Чорний дивувався змінам рідного краю і навіть замилювався побутовою сценкою з життя українських селян, коли його «Форд» зупинився в центрі Загнивайлівки. Купка веселих хлопчаків та дівчат куляли сніжками

по причепленій на стовпі табличці. Вся табличка була заліплена сніжками і що там було написано важко читалось.

-Мер Цвірінь, - ледь розібрав надпис пан Чорний, - ого, як крокує Україна! Тільки-но скинула залізну завісу і вже на селі є свій мер!

По табличці побачити напрям, де живе оцей самий мер, було неможливо. Та пан Чорний поїхав прямо і не помилився.

Йому відкрився ще більш цікавіший український пейзаж: посеред засніженого городу вперлася рилом в сніг здоровенна свиня, розмальована як літак Аерофлоту, а ззаду неї, схопившись за хвіст, перегнувся чоловік і пер в сторону свині російські матюки. Так, це був Іван.

-Надя, Надя, куди ти прешся, потенційне сало! Назад! У хлів! – Кричав Іван до свині, а та потихеньку повзла на північ, в сторону Білоруського кордону.

Пан Чорний розвеселився, вийшов з машини, знайшов палицю і поспішив на поміч заклопотаному господарю. Удвох справа пішла спритніше. Надя здалась панській палиці, змінила курс і, з поворотом на ліве крило, поповзла до аеродрому – у льох.

-Сиди тепер три дні голодна, товариш Надія Крупська! – Витираючи піт на лобі мовив Іван, коли зачинив свиню в загін.

-Чому «Крупська»? – Запитав пан і засміявся, - Сильно крупна?

-Це не я її так назвав. Це все Коресць! Мав я клопіт придбати свиней у чукчі, а він їх по своєму і називав, ще коли починав господарювати. Він купляв поросят у різних колгоспах, чи то імені Чапаєва, чи то імені Калініна, і, щоб не плутати, називав поросят іменем того колгоспу, в якому поросят і купляв. Ось цю особу він купив в колгоспі імені Надії Крупської, соратниці вождя. Зараз колгоспи перейменовували, а назви свиней до цих пір живуть! Хитрий чукча розділив своє свинство на породи-фракції. Є в нього і троцькісти, і вожді народу, і реформатори. Мені ось дісталась більшовицька фракція. Кормити немає чим, а фракція вперта – двері гризе, підлогу

підриває! Оце тільки тим і займаюсь, що виловлюю їх по городах, - пояснив сумлінно Іван.

-А що ж ти таку фракцію вибрав? – Сміявся пан Чорний.

-Та ж вибирав побільших, я ж за них трактор віддав.

Розбалакались щиро і запросив Іван пана до хати. Люся на стіл накрила, пообідали гарно. Пан Чорний вмазав грамів триста горілки і розклеївся, затягнув пісню: «Про коня». Іван підспівував як міг, а потім запропонував познайомитись.

-Пан Чорний, - відрекомендувався пан.

-Пан Цвірінько, - бовкнув Іван, потім добрав, що він ще далеко не пан, вирішив втекти у пісню і затягнув: «...ніч яка місячна...»

Пан Чорний підтягував як міг за паном Цвіріньком, а в кінці співу заявив:

-Запрошую вас, пане Іване, до мене в гості у Канаду! Вилітаємо завтра з Києва.

-А як же я попаду туди без документів?

-Про це не турбуйтеся, все буде «окей»!

-Ні не можу. В мене жінка, свині, коза як не як...

Пан Чорний почухав потилицю:

-А ти, Іване, оформи поїздку як я, як короткочасне відрядження на три дні.

-Люся! – Гримнув хмільний Іван, - Чула, що в мене відрядження! На три дні!

-Ти вже виходив на хвилинку, - нагадала Люся.

-Люся, - лагідно запевнив Іван, - це ж ділове відрядження, а ти як особистий секретар фірми, повинна його оформити. Записуй! У мою відсутність свині тимчасово переходять під керівництво твого батька. Люся! Коза і козенята – під керівництво моєї мами. Ти, Люся, ведеш діла фірми і повинна видати мені кошти на відрядження.

Після цих слів Іван зняв з ялинки «електрогірлянду», склав ці гроші до гаманця і владно мовив:

-В дорогу, пане!

А пан Чорний в цей час геть розкис після горілки і мирно спав за столом. Іван переніс його до «Форду», сам сів за кермо і поїхав на пряму київську дорогу.

Через деякий час пан Чорний прокинувся.

-Куди це ми їдемо?

-До вас в гості, - повідомив Іван, - у Канаду!

На селі такий виїзд оформили оригінально: був у Івана директор м'ясокомбінату і згодився приймати свині живою вагою по двадцять п'ять мільйонів за кіло! Люди добрі, здавайте свині на м'ясокомбінат, бо скоро відбудеться грошова реформа!

12ч.

У Києві, в аеропорту, пан Чорний став оформляти документи на виїзд, а Іван нудьгував без діла, заглядаючи по комерційним кіоскам, що наростили як гриби мухомори – різнокольорові і шкідливі для бідної людини. У Івана в душі творилося безвість що – а як же, перший раз за державний кордон перебирається! Хотілося б побути справдішньою цивілізованою людиною! А вийшло все навпаки. Пан Чорний оформив Івана як свою власність – японським роботом-ревізором для перевірки справдішності банківських паперів.

-Да-а, японці діло знають! – Дивувався український митник, котрий грузив біленького «Форда» і Івана у вантажний відділ літака, - Треба ж тобі таке видумати – робот як людина, ще й без пальця! Але чому тут дивуватися? Японська батарейка до ліхтарика працює на цілу годину довше ніж наша!

Японський феномен економіки! Нам би так навчитися роботи виготовляти, робота-митника, наприклад, ...який хабарі не бере.

-Випий з паном літру і із тебе зробить японця, - буркнув Іван.

-Ще й розмовляє! От диво...

І ось Канада. Миготіння різнокольорових вогнів, активні обличчя людей, стрункі будови адміністративних закладів, поетичні ансамблі віл та котеджів, а в автомобілях ніхто не розбереться скільки їх тут і яких.

Пан Чорний, в Канаді він звався містер Чордж, поводив Івана і до фермерів, і до міністрів, а в баню не водив, бо у канадців прийнято мати вдома басейн і душ, а хто бідніший обходиться ванною.

Багато було в Канаді всякого для здивування українських бізнесменів і екстрасенсів, філософів і фермерів. Отак би на все життя залишитися роботом-ревізором, але ж дома жінка, коза, свині... Одним словом – господарство жде.

-Знай, Іване, що тут не хватає, - признався пан Чорний, - не хватає тут ставочку маленького та верби золотавої... А так все є, навіть динозаври!

-А у нас динозаврів – чого нема, того нема, вимерли ще мільйони років тому.

Повів пан Чорний Івана у палеонтологічний музей на динозавра подивитись. Оце було чудовисько! Його вивели селекційним шляхом десь у Південній Америці, схрещуючи жирафу та африканського слона. Довго цей «динозавр» не прожив, з нього зняли шкіру, набили спецопилками і продали у Канаду в музей – наводити на щасливих людей жах, щоб життя медом не ввижалось.

Розглядав Іван страховище і ненароком перевів погляд на скляний столик, що стояв поруч. Там, під скляним ковпаком, лежав блискучий металевий п'ядестальчик з литими літерами, а на ньому... хоч бери примірай...

-Мій палець! – Скрикнув Іван, - Рідненький!

-Це палець неандертальця, - пояснив пан Чорний.

-Це мій! Мій!А можна його купити? – Запитав Іван.

-Він коштує дуже дорого. Пів року тому музей придбав цей експонат у одного палеонтолога за три мільйони доларів. Це справжня сенсація у музеї. Цей палець навіть по телебаченню показували.

-А він, мерзотник, у мене цей палець за сорок шість доларів купив, - розчаровано прошепотів Іван, - знав би я яка ціна моєму пальцю, хіба продав би?!

Добрий настрій у Івана пропав, апетит щодо екскурсій щез, йому закортіло додому – дідько би забрав цей Дикий Захід з його динозаврами та палеонтологами. Україна, в порівнянні з дикістю, крокує на мільйони років попереду! Не знав, що не пройде і десятка років – то зрівняється з іншим світом, і навіть назад здасть...

Додому на Україну Іван летів оформлений як гуманітарна допомога – воскова фігура першого запорізького козака для шкільного музею села Загнивайлівки. Так що доставили його прямісінько в село без всяких ускладнень.

Голова колгоспу вирішив зустрічати гуманітарну допомогу з музикою. Для цього найняв за двісті кілограмів гречки у сусідньому селі музичний колектив, члени якого після кожної пісні лупили один одному пики за неправильно взятий акорд. Слухати все ж було можливо і все село підтанцьовувало музикам, чекаючи коли розпочнеться урочиста частина роздачі цукерок і канадського взуття.

Перед контейнером довго читали з листочків привітання, славили українську діаспору Канади голова Сільської ради та директор школи.

Учні школи прикрасили контейнер гілочками туї і вирізаними із серветок прапорцями. Вчитель історії навіть провів паралель між

визвольними рухами України і Північної Америки, тож Чингачук Великий Змій майже став Устимом Кармелюком...

І ось нарешті розрізали червону стрічку і розгатили контейнер...

Там сидів Іван Цвірінько.

Не солодко прийшлося Іванові виправдовуватись перед односельчанами, що не він з'їв всі цукерки, і не він зносив все канадське взуття. Що він попав у контейнер випадково – не по своїй волі.

Іванові натовкли ребра, надавали штурханів один одному, полаялись шоколадно і мовчки розбрелись по домівках – що то прості українські селяни – не перший раз одурені, вже звикли.

Коли Іван зайшов до хати пошарпаний і подряпаний, мовив офіційно і впевнено:

-Люся, мамо, свині і кози! З сьогоднішнього дня наша фірма перестає існувати! Поки Україна не інтегрується у світовий ринок, ніякого бізнесування, ніяких валютних операцій не проводити! Претензії щодо фірми будуть розглядатися в продовж трьох діб з цього моменту.

А потім підійшов до Люсі, лагідно притиснувся лицем до її дивовижно живого живота:

-Оце буде мій бізнес, мамо!

З О Л О Т Е Н Ї

ули віки, і був осінній місяць Золотень. Олін Кім, гатьман народу Гуртів з припонтійських степів, зняв золоту осінь зі свого плеча і розстелив перед сходами на курган. Він застромив короткий спис на першій сходинці і безбройним піднявся на вершину кургану. Навкруги гомонів народ, де кожен воїн-кім підняв в правиці стрілу.

Гатьман окинув поглядом своїх Гуртів. Звідси, з найсвятішого місця верховної влади степу, з кургану Мири, говорити до людей набагато важче. За останні століття жоден володар не скористався цим, даним тільки йому гатьману Гуртів, правом.

- Діти степу! - Заговорив Олін. - Шукаючи їжу і порятунок від холоду, хмара варварів із заходу суне в наші степи. Вона несе спустошення. Ми можемо зупинити цю хмару, дати варварам відсіч. А чи надовго?

Голод знову заставить їх тиснути, і ми знову будемо змушені боронити наші землі. В цій війні загинуть наші сили. В цій війні загине наша кров. В цій війні загине наш дух.

Волею Кімів я пропоную вам обирати кожному своє: або вирушити в путь до Сонця, або залишитися і зустріти варварів без зброї.

Той, хто обере для себе дорогу на схід, збереже дух і кров, але втратить силу.

Той, хто залишиться тут, збереже силу і дух, але його кров поєднається з кров'ю варварів.

І в тому, і в другому випадку наш дух залишиться непереможеним! Бо ми люди степу! Бо ми як вітер, якого не видно. Вітер може знищити все силою бурі, але може й приспати лагідними подихами. Підкорити вітер не можна!

Хто вибере путь до Сонця, хай пройде по золотій осені, яка розстелена для щасливої дороги!

А хто залишається, хай візьме краплю золота із осені до своєї чаші, щоб завжди носити при собі. З нею ми зустрінемо Путніх, коли прийде час!.. Кім!

-Кім! Кім! Кім! – багатоголосо визначилися Гурти.

Попри осінні холоди два тижні Олін не сходив з кургану Мири. Два тижні він проводжав тих, хто обрав путь до Сонця. Ті, хто залишався з ним, виносили Путнім чаші з соком вишні понтійської і промовляли: “Ваша кров з нами, наша кров з вами”.

І лише тоді, коли розібрали золоту осінь до краплини, Олін Кім зійшов з кургану і промовив:

- Ми тепер є, і нас вже немає. Ми живемо, і нас не видно. Ми тепер всюди! Наші знання і звичаї збагатять і облагородять варварський люд. Наша мова і наші пісні вповдовж усіх майбутніх поколінь будуть жити в інших культурах. Та настане час, коли протягнуться чаші на схід до Сонця, щоб зустріти Путніх, і народ Гуртів проснеться, згуртується. Народ Гуртів скине ярмо варварства... – Олін Кім на той час не знав, та й не міг знати, що земля кругла.

Минули віки. Дві тисячі разів до Різдва приходила весна в припонтійські степи і дві тисячі разів – по Різду. Курган Мири загубився серед численних курганів Південної України. Та дух Гуртів іронічною посмішкою все ще носить серед його нащадків. Чекає Путніх...

Посередній американець Грін Блексон підтримував своє посереднє життя у відповідності з діючими американськими нормативами. Він мав посередню ділянку землі, на якій стояла посередня хатинка-вілла. мав посередню роботу, посередній автомобіль і накопичений поколіннями Блексонів посередній капітал.

В перспективі життя Гріна мало закінчитися в посередній домовині, яку спалили б разом з його тілом в посередньому крематорії, а попіл віддали б дітям, щоб ті носилися з ним або поховали десь на посередньому цвинтарі під посереднім хрестом.

Та Гріну Блексону цього не судилося. Він зустрівся із досить не посередньою релігійною організацією «Свідки Гієни Огненної». яка перетворила посереднє життя Гріна Блексона в життя епохальне і творче, подарувала йому прозріння в серці щодо Господа Ісуса Христа, за що й отримала в дарунок від Блексона і землю, і хатинку, і капітал.

- Умійте жертвувати благом для Господа Ісуса! - співав головний пастор Свідків Гієни, а свідки, тепер уже разом з Гріном, йому підспівували:

- Амінь, падре!

- Сійте добро ваше, кидайте зерна в землю і проросте воно прощенням в Судний День!

- Амінь, падре!

А щоб знайти ту благодатну землю, в яку можна було б кидати зерна і отримувати стійкі духовні врожаї, очі Свідків Гієни Огненної пильно вдивлялися через океан, в бік молодої України:

- Он де запаси чорнозему для зерен, он де куди треба спрямувати всі подуми наші...

- Амінь, падре!

Ось так, під час релігійних співів, організувалась гуманітарна місія Свідків Гієни з добродійним наміром - допомогти селянам степової зони

України знайти свій шлях до Бога, щоб вони жертвували благом та земельними паями в ім'я Господа Ісуса Христа. Амінь, падре!

Серед місіонерів був і Грін Блексон. Його посереднє життя, разом з його землею і капіталом, було втрачене назавжди, то ж тепер він цілком належав Гієні Огненній та її гуманітарній місії.

Довгі години мікроавтобус "Міцубісі" віз дванадцять місіонерів в дикі степи України, у віддалені закутки адміністративних областей. Ось вже щезли асфальтовані дороги, і в щільно герметизований салон все ж таки проникала пилюка сінокісної пори. А в душі Свідків Гієни степ вривався пекучим небом і безкрайними ланами сільськогосподарських культур.

Коли мобільні телефони місіонерів враз замовкли, потрапивши у зону глибокої історичної несправедливості, у вікнах мікроавтобуса намалювалася Велика Могіканівка, загублене серед українського степу вимираюче село.

- Амінь, падре! - загомоніли Свідки.

Колись село мало назву Макогонівка, та в радянські часи в цілях боротьби з маковою наркоманією якийсь партійний ідеолог вирішив, що назва села походить не від назви одного з предметів національної зброї - макогона, а від виразу «мак гонити» по типу «само-гон». То ж в честь видатного всесвітньо відомого романіста Фенімора Купера село перейменували в Могіканівку, що мало підкреслювати солідарність з важкою долею героїчних американських індіанців. А для солідності ще й додали слово Велика.

За часи останньої перебудови від Великої Могіканівки залишилось декілька живих і розвалля колишніх дворів; та ще залишилися здичавілі, розтягнуті вздовж малесенької річечки, покинуті сади і городи.

Ось в таких селах місіонери й сподівалися знайти розчаровану душу пенсіонера чи пенсіонерки, під леміш проповідей та гуманітарної допомоги засіяти в цю душу зерна віри у спасіння в Судний День, що невблаганно наближається, а натомість отримати для Гієни Огненної клаптик родючого припонтійського чорнозему. Для більш успішного досягнення своїх цілей

везли з собою "Ямаху", щоб співала Божих пісень, півсотні Біблій на російській мові із Бродвея і два мішки гуманітарної оптики, - окулярів різного фасону і розміру, - щоб селяни швидше прозрівали і краще бачили шлях до Господа Ісуса Христа.

- Амінь, падре! - подумав про себе Грін Блексон, коли водій мікроавтобуса вимкнув двигун під розложистою грушею в центрі Великої Могіканівки.

Дід Гриць весь свій молодий вік працював механізатором, а коли дожив до пенсії, про нього раптом забули, і він мусив усю селянську роботу виконувати прадідівськими методами без механізації - потихеньку косив, потихеньку носив, потихеньку складав у копички. Потихеньку ковтав самогон. Єдине, що не міг дід Гриць зробити потихеньку – скласти сіно в скирту, бо це треба було швидко робити між літніми дощами.

В той день видався спекотний ранок, і дід Гриць, кістками відчуваючи наближення грози, нагукав помічниць-скиртувальниць: і бабу Тунку, і бабу Груню, і бабу Борманиху Андріївну, - всіх, хто у Великій Могіканівці ще був при силі. Баби, усі без винятку колишні доярки, спотикаючись як-то старі кобилиці, підносили й подавали навильники сіна, а Гриць, стоячи зверху, потихеньку зводив скирту. Дідова дружина Марія підгрібала.

Монотонна робота прикрашалась беззубим гиржанням скиртувальниць, що згадували свої молоді літа. В полудень скирту можна було вже й вершити, і Гриць на висоті вже міг оглянути село як на долоні. І тут він помітив під центральною грушею мікроавтобус і людей біля нього.

- Якась комісія приїхала, чи що? Знов за когось з кандидатів агітують? - крикнув з висоти Гриць.

- Піду корову здою, та заодно й взнаю! - залепетала Марія, кинула граблі й підтюпцем побігла до груші.

А за півгодини по тому повернулася і звітувала громаді:

- Це мериканці гуманітарну привезли! Співають, кіно знімають. Я їх молоком попоїла! А одного так смішно звати - Хрін! Він мене сфотографував...

І як доказ правдивості баченого витягла полароїдну фотку, на якій стояла Марія і тримала Біблію в руках.

Яка вже тут робота! Не встиг Гриць хоч би виляйтесь, як баби покидали вила і розчинились вздовж дороги, що вела до центральної груші. Гриць плюнув з висоти і потихеньку зліз з незавершеної скирти, щоб у клуні потихеньку випити сто грамів.

Грін Блексон мав важливе місіонерське завдання - роздавати гуманітарну оптику та фотографувати процес благочинності. Всі інші співали релігійних пісень англійською мовою. Знання місцевої мови для них не було головне. Головне було - мелодія і вірою палаючі очі Свідків Гієни Огненної.

До груші, де стояв мікроавтобус і відбувалось Господь-шоу, почали стягуватись селяни. Перекладач доповів Блексону, що вони потребують гуманітарної допомоги. Місіонер витягнув з «Міцубісі» два мішки з окулярами, а сам став збоку фотографувати розгрібаловку добродійного матер'ялу.

Баби хапали окуляри жменями, хто що швидше вицупить. Між двох селянок знялася сутичка за окуляри з тонованим склом. Їм байдуже було, що око виглядало крізь них розміром з каліброване яблуко. Вони думали, що ті окуляри від сонця.

Несподівано для самого себе Грін Блексон відчув ностальгичний сором у своїй душі. Він раптом подумав, що у ті давні часи, коли перші європейці дістались берегів Америки, її аборигени ось так само розгрібали привезені з Європи дзеркальця та кольорове скло, за які потім довелося розплачуватися своєю землею. А тепер вже американці прийшли в Європу зі своїми скельцями-окулярами.

Від такого історичного порівняння, чи може від молока, що Блексон випив в знак доброзичливості, у нього забурчало в животі та й примусило озиратися на всі боки.

Та біологічний туалет в степах України має неосяжний для місіонерського ока розмір: отой-от кущик, гайок і оте широке рівне поле. І зрозумівши, що альтернативи цьому туалету в Великій Могіканівці немає, Грін Блексон поспішно віддалився від груші у хащі покинутих господарями і Господом Богом садів. Зі своєю проблемою Блексон, чи не вперше, мудро подивився не у високе небо, а під ноги, в землю.

В небо дивились Свідки, які співали пісні, а також водій мікроавтобуса та селяни Могіканівки. Останні пояснили перекладачеві, що ота чорна хмара, що швидко насувається на село, то не що інше, як Ілля Пророк калачі везе! Хоч для водія, - хто б не був той Ілля, і щоб він не віз, - хмара означала одне: якщо не встигнеш дістатись до асфальтованої дороги, мікроавтобус нікого і нікуди не повезе: він надовго загрузне в ґрунтах, розквашених літньою зливою.

Свідки Гієни Огненної так хутко вантажились, що навіть мішки з оптикою залишили. За кілька хвилин мікроавтобус вже мчав дорогою, тікаючи від степової грози. Ніхто й не помітив, що одного місіонера в салоні автомобіля не вистачає.

а двадцятихвилинну зливу грандіозна вода Іллі Пророка подарувала степовій землі такі калачі, що ноги вгрузали в ґрунт по кісточки. Марія промокла до нитки. Вона хотіла, як завжди, зняти черевики, щоб не тягнути за собою так багато багнюки на босих ногах. Та не могла, бо в руках Марія несла окуляри. І не тільки в руках, а й в кишенях, у зібраній за пояс пелені і навіть на шиї були окуляри. У зустрічних калюжах можна було бачити відображення російської байки "Мартишка й окуляри", над якою Марія разом з усіма школярами сміялася в дитинстві. Та де те дитинство!..

А дід Гриць стояв на воротах. В його очах палахкотів сп'янілий розум. Марія перекинула гуманітарну допомогу на руку так, наче Мадонна немовля, і упереджено затараторила:

- А Борманиха Андріївна цілий мішок собі забрала... Зараза така!

Та на Гриця це не подіяло, розум із його очей не зникав:

- Вдінь оті очки, лярва, і подивись, сіно промокло до самого низу!..

Збери своїх окулістів, та розкидайте скирту, хай сіно сохне. Бо я і тобі, і їм такі очки понамальовую... потихеньку! Ніяка гуманітарка не допоможе!

Дощі в степу виконують також і роль змивного бачка. Грін Блексон ще не встиг вилізти із кущів, як злива впала на землю Великої Могіканівки. Навколо гриміло й блискало, очі затулила біла пелена небесної води, від якої він розгубився. Під виблиски та грім Грін втратив орієнтацію у просторі, заблукав, стрибав з-під одного дерева до другого, загубив полароїдні фотки, зрештою забув про місію і віддався на милість Іллі Пророка.

Злива скінчилась так же раптово, як і розпочалася. Не варто описувати райдугу і перлини крапель на листі: хто їх не бачив? Коли після зливи все сяяло в променях сонця, Грін Блексон вийшов із здичавілих садків далеко за селом біля кургану, що як гуля стирчав на нескінченних просторах українського степу і наче закликав: заберись на мене і знайдеш свою дорогу!

Смак озону відчувало кожне створіння на омитій зливою благодатній землі. Але квашня після дощу була така, що усі ці створіння завмерли в чеканні, коли вода всмокчеться у ґрунт.

Грін Блексон, як і баба Марія, чекати не міг. Він змушений був дряпатись на курган, щоб знайти свою дорогу. А коли врешті видряпався, перед ним розкрилась широка панорама, складена із дощового обрію та приємного зволоженого сонця. Він побачив дорогу одну-єдину, що вихляла між кольоровим різнотрав'ям в один бік і здичавілими садками Великої

Могіканівки - в другий. Вибору для Гріна не було. Він як кидок томагавка скотився з кургану і побрів по тій дорозі в напрямку від села.

"Знайди свій шлях до Господа!" - чавкав черевиками по багнюці Блексон, згадуючи проповідь пастора Свідків Гієни Огненної. Це було в той самий час, коли на протилежному кінці Великої Могіканівки дід Гриць читав перед своєю дружиною зовсім іншу проповідь... Які різні погляди й думки вирують в припонтієвських степах після гарної літньої зливи!

Дорога, що вела Блексона, вперлася в річечку, для якої і назви ніхто не придумав. Бо річечки й не було. В сухі дні від неї лишалась лише суха балка, а от після дощу тут вирував бурхливий потік, насичений змитим зі схилів ґрунтом, глиною та піском, з якого інколи то виринав, то знову потопавав викинутий кимсь із теперішніх блудних пластиковий пакет.

Блексон розгублено зупинився. Пересипана пісочком і дрібними камінцями дорога вочевидь входила в річечку, а на протилежному схилі дороги не було! Там густо колосились мишійка, щирця та інший степовий бур'ян.

“Феномен українського степу, - подумав свідок Гієни Огненної, - дорога, яка веде в Нікуди!” Хіба ж він міг додуматися, що нинішнє русло річки - то і є дорога, по якій ходять і їздять в суху ясну погоду. А коли немає тої погоди, то у цих степах ніхто нікуди не рухається, тож і дорога нікому й не потрібна... Воістину, Господи, путі Твої незбагнені!

На велику радість місіонера неподалік стирчав невеликий гранітно-степовий валун. Грін всівся на нього, щоб спочити після знайомства з тією землею, про яку так захоплено мріяли Свідки Гієни Огненної.

Блексон з подивом помітив на собі бруднющі штани й подерту сорочку, залитий дощем блискучий Полароїд, дістав з кишені мобілку, що булькала водою. Ілля Пророк потрохи його відпускав. Повертаючись до реалій

степового життя, нагадав про себе шлунок, якому останній хотдог дістався в мікроавтобусі, ще коли той шурував по широкій автомагістралі.

І, піднявши очі в надвечірнє небо України, Блексон вперше крамольно засумнівався: а чи є Господь Ісус Христос в цьому українському небі, а чи його тут ніколи й не було?.. Грін ще не знав, а чи давно забув мудру приказку: "Бог терпів, і нам велів".

Не придумавши нічого кращого, Грін набрав повні груди вечірнього повітря, різко піднявся з каменю та й поторував назад до села по своїх вже підсихаючих слідах.

світлі буйних променів у ніч стрибаючого сонця дід Гриць перехилив чергову склянку самогону. Він і гадки не мав, що із заходу на фоні жовтогарячого світила міг з'явиться Путній...

Путніх чекали зі сходу. Та після п'ятої склянки самогону напрямки сторін горизонту, - де схід, де захід, - дід Гриць ігнорував, як і саму пору дня. «Баба сіно колуває. Сонце горить. Значить це ранок!» - потихеньку думав старий.

Інструкція, як треба зустрічати Путніх, за кілька тисяч років згубилася в тенетах історичних вигадок та міфів. Гетьман Олін Кім невідомо куди щез, коли прийшли греки. На теренах припонтійських степів множились сармати й скіфи, половці й русини. Всі, кому було не лень, тягали з собою чаші у степу, як наче то вони були Путніми. А їх все рівно називали блудними, як до тепер називають циган...

Знахабнілі варяги створили Русь і принесли сюди Православ'є з Візантії, лишивши крихту гетьманщини лише для найбільш строптивих козаків. Та незабаром й ту крихту з'їли німці, що їх благословила Катерина.

Ще витріпалась душа козацька османським султанатом та польсько-литовською шляхтою. А вкінєць звичаї Гуртів замурували лихі люди у

кріпацтво Московське та Радянське. І ніхто вже не пам'ятав, як треба зустрічати Путніх.

То ж дід Гриць, у новітніх традиціях жителів степу широкого, непомітно перехрестився потихеньку і, не помічаючи поруч дружину, почав хрестити Гріна Блексона зі словами:

- Згинь нечисть бісова з очей моїх!

- Ага! П'яндилига вже світа білого не бачить! - затріскотіла Марія. - Тепер вже я тобі очки припишу! Це ж наш Хрін мериканський, той, що гуманітарну роздавав. Заходьте, заходьте, пане Хрін, до двору. Ви, мабуть, трошки відбилися від пєвчїх? То це нічого, дороги підсохнуть швидко. Зо два дні, та й за Вами повернуться.

Не знаючи мови, Грін лише мукав і, наче вождь червоношкірих, намагався жєстами віддавати якісь команди.

Свідки Гієни Огненної не з'явилися ні через два дні, ні через тиждень, ні через місяць. Гроза гналася за мікроавтобусом так, що водій вивчив на пам'ять ім'я Іллі Пророка і, стрибаючи з колобатини в колобатину, виспівував на весь салон:

- Oh, Yes-s, ка-ла-чі, ка-ла-чі!

- Амінь, падре! - вторили Свідки. Їм іноді ввижалось, що то не гроза котиться по Україні, а сама Гієна Огненна. Тож тікали вони, аж поки не заховалися у напівкомфортабельному готелі обласного міста. Про Гріна Блексона ніхто й не згадав, бо всі думки свідків-гієністів були налаштовані на хвилю такої рідної і такої далекої Америки.

Тож загубленому в степах місіонеру нічого не залишалось, як тільки здатися на милість степу широкого та широких селянських душ, на які були так багаті володарі змоклого сіна.

Без грошей, документів і карти степових доріг вибратися у цивілізований світ Грін Блексон не міг. Та власне, його на такий вчинок нічого і не

надихало. Там у нього нічого не було, а тут він отримав не лише ім'я Хрін, але й звання - Німіна або Німець, бо не вмів говорити по-їхньому. А згодом дід Гриць і його дружина довірили йому селянську зброю - косу, вила, сапу, лопату та ще й батіг для приборкування бичка Лютика.

Спочатку Грін все ж сподівався, що за ним повернуться, потім деякий час роздумував, в якому напрямку рухатися, щоб вийти прямісінько до якогось міста, а згодом і ці думки облишив. Ганяючись по бур'янах за Маріїними індіками, Грін вчився правильно говорити українською мовою слова подяки Господу за ще один прожитий день.

За місяць під патронатом господаря розкиданої скирти Блексон навчився говорити приказки: *не робити - можна жити, а не жерти - можна вмерти; опинишся там, де Макар телят пасе; це тобі не Лютику хвоста крутити*, та інші народні премудрості.

На кінець вересня німіна-американець вже міг за чаркою з дідом Грицем підтримувати філософську бесіду:

- Скажи, Гріц, чом тут німа те-ле-фон, нормальній туа-лет,?

- А, Хрін, на хрін вони тут треба. Тут кругом степ, краса природи... Щоб цю мою хату зробити з удобствами, треба буде перегадити і оцю річечку, і садок, і оті кургани. І навіть щоб перегадити, треба мати гроші. Великі гроші. Удобства з неба не падають, як отой дощ... Стовпи з електрикою є, то й добре.

- Стоупі! Стоупі! - зрадив Грін Блексон. - Я можу ходіть як стоупі...

- Е, ні, Хрін, шукати дорогу по стовпах міг тільки покійний електрик Костик. Він стовпи знав, як свої п'ять пальців...

І дід Гриць поринав у спогади, а Блексон - у мрії про дорогу до Америки. А тим часом він нутром відчував, що все більше прикипає до цього села, до людей, до цього степу, як до чогось древнього, родинного, про що давно забув, але про що десь на генетичному рівні пам'ятала кожна краплина його душі, крові й тіла, пам'ятали усі його клітини, плутані і перемішані планетарними катаклізмами минулих тисячоліть.

олотень подарував бабине літо. Листя золотом встелило дороги осені. Після тривалої мряки пробилися в степ золоті продиhi сонечка, та спеку вони вже не несли. Прохолода запашних осінніх ранків нагадувала про кінець вегетації для рослин, і деякі дерева спішно роздягнулися догола.

Дід Гриць і Грін Блексон снідали дрібною рибкою, яку насмикав американець з річечки під вербою. Вони вже перехилили по чарці, а може й більше.

- Скажи мені, Хрін, - вкотре почав дід Гриць, - чи є щось таке там, у вашій Америці, краще од нашого степу?

- Там у нас Свобода, розумієш, Гріц? Свобода і Демократія!

- Атож! - Погодився дід. - У вас там Свобода, а у нас тут - Воля! Ви - раби своєї Свободи, ми - раби своєї Волі! Ми тут з усіх сил намагаємось вирватися звідси, з цього степу, опльовуємо, ганьбимо свою землю, тікаємо звідси світ за очі... Куди тікаємо? На чужину, у хащі машин і бетону. Гнемось перед чужиною... А все від надлишку Волі. А коли на чужині свавілля пришкребе нас, тоді назад до землі біжимо, назад, у рабство до Волі... Та вже тоді не до землі, тоді - у землю...

- О, земля! - Не дуже зрозумів Блексон. - Я свою землю дарував Гієні Огненній.

- Ото і вся ваша демократія. - Піймав думку дід Гриць. - Ви робите, що хочете, а хочете ви те, чого вимагає Гієна Огненна. Та ні, не Гієна, а те, чого хоче її головний Свідок, чи як там у вас... Президент!

- У вас тут багато земель без присмотру...

- Раніше ця земля наче б то й нікому не потрібна була, а тепер за неї мало не б'ються, до кожної баби за паями черги стоять, - продовжив дід Гриць. - Куди вам, мериканцям, до тих черг!? Тут із самого Херсону такі хлопці їздять!.. Теж Волі хочуть... Кажуть, родина збирається по Волі... Та що вони знають про Волю? Отам... - Дід Гриць тицьнув пальцем в далекий

гайок, де крізь кущі, розріджені осінню, виглядали хрести на могилах упокоєних жителів Великої Могіканівки. - Отам найвища Воля!

Блексон глянув у вікно, куди впирався дідів палець. Там, за гайком, підпираючи небо, сивів курган.

- Багато землі... Воля... Небо високе, - гнув Блексон.

- Самим Господом Богом отам для кожного з нас земля відведена. - Дід знову тицьнув пальцем в напрямку хрестів. - Мені багато не треба, мені й двох метрів вистачить! І для тебе, Хрін, у нас теж клаптик землі знайдеться. У тебе ж там, в Америці, й того немає. Що тебе там чекає?.. Крематорій?!

Деякий час мовчали. Кожен думав про своє.,

- Віддав Гієні свою землю... - Не вгамовувався дід. - Ні, не землю ти віддав, Хріне, ти віддав Гієні свою душу... Треба душу рятувати! - засміявся дід Гриць і наповнив чарки по самі вінця.

Наче помаранчева шуліка до курчат, у розмову ввірвалася Марія, вся замотана у помаранчеві стрічки. Вона просто жбурнула на стіл два апельсини і затараторила:

- Ось за кого буду голосувати! Борманиха Андріївна аж вісім апельсинів одхватила, бо з корзиною прийшла... Зараза така!

- Ти, політичеська простітутка, - grimнув дід Гриць. - На минулому тижні сині прапорці носила!

- То прапорці, а оце осьо - їсти можна! По-ма-ран-чі! Так їхній лектор казав. Там цілий автобус агітаторів. Я думала це знов мериканці гуманітарну підвезли... А вони співають. «Нас, - співають, -багато!» А скільки ж нас? Борманиха Андріївна, Тунка та ще я залишилася. І все... Пане Хрін, сходіть до груші, може й вам щось перепаде. - Марія тицьнула в руки Гріну старий кошик і майже випхнула за двері.

а час пригод в Великій Могіканівці дорога до груші в'їлася Гріну Блексону у печінки, як самогонка баби Груні. Та сьогодні ця дорога була

незвичайною. Опале листя вкрило її золотом, і він ступав по ній, як по килиму із золотого пуху. Наче хто постелив під ноги золоту осінь, а в душу застромив відчуття Долі.

Блексон згадав пейзажі рідної Америки і відчув смуток - в своєму житті він ніколи не бачив стільки голих дерев на фоні голубого холоду з небес і пухкого золота під ногами. Природа стріляла в очі істинною правдою.

Крізь гілки невисоких дерев та кущів Грін побачив біля груші у центрі Великої Могіканівки яскраві спалахи жовтогарячих прапорів. Біля автобуса метушилися людиноподібні плями. Ближче підходив Грін, і плями ставали схожими на людей. Серед них він впізнав того, хто зіграв вирішальну роль в його житті посереднього американця.

- Амінь, падре! - вирвалося у Блексона десь зсередини, а його ноги самі зупинилися перед кущем шипшини, що ряснів червоними плодами.

"Що робить головний Свідок Гієни Огненної під огненними агітаційними прапорами?" - крамольна думка пронизала релігійний розум Гріна, промитий українською "огненною водою". На мить стало страшно. Він відчув, що може втратити не якесь там посереднє життя; Він може втратити Волю, щойно знайдену на землі древніх Кімів...

- То все Брехня!.. - вигукнув Блексон українською мовою, - Падре, чужий ти тут!

Але наблизитись до автобуса він не насмівся. Ніхто його не почув, та й не мав почути. Постоявши за кущем з червоними ягодами, Грін садочками та балочками пішов, не знаючи куди. Не розумом, а душею він знаходив свою дорогу.

астор Свідків Гієни Огненної домігся бути залишеним в Україні на період чергових позачергових виборів як наглядач-спостерігач за дотриманням демократії. Тепер він колесив по степах в агітаційних автобусах потрібного Гієні кандидата. Подейкували, що буцімто за власний

кошт пастор щедро поповнював запаси гуманітарних апельсинів та заправляв автобус пальним. Така допомога не вважається втручанням у внутрішні справи країни і законами не забороняється.

Українською мовою пастор вивчив слово "так", і коли до нього звертались інші агітатори:

- Так, падре, ми робимо?

- Так! - відповідав пастор-гієніст. А що ще він міг відповісти?.. Його віра в силу Гієни Огненної майже згасла серед цих степів, але віру в гуманітарну місію церкви він ще не втратив. Але де ж той шлях, по якому можна проникнути в душу дивного українського люду?.. Над цим питанням треба було думати.

І щоб надалі не відволікати пастора від роздумів про розсіянні по землях України зернах гієно-огненної правди та про Судний День, що невблаганно наближався, агітатори почали надписувати слово *"Так!"* спочатку на листівках, а потім і на прапорах апельсинового кольору. Свідок Гієни Огненної задоволено кивав головою: тепер так було усе гарно, що йому й рота не треба було роззявляти. Та, правду кажучи, й не хотілося.

Під грушею агітатори затримались не довго. Більше того, коли автобус мчав геть від Великої Могіканівки, вони затіяли сварку між собою:

- Ми дарма згаяли час!

- На карті написано Велика Могіканівка, - виправдовувався гід-провайдер. - Велика!.. Звідки я міг знати, що там лише три баби живе?!

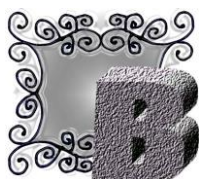
- Чотири! - Хтось жартома заспокоїв колег. - Он ще одна стоїть на кургані... Кам'яна баба.

На сивому кургані в золотистих променях вечірнього сонця стояла висока постать з піднятою до неба рукою, в якій щось проблискувало і наче світилося. Постать чимось була схожа на жіночу Статую Свободи, символ Сполучених Штатів Америки. Ця схожість примусила пастора здригнутися. Він конвульсивно стиснув апельсин, який тримав у руці. Цівка пекучого соку

бризнула в око і примусила зажмуритися. Розчавлений апельсин полетів у відкрите вікно.

Пастор пам'ятав, що кам'яні жіночі фігури ставилися на припонтійських курганах ще за часів, про які ніхто й не пам'ятає, ще тоді, коли не було ніяких американських символів, та й самої Америки ще не було. А ця он, бачиш, до цих пір стоїть!.. «Все!.. Треба вертатися додому!» - раптом вирішив пастор і перехрестився:

- Прости мене, Господи, але чужі ми тут з тобою. Назавжди чужі...

В даліні, на високому кургані, у золоті вечірнього сонця виблискувала неначе висічена з каменю постать Гріна Блексона з простягнутим до неба кошиком в руці.

Легкий подих вітру вихопив з кошика золотистий листочок і поніс його до села, де світилася хата діда Гриця та баби Марії.

За той листочок зачепилася тонка срібляста, павутина, на якій весело гойдався маленький павучок. Очманілими очима Грін Блексон дивився йому вслід.

- Ваша кров з нами, наша кров з вами, - шепотіли його уста.

У К И Є В І - Б У З И Н А

А любить дядько Федька “Кобзаря”. Книжка в нього є. Така засмальцьована...

Колись, ще в дитинстві, без злого умислу витягли вони з друзяками вікно в сільській бібліотеці і в нічній пільмі, поцупили звідти хто що

намацав. Зараз ця бібліотека давно з вибитими шибками стоїть, та ніхто її не грабує, а тоді це була грандіозна кримінальна подія!

Майже місяць їздили органи – і слідчі, і партійні. Місцеві детективи методом дедукції вираховували злочинців, та так і не знайшли грабіжників. Для дядька Федьки і його друзяк те пограбування залишилось страшенною таємницею до скінчення віку...

Миколі тоді дісталась “Історія Комуністичної партії” і він став спочатку комсомольським вожаком, а потім аж першим секретарем обкому компартії! Зараз очолює якусь інвестиційну компанію у Києві, при міністерстві крутиться.

Семен ухопив з бібліотеки “Пісні громадянської війни”. Зараз вже старий, а все співає в якійсь страшно знаменитій рокгрупі в Москві.

Валик поцупив брошуру “Отруйні гриби” – зараз професор мікробіології. Аж у Німеччині читає німцям лекції про нашу українську природу, а ті йому підтакують: “Знаємо! Діди розказували!”

А Федька отримав із рук долі “Кобзаря”. Так і залишився біля землі-неньки у селі, милуючись рядками “Садок вишневий коло хати, хрущі над вишнями гудуть...”

“Кобзар” Тараса Шевченка став душею сільського хлопчика, що з десяти років почав працювати у колгоспі. Підвозив на конях діжки з водою – сапальницям, збиральницям, пахальницям, а в його голові бриніли Шевченківські рядки:

*“Як би знала не ходила б
Пізно за водою,
Не стояла б до півночі
З милим під вербою...”*

Вірш “Мені тринадцятий минало, я пас ягнята за селом” знайшов своє відлуння, коли Федька пас колгоспну череду і підглядав, як купається в ставку в чім мати народила сусідська дівчина Катерина. До вісімнадцяти років з слиною на губах Федька нишком поглядав на голу Катрю, а та

показувала себе, показувала і в ставку, і вдома за пранням, аж поки хлопця не поголили в армію...

І на армійській службі “Кобзар” не покидав Федьку. Читаючи поему “Сон” зі сцени полкового клубу, солдат плакав, а всі в залі – і узбеки, і казахи, реготали, дивуючись українській мові, і вигукували: “Вот дайот хохол в натуре!” Вони цю поему знали лише в перекладі на узбецький чи казахський, і ніколи не чули “в натурі”.

Після концерту Федька начищав узбецьким і казахським “дєдушкам” бляхи до блиску і декламував:

“Молюся! Господи, молюсь!

Хвалить тебе не перестану!

Що я ні з ким не поділю

Мою тюрму, мої кайдани!”

Повернувся Федір з армії в рідний колгосп і правління довірило колишньому рядовому солдату рядовий трактор, а в жнива – навіть комбайн. Під стогін мотору і гуркіт вірша

“Тече вода в синє море, та не витікає.

Шука козак свою долю, а долі немає”,

Федька загубив недопалок цигарки у стерні і від того недопалку згоріло сорок гектар пшениці разом з комбайном...

Пожежу гасили всією сільською громадою. Федька так завзято боровся з вогнем, що його ледь живим довели до лікарні. Комбайн відправили на брухт, а пшеницю - у звіти пожежників.

Та навіть обгорілий, під капельницями, в напівсвідомості, говорив Федька з “Кобзарем”, як з Богом:

“Як умру, то поховайте

Мене на могилі,...

...Не забудьте пом’янути

Незлим тихим словом.”

Та на той час Федьку згадували гучними словами на всіх рівнях, в районній та обласній пресі, в агітаційних блискавках, а також і в прокуратурі. Прийшла ж комусь із “бійців ідеологічного фронту” в голову блискуча ідея: замість того, щоб роздмухувати кримінальну пожежу на всю республіку, треба перевести її, - так би мовити, - на користь виховному процесу. Щоб, так би мовити, було що брати за приклад молодому поколінню. А для цього потрібно, всього-навсього, лише забути про загублений недопалок, якого, до речі, так ніхто і не знайшов, і ніколи не забувати про героїзм, який проявив Федір Опанасович разом зі своїми односельчанами! То ж зрештою Федьку нагородили медаллю “За відвагу на пожежі”. Заодно інженер по техніці безпеки отримав Орден Трудового Червоного Прапора, а голова колгоспу Золоту зірку Героя Соціалістичної Праці.

Після лікарні у Федора-героя з'явилась на грудях медаль, в медичній картці – група інвалідності, а в трудовій книжці нова посада – оператор очисної лінії на свинофермі.

І хоч свиноферма вважалась механізованою ланкою виробництва, основним двигуном в ній був сам Федька, а маніпуляторами - його руки з вилами.

*“...Добре, мамо,
Що ти заранне спать лягла,
А то б ти бога прокляла
За мій талан.” -*

співав Федька і з серцем жбурляв свинячий гній на тацю.

Шалені запахи свиноферми спонукали Федора заглушити їх ароматом самогону. Федька все частіше напивався до безтями. А одного разу продав кілька поросят, та так наливав сивухи, що заснув у свинячому кориті. Сільські заздрістики (“враги-супостати”) не пропустили нагоди поставити те корито з Федькою біля дверей колгоспної контори. Федора-медаліста будили колеги орденоносці – голова та інженер, та й не добудились. Бо снівся йому віщій сон про перше кохання.

А було так, що коли Федька служив в армії, його Катерину спокусив майор-ракетник. Говорив, що він космонавт, а в Польщу їде на стажування, і якщо Катря згодна, то він зробить її диктором центрального телебачення... В купейному вагоні поїхала Катруся з майором. Та на кордоні “космонавт” поїхав далі, а Катерину прикордонники зняли з поїзда і відправили додому пішки. Катерина запевняла, що вона “жона офіцера”, та лейтенант-особист пояснив, що вона вже дванадцята така “жона”, яку він знімає з поїзда за останні два місяці...

Сім років Катерина поверталась у рідне село, та все ж дійшла до рідної домівки, маючи на руках п'ятеро діточок, що “повзали межі людьми мов мишенята”.

Тодішня влада цінувала материнство і Катря отримала статус матері-героїні. Колгосп виділив для неї хату, матеріальну допомогу і чоловіка-героя Федора! Віщий сон Федьки збувся. Для шанувальника “Кобзаря” життя стало налаштовуватись. Згодом Федька з Катериною народили ще одну дитину – хлопчика, якого назвали Тарасиком. Та все ж:

*“І день іде, і ніч іде,
І голову схопивши в руки,
Дивуєшся, чому не йде
Апостол правди і науки?”*

“Апостол правди” до дядька Федьки прийшов у вигляді книжечки з червоно-жовтою обкладинкою: Олесь Бузина “Вурдалак Тарас Шевченко”!

І таке вчитав у ній Федір Опанасович, що й в кошмарному сні йому наснитись не могло б: начебто Тарас Григорович Шевченко – не геній і не святий, а такий собі щасливчик-алкоголік, який все життя промарнував то в лапах зеленого змія, то в обіймах фортуни, а то й в обіймах “кріпосних помпадурш”...

Давно вже немає колгоспу. В корпусах свиноферми, де дядько Федька колись працював, українські “армяни” утримують своє приватне фермерське господарство. В селі залишилися живими чотири хати, безліч пустих городів

і захаращені бур'янами садки . Дядько Федька живе в одній з цих хатин і пораяється в городині – вирощує моркву і капусту, які в нього оптом купують ті ж самі “армяни”. Цим і живе.

Катерина десь гостює межи своїми дітьми – від одного до другого. А дід Федька один і в хаті, і на городі. Свою пенсію інваліда віддає синові Тарасу, що живе в місті. Тарас - шанована в місті людина. Асенізатор! Борється за чистоту якихось там незрозумілих Федору комунікацій! Він і привіз батькові оту книжечку “про вурдалака”. Ще й капелюха з гуманітарки привіз!

Край городу, під кущем калини, присів старий Федір з книжечкою. Капелюхом затулив від сонця обгоріле на тій пожежі обличчя. Читає. Читає і плаче... А “Кобзар” поряд лежить. Засмальцьований життям. Протерті сторінки... І підказує Кобзар:

“Не зійде сонце. Тьма і тьма! І правди на землі нема! – Ледача воля одурила Маленьку душу.”

-Ех, Бузина, Бузина! – шепоче старий Федір. – Спробуй виберись ти за межі Києва із євролоску дорогих вітрин у це вимираюче село та поговори з людиною, яка горбатить на таких як ти, живодерів державної буцегарні.

- Вам, скоровиляпанам і обдираловкою створеним панам і підпанкам, Шевченко не потрібен. Він своїм простолюдством “оскверняє” великопанство заморських культур, куплених вами за викрадені мозолисті гроші... Не Шевченка ти зняв з п'єдесталу, ти розіп'яв на куцах чорнильної Бузини серце сільського кріпака.

З Е Л Е Н А П О Р Т У П Е Я

В майстерні художника вже кілька місяців стояв творчий бардак, і це ще легко сказано. Змішалися в кучу намальовані коні, люди, і сотні аркушів

паперу не знаходили собі місця по всьому приміщенні. Творча війна – так називав такий порядок сам господар майстерні. Він тримав в руках палітру, пензлі і дико щурився на полотно, що було закріплене на мольберті. Через усе полотно, з лівого верхнього кутка до правого нижнього протягнулася зелена смуга на блакитному фоні. Художник намагався у свій витвір вмотити червону пляму, та вже цілу годину не міг вирішити, в яке ж місце її тицьнути. Намірились, підбіжить до полотна:

-Е, ні... – Знову відійде, прищуриться.

В майстерню з шумом і гуркотом прямо-таки ввалився місцевий піп із загорнутим в газети пакунком, метр двадцять на метр сорок.

-І що сіє значить? – відірвався від роботи художник.

-Це я хочу у тебе запитати: що сіє? - люто гримнув піп і гепнув пакунок біля стіни між табуретом і горою планшетів.

-Батюшка, - язвив художник, - я втомлений творчеством, і загадки мені ні до чого. Що ото ви приперли?

У батюшки із очей сипався гнів як просо із дірявого пакета.

-А то ти не знаєш, богомаз! – Він здер газети з пакунку і до хаосу майстерні додався різнокольоровий плямистий витвір з чорними хрестами...

-На минулому тижні я в тебе замовив портрет Миколая Угодника в нову церкву. Що це ти мені зробив?

Художник зашарівся, поклав пензлі і палітру на підлогу.

-Звиніть, батюшка, чорт поплутав. Це не Миколай, це – Варвара. Миколая я вам зараз віддам.

І художник хутко витягнув із стосу ще жахливішу за кольором і змістом картину.

Червоний від гніву піп жбурнув у полотно ключем від церкви.

-Що це за іздівательство?

-Те, куди ви попали ключем, - пояснив художник, - то око!

-Око-о! – перекривився піп, - навіщо мені таке о-ко-о! Я замовляв нормальну строгу картину за канонами церкви, лицеприятну і понятну пастві...

-Ну, батюшка, - заперечив художник, - мистецтво – це порив душі і ніякими канонами не можна утримати його політ в устремлінні до високого...

-Яке високе?! – батюшка роздратовано побіг до портрету, наступив на палітру і розмазав черевиками червону фарбу по підлозі.

-Оце високе? – він тикнув пальцем в рожевий сосок на портреті.

-Це груди Варвари, але чому вона потрапила до Миколая, не розумію. – художник почухав потилицю, - Мабуть і це не Миколай. Миколая вам я зараз знайду.

-Не треба варвар! – закричав піп. – Не треба мені ні твого Миколая, ні Варвари і ще тридцять трьох святих. Віддавай гроші.

Слово “гроші” у художника визвало певні асоціації і він соромно запитав:

-Які гроші?

-Двісті баксів завдатку...

-Ну, батюшка, - став виправдовуватись художник, - гроші - це вода в морі життя, тому грошей в мене вже немає. І взагалі, ви мені дали завдаток, я зробив вам роботу, ви мені винні ще й доплатити!

-Яку роботу ти зробив? – Піп нервово ходив туди-сюди по майстерні, розносячи сліди червоної фарби по підлозі. – Хто винен доплатити?! Зараз розберемося! – Піп дістав мобільний телефон, натиснув швидкий номер і заговорив:

-Гнатович! Не оддає, як я і казав... Добре, я подожду.

Художник зрозумів, що піп зателефонував дільничному, і той прийде швидко, бо живе поруч. То ж поспішив домовлятися:

-Ну добре, раз не хочете брати Миколая – не біда, давайте я ваш портрет намалюю.

Піп став блідий, як яблуко білий налив, і лише процідив крізь зуби:

-Ні-і-і.

-Ну тоді вашу матушку на згадку. Гроші все одно вже не повернути...

-Ні! Ніякої матушки з твоїм високим...

-Ну, тоді давайте сімейний портрет, в кругу сім'ї: ви, матушка, дітки...

-Я сказав, ні! – закричав піп.

-Добре, добре, не хочете портретів, грець із ними. Можна щось нейтральне, пейзаж, натюрморт. Ось з рибою наприклад.

Художник витягнув із стосу картин полотно, де виділявся контрастом ядовитого кольору скелет невідомої тварини. Очі попа стали круглими, як у риби:

-Ні, ні і ще раз ні! – істерично вигукнув він.

Тут в майстерню зайшов дільничний Гнатович при повному параді: кашкет, портупея, кобура, планшетка для складання протоколів.

-Що тут у вас? – Почав огляд Гнатович, - Так, так! Вся підлога в крові. Жертва верещить в істерії. Будемо складати протокол.

Художник теж помітив фарбу на підлозі і гнівно зирнув на попа:

-Складайте, Гнатович, складайте. На підлозі не кров, а фарба! А ця фарба коштує десять доларів. О, то він мені ще пензню злавав. Пишіть Гнатович, пензень коштує п'ятнадцять доларів і заголовок зробіть: “Прикрий вчинок священика – розгром майстерні”, або “Піп – терорист”.

Гнатович озирнувся довкола:

-Да... Тут дійсно розгром... А це, що таке? – Гнатович зацікавлено зупинився біля картини з зеленою смугою, що стояла на мольберті.

Художник на хвилинку задумався, щоб таке йому відповісти і як назвати картину. Але, глянувши на постать дільничного, відразу знайшовся:

-Це “Зелена портупея”. Міліцейський варіант сучасного мистецтва.

Піп не витримав:

-Ідіть всі до біса! – Вигукнув він, рвучко розкрив двері і влупився об одвірки лобом.

-Прости Господи гріхи наші! – Перехрестився піп на порозі і побіг до церкви молитися.

Гнатович довго дивився на зелену смугу на полотні і нарешті з виглядом знавця заявив:

-Какарди не хватає...

-Оце ж, оце ж, - згодився художник, - це ж тільки й думав в яке місце какарду вліпити... А тут вривається піп і все руйнує.

-Сашко, - вже по-дружньому заговорив Гнатович, - віддай йому гроші.

-Та де ж я їх візьму, Гнатович, купіть ось картину, то віддам.

-Ну то намалюй йому, що він просить. Не таке чокнуте, як це.

-Мистецтво, – образився художник, - ніколи не було чокнутим.

Мистецтво завжди було з народом і творилося волею народу.

-Була б моя воля! – перебив думку художника Гнатович.

-Ви ж не народ! – огризнувся Сашко, - Ви теж служитель. А втім, в мене зберігся автопортрет ще з інституту.

Сашко порився в купі творчого сміття і витягнув на світло більш-менш схожий на людину образ: очі як очі, і рот там, де й повинен бути.

-Ну загорни його, - попросив Гнатович, - однесу попу і скажу, що це Миколай... І конфлікт закриємо.

-Заждіть хвилинку! – Мовив художник і почав ритися у підрамниках. Він дістав гарну дубову раму, вставив автопортрет туди:

-Так буде краще, двісті баксів все ж таки!

...

В новій сільській церкві правилася служба на честь церковного свята. Поряд зі звичними іконами, подарованими меценатами, виділявся розкішною рамою сучасний Миколай-Угодник. Старші прихожани інколи, повагавшись,

ставили свічку і йому, а молодші – частіше з нього й починали. Бо був Миколай дуже схожий на симпатичного художника Сашка.

-От вмiє малювати! – Дивувалися прихожани.

-Да освятiться iм'я твоє... – Спiвав пiп, сердито махаючи кадилом, i в сторону Миколая не дивився. За нього довелося доплатити ще сто баксiв, та ще й п'ятдесят гривень дiльничному за доставку.

-Искусство потребує жертв. – Нагадав Гнатович, коли забирав у попа грошi.

-Я ваше iскусство на ваших похоронах вiдроблю. – Пригрозив пiп.

-Всi ми на службi. – згодився дiльничний. – У мене своя портупея, а у вас своя.

ІСКРА БОЖА

Кандидат в депутати Верховної Ради Олександр Ляпаало був переконаний, що завдяки сучасним літературним піарам можна домогтися поставлених цілей – обратися на виборах! Тож, в період виборчої кампанії, Ляпаало шукав літератора-психоаналітика, доктора слова, котрий зможе володіти словом і думкою так, як хірург скальпелем, щоб вирізати у електорату апендицит недовіри і пришпандьорити на заміну iще одне серце віри в майбутнього депутата Верховної Ради! Це повинна була бути людина професіонал-оратор в мовах і вимові, котра мала б іскру Божу творчості, якою досить щедро обдаровані українці.

За сучасною технологією виборів у Олександра Ляпаала існував свій штат вірних рукопотискувачів та зубоскалів, команда фотозбавлювачів стареньких вдів та рубахорозривачів у флотському стилі з відеокамерами. Все ж сучасні технологи просто не володіли одним єдиним словом, яке

потрібно сказати консервативному народу так, щоб народ сказав прогресивне “так!”.

Звертатись до комуністичних пропагандистів Ляпаало не хотів. Ті просто говорили “вб’ємо живодерів!”, а складові частини народу, кожна по своєму, їм співчували: “скільки ж вже цим живодерам можна жити? Вб’ємо!”

У комуністів Олександра Ляпаала лякала відвертість. Якби комуністична ідея могла замінити слово “вб’ємо” на звичайне демократичне “захистимо демократію” або „збудуємо краще”, не змінивши при цьому смислу вбивати, тоді, може, проблема була б простішою. А так Ляпаало шукав іскру Божу – таланта для своєї виборчої кар’єри.

Потрібен був такий трудящий “ткач-павук” з його декламаторською павутиною, котрий одним словом захопить маси виборців, як мух, а другим словом переконає їх за кого треба голосувати в день виборів, не відпускаючи думки виборців для вільного польоту. Це була проблема...

В глибокому провінційному селі працював в школі кочегаром літератор-новатор Ковбасюк. Виборами та політикою кочегар аж ніяк не цікавився. Для нього всі політики, що з’являлися на телеекранах та фотопортретах листівок, мали “тупорилий погляд”, тож він більше цікавився агітацією, що містила у собі спирт.

Після гарного перепою дивився Ковбасюк у своє віддзеркалення, бачив випромінюючий інтелектуальну гостроту погляд і захоплювався:

-Аспід, твою мать, як я вчора перебрав!

Його потяг до літератури мав новаторський характер. Він не був поетом, не був прозаїком або графоманом, але в своїй кочегарці тримав цілий стос старих підшивок “Літературної газети”. Газетами розпалював котли. Інколи він ці газети передивлявся, відшукував знайомі літери, а потім стару газету використовував по-новому: скручував з неї цигарки – “козині ніжки”. І якщо “Літературка”, разом з тютюном, у вигляді диму, потрапляла Ковбасюку у

легені, на його обличчі з'являвся вираз інтелігентної втоми та п'ятидесятип'ятирічної мудрості.

Коли Ковбасюку вдавалося дістати літру доброї самогонки, він поринав у літературний анабіоз: закривався у кочегарці, пив горілку, закусовав літературною цигаркою і дрімав, спілкуючись з покійними: Тургеньєвим, Буніним, а може, і з самим Гете!

Між літературними анабіозами Ковбасюк виходив на село, щоб узнати котрий місяць стоїть на дворі. Ось в такі міжанабіозні періоди сільська рада видала йому новий український паспорт, а це значить, що він став потенційним виборцем до всіх рівнів рад і влади держави, на території якої, як центр Всесвіту, знаходилась його кочегарка. До речі, в такі періоди, коли Ковбасюк світився на селі, його кочегарка, за звичай, була відкрита настіж, бо в ній залишався за вартового – тютюно-літературний дух!

Довіреною особою кандидата в депутати Олександра Ляпаала був один із крутих бізнесменів Жора Корж, один із тих, хто бриє голову, начіплює золотого кілограмового “Спасителя” на шию і носить по два мобільних телефони у кожній руці. Жора Корж спеціально брив голову, щоб його думки бодай не заплутувались у волоссі, щоб думки були блискучі і доступні усім і головне, щоб сигнал супутникового зв'язку рикошетив від лисини на мобільний телефон у важкодоступних місцях мережі.

Якось, проїздивши на “БМВ” із одного агітпункту до іншого, Жора Корж потрапив у провінційне село, що було позначене на двокілометровій карті трьома чорними прямокутниками. І от прикрий момент: лангуст, якого Жора ковтнув за сніданком, виявився нетерплячим до українського шлунку і терміново запропонував вийти на свіже повітря провінційного села.

Жора Корж був людиною культурною і йому конче став потрібен туалет. Кочегарка Ковбасюка стояла з широко розкритими дверима. Жора зупинив “БМВ” і побіг до кочегарки. Там, зрозуміла річ, унітаза та туалетного паперу

не виявилось, зате він знайшов кущ шипшини за кочегаркою і старенький учнівський зошит з творами невідомого аматора пера.

Лангуст сказав “Спасибі”, палітурка учнівського зошита сказала “Будь ласка”, а сам Жора вигукнув на все село “От, казліна!”, бо зачепився голим задом за шипи куща.

На випадок, коли на свіже повітря степової зони України попроситься ще й суп з тихоокеанської черепахи, котрим Жора перекусив за обідом, учнівський зошит викинутий під кущ шипшини не був, а знайшов своє почесне місце між партмане і серцем довіреної особи.

Як потрапив зошит з учнівськими творами від Жори до Олександра Ляпаала, історія проста і не цікава – звичайна рутинна передвиборча документалізація та передвиборчий кишеньо-паперизм. Факт у тому, що зошит лежав на столі кандидата в депутати між оригіналами закликів, промов, фотопортретів, та дуже дорогих канцтоварів... І сам Ляпаало читав твір:

“...Люди, як то птахи, розлітаються хто куди. І я хочу злетіти у велике життя. Моя мрія бути трактористом, як мій батько, бо дуже люблю запах бензину. Колись давно батько сточував шлангом бензин із каністри. Я соснув і напився...”

Ляпаало ще раз, і ще раз перечитував рядки твору, що велетенськими яйцями страусів відклалися у голові майбутнього депутата.

-Ось де доктор слова, - міркував Ляпаало, - яка конкретність і зрозумілість кожної простої фрази! Захотів напиться бензину – соснув! А яка любов до техніки?! Батько тракторист – і я тракторист! А зліт у велике життя? Мабуть, як і я, він мріє стати депутатом Верховної...А що значить порівняння людей з пернатими?! Ні, так написати може тільки Божа іскра.

-Де ти це знайшов? – запитав Ляпаало у Жори.

Жора Корж тицьнув товстим пальцем з товстою золотою печаткою у двокілометрову карту і описав місце події. Тоді Ляпаало звернувся до своєї команди:

-Це наш шанс! Треба використати його! Десь в глибокій дірці загубився талант народного слова. Витягніть його із небуття. Народ нам воздасть велику шану!

Ковбасюк на селі узнав, що почалась передвиборча гонка і першими прокинулись від міжвиборчої сплячки комуністи: виступають, агітують вступати до комуністичних лав та закликають вибирати кандидата від компартії Гарапнікова.

Дійсно, по селу катався пошарпаний і проржавілий червоний “Москвич” з хриплячим рупором на кабіні. В ньому приїхав сам кандидат Гарапніков, його довірена особа Бараненко і районний секретар компартії Свиначук.

У Аркадія Гарапнікова, зрозуміла річ, був невеличкий бізнес: кілька торгових центрів у обласному місті, то ж між торговими центрами він їздив на новенькому “Форді”. Та й по бездоріжжю колесувати краще підійшов би “Форд”. Але Гарапніков вибрав для агітації червоний пошарпаний “Москвич”, щоб бути ближче до того народу, якого він буде обдирати, ставши депутатом.

Хтось із натовпу, що зібрався біля “Москвича” запитав:

-А де ж “Форд”?

-Може вам ще й торгові центри привезти? – стримано відповів Гарапніков і прив’язав до автомобіля два прапори – червоний і червоно-синій, - ми не на прогулянці, щоб прохладатись на буржуйських “Фордах”, ми включились в надсерьозну і надвідповідальну політичну акцію, яка приведе нас, істинних комуністів, до перемоги!

Агітація почалась, бо Гарапніков взяв в руки мегафон:

-Американські капіталісти ошукують нас, душать вітчизняного виробника! Розкрадання держави триває! Такі бандити, як Ляпаало,

прориваються до влади, торгують щастям наших дітей і вивозять дівчат за кордони! Не купляйтеся на їх обіцянки! Тільки ми комуністи, тільки я Гарапніков, можемо обіцяти вам...

-Аспід, твою мати! Дай хоч на пляшку...,- з натовпу попросив Ковбасюк.

Кочегара під руку тихо ухопив Свиначук і, під хрипіння рупора про зубожіння народу та ожиріння демократів, потягнув за червоний прапор. Там на капоті стояла чарка горілки і лежав бланк заяви вступу до партії. Щоб випити горілку треба було всього-на-всього поставити своє факсиміле на заяві... Коли процедура завершилась, витираючи рукавом рота, Ковбасюк спитав:

-А на пляшку?

-На пляшку там, за іншим прапором.

За червоно-синім прапором теж треба було щось підписати і в руках Ковбасюка зашаруділа ходова виборча купюра – двадцятка.

-Будеш агітатором! - Говорив кочегару Бараненко, але той м'яв пальцями купюру і вже нічого не чув, він мріяв скоріше потрапити до своєї кочегарки і рідного анабіозного ліжка. Вираз обличчя кочегара палахкотів нетерпінням, як синьо-червоний прапор на вітрі.

Комуністи від'їздили з села у гарному настрої: вісімнадцять заяв до лав компартії, п'ятдесят прибічників ідеї зломити нашестя американського імперіалізму, націоналізувати майно нечесних підприємців - типу "Ляпаала", і надати державну підтримку чесним підприємцям - типу "Гарапнікова"!!! Але сам кандидат в депутати Верховної Ради був зажурений.

-Розумієте, - заговорив він, - наші агенти із стану конкурента повідомили, що Ляпаало готує великий перелом кампанії завдяки якомусь місцевому літературному генію. Треба розшукати, випередити, переманити на свій бік... А якщо ні...

-А якщо ні... Тоді зброя? – З палаючими очима запитав Бараненко.

-Це банально! – Порадив Свиначук, - Скоріше авіакатастрофа, або викрадення...

-Ми не терористи! – Гримнув на підлеглих Гарапніков, - Ми партія нового типу! Ми не будемо розмінюватись на дешеві сценарії, хіба що нещасний випадок допоможе...

Коли “БМВ”, “Ауді” і “сімка Жигулі” добралися в провінційне село і відшукали кочегарку Ковбасюка, то кочегар, він же “доктор слова”, знаходився в черговому літературному анабіозі. Він якраз розмовляв з Львом Толстим, питав у нього, чому на старості років той покинув графіню і босим пішов у мандри. А причиною цієї розмови з класиком став черговий вступ Ковбасюка в чергову партію: “Жінки за справедливість”. Для вступу в таку партію Ковбасюку прийшлося відрекомендуватись так, що він не зовсім мужчина і прізвище має Ковбасючка...

Проте, партія „Жінки за справедливість” виявилась бідненькою і за те, що кочегар домовився на посаду офіційного наглядача партії в день виборів, він отримав лише півтори пляшки казенки натурою (чому друга пляшка казенки була наполовину надпитою Ковбасюка не цікавило). До іншої натури - „однопартійної”, кочегар, зрозуміло, по-справедливості, був прохолодний...

Вибори для Ковбасюка стали нібито врожайними жнивими! Він навіть розпланував анабіози так, щоб виходити із них якраз до приїзду на село нової агітаційної команди, щоб мати можливість стати членом іще однієї політичної сили... Тож все, що траплялось по за межами цього розпланування, Ковбасюка не хвилювало. Він хропів і булькотів у кочегарці.

Кочегарка ж, певна річ, була закрита із середини.

Делегати різношерстої агітаційної коаліції „За кандидата Ляпаала”, що висипалися як діаманти з автівок біля кочегарки провінційного села, заповнили територію запахами сексуальних одеколонів та звабливих духів.

Однак, між делегатами та об'єктом їхньої цілі – майбутнім оратором Божим, „доктором слова”, котрого потрібно було умовити до співпраці, існувала перешкода: пофарбовані фарбою для підлоги двері.

-Щож, чисто по-людські треба зламувати двері! – Закрутивши поділовому пальці, наказав Жора Корж. Команда з охотою навалилась на блаженські двері і вирвала їх з одвірками.

Такий зворот обставин став несподіванкою не тільки для шанувальників літературного таланту кочегара, а і для самого “генія пера”. Лев Толстий в обіймах Олександра Дюма у гуркоті щезли. І Ковбасюк, з переляку, зирнув і побачив навколо себе космічних людей у престижних костюмах, краватках, золотих ланцюгах та сережках. Він чомусь подумав, що потрапив до Господа на Небо і це - Божі Архангели ідуть з кроком часу, щоб засудити його за гріхи. Ковбасюк зміг сказати лише пів слова “Ась...” і помер не піднімаючись з анабіозного ліжка...

Прикра неприємність для всієї виборчої кампанії Ляпаало: “доктор слова” помер, перш ніж зміг подарувати оте одне єдине „так”, заради якого виборці вигукували б прізвище улюбленого кандидата в депутати.

Та згуртована команда за сучасною технологією виборів не пала в паніку.

Неприємність компенсували тим, що покійника вдягнули у костюм Версачі, замовили торжественний катафалк і полірований різний гроб. Під “Реквієм” Моцарта, у вінках і квітах, потрапив “доктор слова” у виборчий штаб кандидата в депутати Верховної Ради Олександра Ляпаало.

-Гірка доля! – З сльозою на очах, перед великою кількістю кінокамер та мікрофонів, казав Ляпаало на панахиді в честь поховання іскри Божої:

-Не зміг ти, друже, послужити нашій справі живим. Постараємося довести твою справу до переможного кінця. Це все наші вороги звели твоє

безцінне життя нанівець! Ти їм був як кістка мамонта в горлі жаби! Твої твори скажуть про себе і після твоєї смерті!

Ковбасюк і не мріяв так розпрощатись з життям. Найкраще, що могло б бути по смерті – це робочі чоботи на ногах та мекання старого попа з сусіднього села. А тут навіть пам'ятник викарбували – що то геній!

В місцевій пресі, на листівках і брошурах почали з'являтися твори Ковбасюка. Хто їх писав невідомо. Кажуть писав комп'ютер. Але суспільна думка почала вирувати пристрастями щодо передчасної загибелі великого літературного таланту, доктора слова, іскри Божої...

Твір під назвою “Аспід” викривав антидержавну діяльність мера від лібералів, а закінчувався пафосно: “...ми, з моїм другом, Сашою Ляпаалом, розкрили істину в обличчі негідника! Безкінечно ваш, Ковбасюк”.

Твір “Твою Мать” показував головну „Леді” паливно-енергетичного комплексу держави, в якому працював сам автор, в світлі кримінальної правди – героїня брала хабарі навіть від рядових кочегарів. “...Ми, з моїм другом, Сашою Ляпаалом, давно розібралися в безвідповідальності таких осіб. Сердечно Ваш, Ковбасюк”.

За розкруткою великої популярності “доктора слова”, який мирно покоївся на центральному цвинтарі під пам'ятником у весь зріст, почалися позови до суду.

Першими обурились комуністи. Вони відшукали заяву Ковбасюка, виписали йому партбилет посмертно і подали в суд матеріали на Олександра Ляпаала про те, що той використовує для агітаційних цілей твори, що належать комуністичній партії. За безправне друкування цих творів, Ляпаало винен відшкодувати мільйон доларів на користь Аркадія Гарапнікова.

За комуністами до суду звернулась партія Зелених. Зелені теж показували заяву і партбилет Ковбасюка і звинувачували комуністів у

підробці документів та посягання на твори „зеленопартійця”. Відшкодувати на свою користь вони намірились теж мільйон, але в національній валюті.

Партія “Офіцери запасу” подала позови і на Ляпаала, і на комуністів, і на зелених. Виявилося, що сфрейтор запасу Радянської армії Ковбасюк, за новими стандартами козачого війська України чи то отаман, чи то полковник... І всі ті твори, з „фальсифікованими” підписами, чиста антинаціональна пропаганда, що підриває благородне ім'я майбутнього українського гетьмана запасу...

Лише партія “Жінки за справедливість” подавати позови до суду не мала юридичної змоги і прикро шкодувала за безцінно втраченою казенкою: підпис на заяві до вступу в партію був “генія пера” Ковбасюка, а прізвисьце значилось – Ковбасючка...

До пам'ятника Ковбасюку на цвинтарі приносили квіти навіть такі видатні політичні діячі, що їх страшно називати у голос... Сам П...

В школі, де працював кочегаром “доктор слова” створили музей: “А він жив поруч з нами”. Головними експонатами такого музею стали робочі чоботи генія та стара друкарська машинка, яку знайшли на смітнику, відмили і пофарбували... Школярі дивувалися такій честі друкарській машинці, яка вже десять років служила як іграшковий “КамАЗ”. Директор школи суворо заборонив вчителям жартувати на цю тему:

-Дітям просцітельно! А ви, філологи малокомплектних академій, не плутайте брудну політику з високою українською літературою, бо ставки поодрізаю...

У “генія пера” з'явилось безліч родичів. І хоч спадщина кочегара складала лише чоботи та валізку з брудною білизною, родичі, один спереду одного, доводили свою рідну близькість спогадами з дитинства та юності „героя пера”. У родичі забажав записатись голова правління місцевого

сільгоспдприємства... Він таки згадав, що Його і його бабусі були рідними! Його з великої літери – це бабуся “доктора слова”.

-Ми ж, разом з Ним, ще сомпляками яблука колгоспні крали! - Згадував голова правління, - Мій далекий брат ще тоді був виключної справедливості нерв совісті... Закладав, геній, всю правду!

Як вихор із спекотного неба, упав у село рідний син покійного.

Жив і працював син у Києві на будівництві, де виконував чорнову роботу, але після такого злету популярності провінційного літератора, будівельна бригада збрала гроші для Колюні і наказала: “їдь до батька, вилупок, і не кажи де ти працюєш!”.

Колюня у костюмі ходив по селу і представлявся як замісник міністра шляхів та сполучень, бо причепив на рукав шеврон із символами залізничника.

Мати Колюні (колишня дружина Ковбасюка) на батьківщину свого першого чоловіка не з’являлась попри що. Її новий чоловік виказав ультиматум: “Хай твій перший і золоте перо для народу, а я не народ! Хату спалю!”

“Оце Він носив”, “Оце Він їв” – стягувалися експонати в музей. Музей розташували у кочегарці. Для цього прийшлося відрізати кочегарку від системи опалення школи. Школярі повинні були мерзнути взимку, але великий геній літератури на це заслуговував.

-Хто ж знав!!! – Розводили руками односельчани Ковбасюка, - Був собі чоловік тихий та п’яний, а ти подивися: іскра Божа!

Місцева самогонниця, котрій Ковбасюк заборгував стоп’ятдесят гривень, терміново замовила етикетки з Його портретом і стала продавати самогонку втричі дорожче, під назвою „Із іскри возгориця полум’я”, усім: туристам, агітаторам, довіреним і недовіреним особам. Вона вже подумувала

відкрити свій власний спиртзаводик, а то і ціле виробниче об'єднання „Його полум'я”...

Репродукцію картини “Гибель Помпеї” для рубрики “Він це любив розглядати” так і не встигли розмістити у музеї Ковбасюка.

Настав день виборів. Весь колот: судовий, агітаційний, патріотичний та економічний ажіотаж раптово закінчився. Депутатом до Верховної Ради обрали кандидата, що балотувався від керівництва області. Спрацював, як то кажуть, адміністративний ресурс...

Бої та шторми вляглися, партії перекинули свої інтереси до подій у залі засідань Верховної Ради, а електорат став занурюватись у чергову міжвиборчу сплячку.

Про літератора вже ніхто не згадував. Його твори догорали на сонці, розклеєні на стовпах населених пунктів. Друкарська машинка з музею знову запрацювала за своїм історичним призначенням, як іграшковий “КамАЗ”, а кочегарку спішно з'єднували до опалювальної системи школи.

Вандали, що час від часу панували на цвинтарі, відбили кам'яному пам'ятнику Ковбасюку носа і ніс, як звичайний камінець, валявся між засохлими квітами та вінками. Син “доктора слова” Колюня зник із села непомітно, кажуть, здимів він у Португалію, завербувався підзаробити грошей, щоб розрахуватись з бригадою.

Ціна на самогонку різко упала, а етикетки з портретом “генія пера” потрапили в сільський клуб, де служили квитками для дискотек.

Зошит без палітурки з учнівським творами генія, що мало не зробили революцію у сучасних виборчих технологіях, разом з коштовними портретами Ляпаала, був викинутий на міське сміттєзвалище під тони огризків та об'їдків, (точно як і багато інших зошитів українських школярів, що мріють про майбутнє своє і України), і цим засвідчив кінець автору...

А може ми того автора ніколи і не знали? Бо у тому ж самому селі, де так славно згорів Ковбасюк, працює й досі скромний тракторист, що мріяв про велике життя. Йому подобається запах бензину, а він змушений нюхати солярку. І коли настає необхідність злити солярку із бака трактора собі у каністру, щоб потім помінати її на пиво, він встромлює шланг у бак і смокче...

-Тьху, ти! Знову напився, - харкається соляркою він.

Ось де ти – носій прогресу! Іскра Божа новітньої літератури! Ти не просто мильночорнильник, або бульварострочник – ти вічно живий архіватор незнайдених та незбагнених українських ідей.

БОЛЬ РОТИ

Біля невеличкого містечка розташовувався штаб стрілецького полку. Полкові підрозділи були розкидані в радіусі тридцяти кілометрів від штабу по хуторам, селам, гаям. Входила до складу цього полку окрема рота спеціального призначення з особливим завданням. Розміщувалась рота на невеликій ділянці біля хутора Кісяківці і була огорожена колючим дротом.

Одна казарма, дві тополі, зловісний об'єкт охорони - і більше нічого колючий дріт не приховував, окрім двадцяти п'яти воїнів, якими командував прапорщик Кіржак.

Що то за об'єкт, що знаходився під охороною роти, не знав ні командир роти, ні полкове керівництво. Таємниця губилась десь в надрах статистики міністерства оборони. Може то був літак, може ядерне паливо, а може взагалі там нічого не було – резервне пусте місце про запас, щоб збити з пантелику потенційного ворога.

Кожного ранку людська черета корів, проходячи повз об'єкт охорони, повертала рогаті голови в його сторону і жалібно мукала, неначе то була силосна яма, щільно закрита прорезиненими брезентами і маскувальною сіткою. Горобці, голуби, ластівки, сови та інші місцеві пернаті, пролітаючи над об'єктом, мали звичку спорожнитись на нього, неначе об'єкт зумовлював розлад роботи шлунку.

А одного разу, на об'єкт заскочив цілий індик та спорожнитись не встиг. Караульний рядовий Довба кинув у нього чоботом, уцілив прямо у тім'ячко і індик потрапив до солдатської їдальні. Господар індика було вчинив скандал, та притих, коли за індика отримав вимазані у пташині екскременти солдатські чоботи...

Зв'язок особливої роти з штабом полку підтримувався завдяки єдиній телефонній лінії, протягнутій на двадцять п'ять кілометрів через хутори і села, яку часто обривали місцеві заготівельники металу. Ротна радіостанція Р-130 може і працювала б справно, та після того, як на свято Перемоги її використали у Кісяківському клубі неначе магнітофон, зв'язківець єфрейтор Семечкін перекваліфікувати її із магнітофона у саму себе не зміг.

Так як у полку запасної Р-130 не малося, то ж ротна станція, один раз налаштована на якусь приватну хвилю, цілодобово гнала музичний "блотняк" та суперхіти року.

Чотири рази у місяць до особливої роти з штабу полку надходив "груз-66" – вантажівка на базі ГАЗ-66, яка привозила накази, пошту, інколи платню, полкову газету "Куля правди", спеціальні пайки, продукти харчування, мило і таке інше, щоб задовольнити нормальну армійську службу військового підрозділу. Інколи вантажівка затримувалась на сім діб, в цілях економії бензину, і тоді солдати пролазили через діри в колючому дроті на хутір здобувати харчі самотужки.

Служба в окремій роті з особливим завданням для рядового солдата порівнювалася з курортним відпочинком – ні тобі стройової, ні тобі бойової підготовки, окрім, зрозуміло охорони НСО (невідомого стратегічного

об'єкту), що по документам був означений як об'єкт "Кісяк-2". Солдати любовно називали його "Кісячок".

Може від цього об'єкту, а може сам хутір Кісяківці мав нездорову ауру, бо місцеве населення помітило певну закономірність подій в природі регіону.

Один або два рази на рік, точні дати не визначалися, находила на населення певна мара, творилася незрозуміла чортівня, і для чого, як і чому – ніхто нічого не розумів, але і супротивиться цій чортівні не міг: то рої бджіл з вуликів якимось разом повилітають і ну кусати сільський млин і мельника заодно, то свині якимось всі разом до кнурів зірвуться і тікають із своїх загонів, навіть і ті, яким ще рано зриватися, та багато іншого кабалістичного. Такі періоди серед місцевих жителів отримали назву: коники-стрибунці, бо першим на це звернув увагу місцевий конюх, який помітив, як раптово і назавжди зникли всі коні з місцевої тваринницької ферми.

Не минули коники-стрибунці і особливу роту. Почалася чортівня з того, що третій тиждень не надходив "груз-66".

Ось тому і прибив солдат Довба чоботом індика. Та й інше хутірське птахівництво якимось відразу недорахувалось гусей, курей, качок. Забобонні кісяківці почали хреститися і плюватися на об'єкт НСО. Але це був тільки початок.

Поштар із сусіднього села за десять кілометрів привіз в роту велосипедну телеграму:

"В полк прибуває комісія округи. Готуйтеся зустрічі генерала. Тимчасово виконуючий обов'язки начальника штабу майор М.Ф.Болт".

Підготувати зустріч генералу просто, якщо у війську постійно проводяться муштри та тренування, коли особовий склад війська в постійній бойовій готовності до любых негараздів військової служби. Для командира роти прапорщика Кіржака це завдання було майже фантастичне, але і не лякало його.

Кіржак був стріляний рак і очі в нього були об'ємні як у ракових. Очима він міг бачити неначе у широкофокусний об'єктив все відразу: і казарму, і

об'єкт охорони, і колючий дріт, і голубку, що сиділа на яйцях в гілках тополі...

За кілька днів, до зустрічі з генералом, Кіржак повинен був налагодити вигляд підрозділу: озеленити територію, оптимізувати ввірені йому приміщення, оздоровити зовнішність особового складу. А головне, навчити вщент розхолоджених „курортною службою” солдат основним положенням військового статуту.

Кіржак подав сигнал загального збору роти. Коли воїни неохоче стягнулися до купи, хто як зміг, зтягнув проповідь:

-Діти мої! Вірте мені! Скрутні дні наступають! До нашого війська приїздить генерал! Наша провина в тому, що ми забулися як його зустрічати. Тож будьте терпеливими. Ми згадаємо все!

Прапорщик ще дуже хотів додати слово “Амінь”, та забувся на яку літеру в цьому слові припадає наголос. Рота сумлінно почала готуватись.

Озеленення території відбулося негайно і навально, із залученням всього особового складу. Солдати дружньо викопали двадцятирічні берізки у Кісяківському гаю і перенесли їх до роти, де і посадили в рядок.

-І сказав Він, хай зеленіють хоч два дні! – Радів Кіржак,- І побачив Він, що воно добре! І був вечір день перший...

На другий день ротний писар розграфив лінійку перед казармою і крейдою попідписував прізвища кожного солдата в такому порядку, в якому воїни будуть шикуватись перед генералом. На погонах кожен воїн нашив непомітний хрестик, щоб знати де є ліва сторона, а де права. Рядовий Мішака, кларнетист за освітою, кулеметник за військовою спеціальністю, почав тренуватися вибивати дріб на барабані. А так як ніхто у роті ніяких барабанних мелодій не знав, то барабанний дріб був із колекції піонерських зльотів, що пам'ятався із дитинства.

В процесі підготовки зустрічі, прапорщик Кіржак почав, непомітно для себе, забувати викладки із “Дитячої Біблії”, що останнім часом переповняли

його мову. Він почав згадувати дорослі, чисто військові, трансформації слова:

„Отставіть, дуло вам у вухо! Навалісь, гранату вам в зад! Не пшикай ротом, обойму тобі в глотку!” Та ще багато інших армійських афоризмів і словосполучень...

Заготовку продуктів для генеральського столу Кіржак довірив вічному черговому –рядовому Моторкіну.

Моторкін за походженням був негр, згідно свого батька, і успадкував всі кращі якості африканської раси крім зросту, зріст був мамин: метр сорок... Йому б ще хвостик та ріжки і став би живим зразком героїв легенд української культури.

Тож на хуторі Кісяківці період коників-стрибунців досяг апогею: картоплю, помідори, кавуни з городів хуторян виносила нечиста сила у своєму класичному вигляді...

Хуторяни вже думали зійтись на сходку і віднести на об'єкт НСО в жертву найкращу дівчину хутора, щоб задобрити духів об'єкту, аби не пускали нечисту силу у городину. Та найкращій кісяківській дівчині нещодавно виповнилося сорок два роки і щоб її підняти, треба було б надутися щонайменше чотирьом чоловікам. То ж задумка провалилась, а коники-стрибунці продовжувались.

Горілку для генерала приніс єдиний в роті сержант Гроб. Гроб – це було прізвисько, а не прізвище, і заробив його сержант ще рік тому, коли за пляшку горілки обмивав ноги покійникам. Стояла тоді сувора зима. Мерців було багато. Сержант не поцурався допомагати селянам у їх скруті, тепер мав необмежений кредит на горілку, на випадок, коли треба буде знову така термінова ритуальна послуга. “Гарно миє!” - розхвалювала сержанта баба Осиха, - “дід лежить як пластмасовий!”. А в період коників-стрибунців ніхто не був впевнений у тому, що послуги по обмиванню покійників будуть не потрібними.

За добу до приїзду генерала, Кіржак вишикував роту для останньої контрольної перевірки і своїми раковими об'єктивами досконально все обдивився.

-Помещеніє, територія, об'єкт – удовлетворітельно! Медалі вам в очі!, - Підвів підсумок він, - ще намастити рядового Моторкіна пудрою, щоб не виділявся на загальному фоні... І можна сказати: до зустрічі ми приготувались!

-Телефон дзвенить, товаришу прапорщик! – Пролунав вигук єфрейтора Семечкіна.

-От чортівня! – Лайнувся Кіржак, - запрацював таки телефон! Мабуть полкові зв'язківці лінію відновили, що то комісія з округа!

Телефонував майор Болт.

Кіржак доповів йому чітко:

-До зустрічі приготувались. Хворих не має. Дезертирів та лишніх солдат не обнаружено!

-Ну дивись мені, старий Кіржак, - попередив майор, - щоб генерала як рідного батька зустрів! Не дай Бог тобі хоч один мінус заробить, уволью!

Генерал під'їхав перед обідом на чорній "Волзі", з кубиками таксі на дверцятах. Таксі від'їхало у холодильник і гримнув барабанний дріб піонерського маршу.

Прапорщик Кіржак підніс "честь" до кашкета і "лясь!", "лясь!", "лясь!" – шикованим кроком поплинув назустріч лампасам і медалям, які звисали від шиї до нижче пояса... Штани з лампасами у генерала чомусь роздувались на вигляд галіфе.

-Така, перетака рота, такого, перетакого полку, такого, перетакого міністерства оборони... – Дзвеніла луна докладу прапорщика, а генерал в цей час милувався присохлими листочками берізок.

-До чого армію довели! Навіть дерево не витримує, - зауважив генерал, коли заговк Кіржак.

-Клімат міняється...- Викрутився прапорщик.

-До чого армію довели! – Обурився генерал і грудьми покотився до особового складу роти. Серед вишикуваних солдат помітив воїна у якого пальці протерли носки чобіт і виглядали як зозулі із годинника.

-Як фамілія, синок?

-Рядовий Довба, товаришу генерал!

-Чоботи не жмуть?

-Вже не жмуть, батя, - відповів Довба, - я у них передки повідрізав!

-До чого армію довели! – Знову гаркнув генерал і обуреними очима роздивлявся очі воїнів, неначе шукаючи підтримки своїх слів. Та воїни стояли як камікадзе – на смерть, закривши очі і піднявши підборідки. І тут генеральський погляд зупинився на Моторкіну, якого забули намастити пудрою.

-Йо-ма-йо! – Здивувався генерал, - ти хто, воїн?

Замість Моторкіна відповів сам Кіржак, витягнувшись як воскова свічка:

-Боль роти, товариш генерал! Це іноземна допомога малорозвиненим арміям...

-Раніше ми чорномазим допомагали! До чого армію довели! – Вже сумно забелькотів генерал і покотився від особового складу до об'єкту охорони.

Прапорщик Моторкіну показав кулака і прошепотів наказ:

-Негроїдна раса, сховайся куди-небудь, хоч на очко!, - А сам підтюпцем побіг у слід генералу.

Біля об'єкту НСО стояв в караулі єфрейтор Абік Акупян, український старший солдат із потомків тих армян, що забезпечили українські села асфальтовими вулицями. Його батьки перебралися на Україну після землетрусу в Спітакі, але так і не навчилися щирої української мови. Акцент завжди видавав їх особу кавказької національності. Озброєний караульний

був лише штик-ножем та лопаткою саперів, але вираз обличчя караульного говорив про те, що у нього в кишені як мінімум ракетна установка “Град” . Генерал нічого не мав дурного на умі, лише спитав: “Що охороняємо, синок?” На що караульний вишкірився : “Не підхаді! Зарежу как бугай!”

-Він правду каже, - повідомив генералу Кіржак, - чотири місяці тому він штик-ножем порішив фермерського бугая, коли той прорвав периметр колючого дроту... За це йому і личку причепили...

-Молодець, синок! - Похвалив єфрейтора генерал, - Але ж до чого армію довели...

Кіржак запросив генерала у їдальню, а особистому складу роти віддав конкретні накази:

-Заняття по розпорядку! Через дріт не перелазить! На об’єкті в карти не грати! . Хай хоч генерал поїде.

В їдальні, біля щедро накритого офіцерського столу, генерал розчепив гудзики мундиру і розставив руки для обіймів:

-Ну, здрастуй Кіржак!

Кіржак кинувся на груди генерала, що кашкет злетів з голови:

-Акимич! Скільки літ! Скільки зим!... Хіба ж я знав що це ти приїдеш! Я б тобі таке приготував би!

У обох друзів потекли сльози радості.

-А що то в тебе? – Генерал, обтираючи хустинкою очі, вказав на пластмаску наповнену рідиною.

-Ну, знак доброзичливості... Місцевого гатунку...

-Самогон будемо пити на добраніч! – Генерал перетворив галіфе в звичайні штани і поставив на стіл дві пляшки коньяку.

-Наш коньяк. Рідний. Навчилися виробляти! І запах, і смак, і неначе з природою спілкуватись можна!

-Я тут з природою вже п’ятнадцять років спілкуюсь...

-До чого ж армію довели...

Кіржак і Акимич були давніми бойовими друзями, адже починали кар'єру разом, лейтенантами після училища, і разом служили ротними замполітами десь на Алтаї. Та розійшлися шляхи військових в різні боки. Кар'єра Кіржака поповзла вниз до вічного прапорщика. Акимича служба балувала: дослужився до капітана, закінчив академію, побував в Афгані, і дослужився до полковника. При розвалі Союзу повернувся на Україну і став одним із перших сторонників українських збройних сил, за що і увійшов до генеральського складу. Отакі перипетії військової служби.

-Я вже три роки як на пенсії, - розповідав Акимич Кіржаку після третьої стопки, - рибу ловлю, друзів відвітую... Але ж і до чого армію довели!

-А я,- хвалився Кіржак, - в цій ось дірці служу. А що! Сім'ї не має, казармовий режим мене влаштовує, сюди ніхто із офіцерів потрапляти не бажає, а я безотказний... Вип'ємо за армію!

-Ти ж, Аки-мич, мені тільки мін-уси не... не... не...,- благав Кіржак після чергової стопки, але вже не пахнючого коньяку, а вонючої бурячихи, - чувствую відправляють у відставку. Хто ж я тоді буду...

-Як-і... мінуси? – Нерозумів генерал, - Я що, сюд-и мінуси приїх-ав шукать? Пам'ятаєш Ал-тай? До чого ар-мію довели... Де в тебе сан-узел?

-Оч-ко стандартне, як вездє! - Повідомив Кіржак, - сам знайдеш...

-Ну в такому від-є я не під-у. Перед солдатами в мундіре п'яний не-не-не...

Генерал зняв завішаний нагородами "мундір" і в одній сорочці навипуск пішов в побутові приміщення злити накопичену вологу з організму.

Там на "очку" сидів Моторкін.

В затемнених побутових приміщеннях лише очі і зуби Моторкіна та очко поблискували чаклунською білизнаю. Акимич мало не перехрестився і хотів було закричати "Згинь!", та внутрішня дисципліна генерала стримала порив і він погладив Моторкіна по кучеряшках...

-Ну-ну...,- мовив Акимич, - До чого очко довели! Який поразительний контраст! – і генерал пішов шукати інше місце для спорожнення...

Моторкін шустро вискочив із побутових кімнат і побіг до своїх товаришів з новиною: офіційна частина зустрічі з генералом закінчилась! Почалось “різне”...

Коники-стрибунці на хуторі Кісяківці продовжувались післяобідньою жарою. На центральну вулицю хутора, піднімаючи хмари пилу, заїхала БТР (броньова транспортна радіостанція) полку і відразу задавила трьох каченят, що не встигли вискочити з калюжі. З люків БТР виглядали голови в кашкетах серйозних чинів армії: майора Болта і начальника штаба округу генерал-майора Нагорного. На скачках підборіддя військових трусилися як холодець, а на погони сідав їдкий пил. Начальник штабу округу вирішив добиратись до розміщення окремої роти з особливим завданням на БТР за таких причин: по-перше перевірити стан роботи машини, по-друге покорити бездоріжжя, по-третє мати сталий радіозв'язок з штабом полку. То ж хуторяни, побачивши військове “чудовисько” між своїми куценькими хатами, падали ниць з роздумами: “чи не третя світова часом розпочинається?”

-Що це за об'єкт НСО? – запитав генерал-майор Нагорний у майора Болта крізь гуркіт двигуна.

-А біс його знає! По документам числиться як “Кісяк-2”, але останнім часом не було можливості проінвентаризувати. Накази про цей об'єкт якісь не певні. Озброєння роти лише штик-ножі, але скасувати охорону об'єкта безпричинно не можемо, бо не знаємо що там...

-Зараз подивимось! – Завірів майора генерал-майор і ковтнув чергову порцію пилу.

-А якщо там радіація, або отрута...

-Для чого ж тоді з нами їде капітан Грач? Перевіримо все!

Коли БТР під'їхала до воріт роти, ворота були розкриті, біля них в кущах стояло чорне таксі, водій якого дрімав на задньому сидінні... На території роти панувало безлюддя.

-Щось тут не те...- Помітив генерал-майор. Він віддав наказ капітану Грачу вдягнутися у захисний комбінезон із всеможливою апаратурою, йти попереду і доповідати параметри середовища.

-Дивіться, як посохли берізки! – Вказав рукою майор Болт, - точно тут радіація!

Прапорщик Кіржак довго чекав на Акимича, але той неначе щез. Кіржак заморився розглядати нагороди генерала, котрі виблискували на стільці і не втримався. Його мрія бути генералом провалилася ще років тридцять тому, але душа захотіла приміряти генеральське вбрання. Кіржак випив ще стопку, одягнувся в генеральський кітель і похитуючись вийшов із їдальні.

-Здравія желяю, батя! – Привітався з ним солдат Довба, провів „генерала” очима і потягнув у караульне приміщення ялинку вирваної з корінням коноплі...

”Ще один генерал з'явився! – Подумав рядовий Довба, - Так докуримось, що може і третій з'явитись...”

Кіржак слова солдата пропустив мимо вух, бо намірився шукати Акимича і, тримаючись ледь на ногах, вийшов на лінійку перед казармою.

На зустріч прапорщику по лінійці йшов “Бог” у трьох своїх виглядах – попереду “дух”, в костюмі ліквідатора ядерних катастроф, за ним “син”, у формі майора і “отець”, з генеральськими погонами. Кіржаку стало дурно. Він схопився за берізку і тільки “гуп!” - приліг біля неї. Зверху посипалось висохле листя.

-То ж прапорщик Кіржак! – Вигукнув майор Болт, - Але що це з ним? І звідки в нього стільки нагород взялося?

-Такого орла в такій дірці приховали! - Зауважив генерал Нагорний, - Що там у вас капітан?

-Всі показники в нормі! – Доповів Грач, - Поки що... Підходимо до об'єкту.

Об'єкт охорони НСО мав вигляд боксу десять метрів шириною і вісімдесят довжиною. Покритий був прорезиненими брезентами і маскувальною сіткою. “На момент перевірки військовими чинами не охоронявся і мав зірвані печатки та відчинені настіж двері” – так запишуть у звітах і протоколах. А поки що до дверей підходив капітан Грач і у його вушних телефонах щось пілікало і квакало.

-Всі показники в нормі і не перевищують природній фон! – Доповів Грач, - Заходжу всередину об'єкту!

В середині об'єкту були сутінки. Герметичний шолом Грача мало пропускав світла, але все ж Грач помітив вузький прохід між тим, що ще не можна було визначити із-за темряви. Проте хімічні, фізичні та радіаційні показники були в нормі. Єдиний показник який можна було відзначити – це прохолода. Якщо зовні була сформована післяобідня жара, то в середині об'єкту стояла приємна прохолода. Об'єкт утримувався за ефектом термоса – брезентові стіни боксу були двійні. Капітан пройшовся на всю довжину проходу і повернувся назад спокійний і здивований.

-Все в нормі, можете заходити! - Повідомив Грач, - Нічого незвичного не виявлено ! Я іду перевдягатись.

Першим, зрозуміла річ, зайшов генерал Нагорний.

Живі очі людини у напівтемряві боксу все бачили достатньо.

-Ого, скільки зброї! – Щиро здивувався генерал-майор, - Та ще й якої!

Скрізь, куди дотягувався його погляд, він бачив книги, брошури, плакати, складені у штабеля в зріст людини.

-Що це? – Занепокоєно запитав майор Болт.

-Ідеологічна література Радянської армії! – Пояснив Нагорний, - Ось тобі “Краткий курс історії большевіков”, ось тобі матеріали партійних з'їздів, ось тобі твори Леніна... А тут ”Малая земля. Возрождение. Целина”...

-А кому воно це треба? – Болт послабив комірець сорочки.

-Зараз, мабуть, нікому, - генерал почухав за вухом. - Але в свій час хтось в армії довго вагався кому і як служити... Не спалили, і не здали в макулатуру... Мабуть тут тонн сто цієї зброї...

Далі по проході на купі брошур типу “Два світу – дві політики” спав чоловік в лампасах і у майці, через сон белькотів: “До чого армію довели...”

Це був Акимич.

Акимича після “санузла”, як пернатого птаха, потягнуло спорожнитись на об’єкт. В караулі біля об’єкту НСО стояв вже інший солдат - рядовий Куропяткін, дуже ласий на одеколон. ”Хтось любить свинину, хтось любить конину, а я одеколону пляшчину!, - гордився Куропяткін, - Кожному своє!”

То ж Акимич, під дзюрчання спорожнення та філософську думку “До чого генерала довели...”, побачив караульного з перехиленою пляшчинкою одеколону в губах і, змінивши курс, пішов виказати незадоволення солдатом і всією армією взагалі. Куропяткін, побачивши рішучі очі “баті” в лампасах, хутко сховав пляшчину в проріз брезенту на об’єкті. Акимич підійшов до караульного і запитав:

-Рядовий, ви пили на посту?

-Ні! – відповів Куропяткін.

-А чому від вас одеколоном пре?

-Побрився перед караулом... А од вас он пре самогоном. Я ж не пита...

-Молчать, рядовий! Два кроки вліво марш!

Генерал сам засунув руку в проріз об’єкту, щоб дістати безперечний доказ провини караульного. Порвав рукав сорочки. Акимич зняв сорочку і знову подав команду караульному:

-Відкривай бокс! Я сорок років в армії служив і не привик, щоб мені брехали!

Куропяткін нерішуче м’явся.

-Не положено, батя...

-Дай мені штик, солдат!

Акимич ножом зрізав пломби і легко зламав іржаві завіси. Відкрив двері і по купам книг поліз шукати пляшчину з одеколоном. Скільки зміг, стільки й ліз, та так і заснув у прохолоді.

Куропяткін пом'явся ще кілька хвилин і сам зайшов в середину об'єкта. Одеколон він, зрозуміло, знайти не зміг, але знайшов цілу пачку глянцевих портретів Брежнєва в маршальській формі з усіма регаліями...

-О!- здивувався Куропяткін, - оце генерал! Не те що оця п'яндилига...

Караульний взяв пачку портретів із собою і, хоч не знав хто такий Брежнєв, побіг хвастатись перед товаришами, залишивши Акимича сам на сам із хропінням...

Генерал-майор Нагорний довго дивився на сплячого Акимича і враз люто прозрів:

-Та він же п'яний! Майор Болт, будить пенсіонера!

Переповнений здогадками і гнівом начальник штабу округу кулею дістався до караульного приміщення. Серце йому підказало всесвітній безлад на терені роти.

В караулці стояв стовпом конопельний дим і семеро солдат, начолі з єфрейтором Абіком Акупяном, роздивлялись портрети неабиякого "генерала" Брежнєва, що валялись по всій кімнаті: на столах, підлозі, підвіконні...

-Оце новина! – Вигукнув солдат Довба, вдивляючись у начальника штабу округу, який несподівано, неначе привид, з'явився у караулці, - Ще один батя! Вже третій! А портрет четвертий...Ну ми й курнули...

-Не підхаді, зарежу...бугай...- Буркнув єфрейтор Акупян і звалився головою на стіл.

Зачиняючи двері караулки, Нагорний помітив за казармою в куцах бузини ще п'ятьох воїнів, на чолі з сержантом Гробом. Ті соломинками смоктали брагу із трилітрового бутля...Нагорний схопився за серце.

-Що це за бардак?! – З повним серцем люті загарлапанив генерал-майор,
- Вони всі тут п'яні і обкурені! Хто за це буде відповідати?!

Начальник штабу округу прямо таки підбіг до лежачого під берізкою Кіржака, і став ногою приводити почуття прапорщика до тями.

-Господи! - Волав гнівно генерал-майор, - Чи є тут хто-небудь тверезий?!

-Є!- Почулася луна із побутових приміщень, - це я!

І рядовий Моторкін вийшов... Це була чорна крапля, яка переповнила посудину терпіння генеральського серця.

-Боль рот-и, - крізь дурман проговорив Кіржак.

У генерал-майора Нагорного серце стиснулося у камінь, легені не могли спіймати повітря, тож кричати він вже не міг. Нагорний тремтячими руками поліз в потайну кишеню, дістав таблетку нітрогліцерину і ледь-ледь її ковтнув.

Моторкін підійшов ближче і глянув генерал-майору у затухаючі очі:

-А я люблю ковтати “колеса”...

Генерал Нагорний сидів спершись спиною на берізку. Біля нього навшпиньках капітан Грач доповідав обстановку: “по радіозв’язку з полку визвали групу лікарів та озброєний взвод спецназу. Через годину прибудуть...”

Біля лежачого прапорщика Кіржака стояли майор Болт і позований генерал Акимич. Майор пояснював генералу-пенсіонеру:

-Сергій Акимович, особисто до вас ми нічого не маємо. Ну приїхали ви до друга, але ж Кіржак на бойовій службі...

-Та ви не розумієте, - наполягав Акимич, - діло не в Кіржаку, діло в тому, що тут твориться якась чортівня! Ось...

І Акимич протягнув майору книжку під гучною назвою “Враг не дремлет”.

-Зараз я йому покажу чортівню! – Тримаючись за серце мовив генерал Нагорний, - розвалив роту, розхолостив бійців...

До гурту командирів, не лякаючись високих чинів, підійшов рядовий Мішака. Він пробрався до прапорщика і почав його будити:

-Товариш прапорщик, починається прорив! Прорив периметру!

-Що на цей раз? – Тримаючись рукою за голову і ледь відкривши очі спитав Кіржак.

-Метелики!

-Піднімай роту! – Наказав Кіржак і через силу став здійматись на ноги. Він віддав генеральський кітель Акимичу і почимчикував до об'єкту. З усіх закутків території до прапорщика почали стягуватись солдати окремої роти.

-Діти мої! – Заговорив він з солдатами, - Знову до нас завітали коники-стрибунці. Дамо достойний бій незваному ворогу!

Високі чини командування ще ніколи в житті не бачили подібного і з відкритими ротами спостерігали неймовірне шоу.

З усіх сторін горизонту до об'єкту охорони НСО зліталися метелики різних видів, кольорів і розмірів, щоб відкласти на об'єкті яйця, які потім перетворяться в гусінь. Над об'єктом утворилася густа хмара живих створінь. Солдати збивали метеликів віниками з лози, заливали вогнегасниками, спалювали паяльними лампами, топтали ногами і розчавлювали руками...Здійнялася тріскотня, гамір, шипіння і грюкання.

-Що це? – Неначе у Всевишнього спитав генерал-майор Нагорний.

-Воюємо з природою! - Сказав Кіржак, виходячи із хмари метеликів як із парної бані, - Так як вміємо...А ви чого сидите? В єднанні наша сила!

-До чого армію довели...- Додав Акимич, але озброївся своїм кітелем і поринув у хмару збивати метеликів медалями.

-Вперед! – наказав генерал Нагорний майору і капітану, - це вам не в штабі пульку малювати!

У бій з метеликами включились і лікарі, і взвод спецназу, що під'їхали на вантажівці ГАЗ-66. Лікарі збивали метеликів жгутами та шинами для перев'язок, а спецназівці шомполами та пряжками від автоматів Калашнікова.

Лише водій таксі дивився здивовано на баталію і міркував:

-Коли це ще армія так відчайдушно відчує себе могутньою силою?!

Вже аж надвечір потоки метеликів почали міняти курс і стали розлітатись по довколишнім селам.

На хуторі Кісяківці метелики пролетіли через садки і місцеві жителі почали активно заготовлювати отруту для гусені. Але всі вже знали – черговий період коників-стрибунців завершився, а коли почнеться наступний невідомо.

Спецназівці примкнули пряжки до своїх автоматів, лікарі, по наказу Нагорного, обдивились особовий склад роти.

Після тривалої баталії рота вихмелилась і вже нічим не відрізнялась від таких же солдат, як і де інде... Генералу Нагорному стало легше і він від послуг лікарів відмовився. Активно включився роздавати розпорядження.

-Прапорщика оформлюйте на пенсію! Спецназ поки що залишиться тут. Пришлемо сюди ще й спеціалістів по космічним дослідженням. Про об'єкт подамо прохання в міністерство збройних сил і куди вони подінуть сто тонн цієї літератури нас, військових, це не повинно хвилювати...

-А якщо і спецназ того... двинеться того... по фазі...- підказав капітан Грач, - а у них в руках зброя...

-Значить роззброїти! Пряжки хай залишать собі, а автомати хай знесуть в БТР, старшим тут залишаєтесь ви, капітан!

Капітан Грач скривився як стара палітурка військового статуту, треба ж тобі, дружина на вечір кролика смажить... А тут... Накази не обговорюються...

Лікарі погрузили на ГАЗ-66 єдиного постраждалого рядового Довбу, бо йому на ногу наступив сам майор Болт, пальці кровили, розпухли і не виймалися з чобота. Довба всіма доступними методами відмовлявся від „позорної” санчастини, мовляв, тут на місці гадалка Євграфовна чобіт з ноги і без хірурга змовить... Та дарма! Медична частина полку не бажала виглядати перед генерал-майором без роботи. Волаючого Довбу прив'язали до носилок, впхнули у кунг і вантажівка буркнула по дорозі за напрямком полкового штабу.

А от БТР не заводилась... Відмовив бензонасос і генерал Нагорний та майор Болт нервували у безпорадності.

-Ось ваша боєготовність, майор! - Лютував Нагорний, - На цій машині кашу розвозити трактористам і то не можна!

Допоміг вирішити проблему все той же прапорщик Кіржак.

-Моторкін, - наказав прапорщик, - залазь у моторне відділення і будеш там замість бензонасоса!

-Єсть! – Відповів той, - Бензин нюхати, все рівно, що “колеса” ковтати!

-Тільки не переливай порції! – Порадив Кіржак,- Генерал злий як поранений крокодил...

Тож коли БТР на щастя завелась і підняла пил віддаляючись від роти, прапорщик пустив першу сльозу: “Щасти тобі, наша боль!”

В пилюці дороги і в очікуванні смачної вечері в штабі полку Нагорний заспокоївся.

-Жаль втрачати досвідчених командирів, - ділився міркуваннями генерал Нагорний до майора Болта, - Але ж цей прапорщик за віком пенсіонер... Хай дає дорогу молодим! На пенсію відправите з почестями!

-Так, так, - піддакував Болт, - можемо нагородити особистою зброєю...

-Сачком для метеликів? – Вже щиро сміявся генерал.

Сонце сідало за об'єктом. Окрема рота і взвод спецназу готувались до вечері, командував усіма капітан Грач. Про Акимича всі забули, а він теж як не як генерал! Кіржак, захопивши із їдальні самогонку і кавуна, пішов за ворота прощатись з Акимичем та оплакувати свою долю.

Чорне таксі “Волга” купалося в затухаючих промінцях сонця, що сідало за обрій. Вечір прохолоду не приносив, стояла неймовірна задуха, тому водій таксі пішов в сторону хутора набирати каністри з водою. А на витоптаних бур'янах лободи, ширу та кульбаби, по цю сторону колючого дроту, сиділи Акимич і Кіржак у майках і військових штанях. Перед ними був розстелений кітель прапорщика, на якому стояла пластмаска самогонки, розрізаний кавун, солдатський казанок, ложка, кружка, а неподалік, на колючому дроті висіли два кашкета – прапорщика і генерала. Обоє військових мали червоні п'яні пики, по яким стікали краплі поту, і зажурені образою та самогонкою очі. Той, в кого очі випиналися неначе у рака, навіть плакав... І сльози, разом з потом, капали в солдатський казанок.

- Мене таки відправляють у відставку, - ридав Кіржак, - Акимич, хто я є без армії?

- До чого армію довели! - Гнівався другий, у якого штани були з лампасами, - Я всі свої нагороди на об'єкті погубив, і кітель роздер...

- Кітель купити можна, - пустивши чергові сльози, як горох, у казанок, белькотів Кіржак, - Армію не купиш!

- Це вірно, - згодився Акимич, - Але ж і до чого її довели! Вип'ємо за армію!

Сонце сховалося зовсім і починалися літні сутінки. Акимич і Кіржак випивали, згадували минуле і жалілись на сьогоднішнє. До плачучих друзів підійшов водій таксі:

- Ви мене найняли на шість годин, а я тут вже дев'ять... Время – деньгі...

- Деньгі...- Перекривив таксиста Акимич, - Єслі Родіна накаже, будеш і сутки тут сидіти!

-Ось я тут вже п'ятнадцять років сидів, а тепер, куди? – Кидав в казанок сльози Кіржак.

-Поїхали до мене, - запропонував Акимич, - завтра на рибалку сходимо! Можна по гриби... А от скоро сезон полювання відкриється...

-Війна з природою? І нічого змінити не можна...- Скептично зауважив Кіржак, але згодився. Через кілька хвилин від роти в долину полинула і чорна "Волга", на задньому сидінні якої горланили військові марші двоє напівроздязнених пенсіонерів.

Капітан Грач бродив біля об'єкту і підбирав генеральські медалі. Деякі найцікавіші приміряв собі на груди... Неабияка альтернатива смаженому кролику.

-Що значить для солдата втратить віру в могутність армії? – Міркував він, - Що значить для окремого підрозділу відчувати себе відірваним від війська? А що значить для армії не знати хто її ворог і для якої цілі вона існує? Ось в якій халепі можуть опинитися всі досягнення військової науки: безцільність на межі страху за майбутнє... Тож для чого така армія потрібна? Мабуть лише для того, щоб охороняти минуле, яке вже сама природа відкинула на смітник історії... В такому випадку, армія із могутньої діючої сили перетворюється на монаха-блудника, який підтримує свій дух обрядом таємності...

За такими роздумами і у світлі вечірньої зорі, капітан забрів за ворота роти. Там на колючому дроті висіло два кашкети, а на прим'ятій траві, на розстеленому кітелі стояв майже повний казанок якоїсь рідини...

-Ти диви, казьонка! – Визначив капітан принюхавшись та посмакувавши, - От, дивина!

-Ну, що ж, за армію! – висловив капітан Грач тост так голосно, що хуторяни попадали на коліна перед іконами, і видудлив все, що було накапано в солдатському казанку.

БІЛИЙ ЛЕБІДЬ З ГРУЗИНСЬКИМ АКЦЕНТОМ

Завод, на якому працював Семен Карасик називався “Сільмаш” і колись випускав для сільського господарства ракетні установки, протитанкові гранати, цинкові гроби і борони. Глобальне потепління в політиці і у природі призвело до руйнування “Залізної завіси”, порушенню екобалансу ґрунтів, цим самим довело завод “Сільмаш” до банкрутства. Тож, крім фрезерувальника Карасика, на ньому залишились працювати ще два чоловіка.

Це директор, він же полковник, він же головний бухгалтер, він же економіст і постачальник, він же начальник відділу кадрів, він же секретар-референт, він же водій директора і ще багато іншого...

Та начальник цеху №7, він же лейтенант, він же начальник всіх інших цехів, він же головний інженер, він же начальник ВРМ, ВТК, ВР, майстер-програміст і багато іншого...

За таких умов і фрезерувальник теж мав сільськогосподарське звання ефрейтора та додаткові навантаження, а інколи, при відсутності прямих керівників, займав посади тимчасово виконуючого обов’язки начальника цеху №7 та директора заводу.

Ось у такий період, коли високе керівництво “Сільмашу” знаходилося: один у відрядженні по проблемам роззброєння, другий у відпустці за рахунок ООН на Близькому Сході, Семен обіймав всі можливі посади на заводі і з сьомої години ранку працелюбно спав на робочому столі фрезерувального станка, який єдиний залишився із колись багаточисельної кількості токарних, свердлильних, точильних та зварювальних верстатів.

Раптом його розбудив гучний голос із грузинським акцентом:

-Канчай начевать, генацвали! Деньгі параспішь!

Карасик відкрив одне око і спробував навести чітке зображення грузина, але без другого ока цього зробити не зміг – вуса грузина розпливались як чорна фарба у сметані.

-Ракет давно немає, а гранати вчора скінчились! – Повідомив Семен, коли продер обидва ока рукавом спецівки і звів ноги зі столу станка.

-Какой рекет? Какой гранат? У мена целій сад гранат! Балшой работа тебе даю. Я здес на Україне пакупал супермагазин для апельсин, мандарин, гранат... Даю єму імя “Пума”. Мне нужен вивеска с партретом чорнага леснога кашака. Ти понял, да?

-Якщо ви не за сільськогосподарською зброєю, то я не маляр! Котів малювати не вмію...

-Зачем малевать? Я і сам магу малевать. Мне нужен вивеска із метала! Шоб нікакая свинія не магла по пьяне пабїть ілі прастрелїть. Деньгі даю – тисяча баксов даю! К вечеру зделай, да? Фрезой, да, нареж варіант!

І власник супермагазину поклав на стіл щось типу ескізу, намальованого маркером на пачці сигарет “Winston”. Мозок єфрейтора Карасика від перевантаження думками випустив на лобі піт:

“Це тобі не гранату продати за якусь там десятку! Тисяча доларів на дорозі не валяються! Вони лежать ось де – намальовані на сигаретній коробочці і сміються хижим оскалом представника роду котячих...”

-Спробую! – Згодився Карасик.

-Ти не спробуй, пожалуста, да? Ти сделай дабро, да? Вечером расічитаюс.

І грузин застукав підборами через цех на вихід, розкидаючи між стінами дзвінку луну.

“Така риба як карась за долари продалась” – сам про себе співав Семен і підбирав за розмірами металеву плиту для вивіски – метр на метр! Така

заготовка для вивіски знайшлась, це була металева плита танкової броні, яка у свій час використовувалась для випробувань готової продукції заводу.

В душі Карасика розмножувався адреналін – тисячу баксів за один день!
Що то працювати на заводі “Сільмаш”!

Але ж малюнок на коробочці від сигарет мілкий – копірку не підложиш, щоб перевести його на металеву плиту. Переносити малюнок по клітинкам – це було б забарно, а самому намалювати по пам’яті Бог таланту не дав. Все ж таки тисяча баксів спонукала трудову людину до творчості...

Фрезерувальник Карасик, він же єфрейтор, він же виконуючий обов’язки лейтенанта, він же виконуючий обов’язки полковника, вирішив стати маляром і перемалювати пуму з натурального kota, хто там розбере – чи це пума, чи це домашній кіт?!

Та от живі коти із заводу повтікали вже давно, разом з багаточисельним людським персоналом.

Колись котів спеціально завозили на завод у кімнати психологічного розвантаження, щоб лякали щурів, котрі гризли електропроводку та системи наведення “сільськогосподарських борін”. Зараз на території заводу бігали, плодились та скавуліли лише бездомні собаки і, ті ж таки, щурі. З собаки пуму не намалюєш!

Семен озброївся мішком, рукавицями і подався у “Сільмашівські” житлові мікрорайони на смітники, де доживали свій вік колишні заводські коти.

-Киць-киць-киць! – чулися заклики Карасика із-за помийних баків. Та тамтешні коти знали що таке означає оте “киць” із вуст людини з мішком, а запахи заводу відчували за півкілометра! То ж розбігалися хто куди!

Семен змінив тактику. Підкрадався мовчки проти вітру, прикидався статуєю. Одначе і ця тактика залишила йому лише глибокі подряпини на щоках та руках.

Салом, котрим Семен Карасик мав пообідати, коти теж нехтували...

-Вже і сало не їдять! – Лютував фрезерувальник Карасик, - Жирують котики після психологічних розвантажень!

Але що тим котикам сало? Біля помийних баків можна було ласувати в асортименті: від ковбаси – до бананів!

Одну сіру облізлу кицьку Карасик зумів загнати у глухий кут між будинками. Та, в екстазі полювання, мисливець оступився у відкритий люк каналізації – набив гулі на колінах, ліктях і лобі. Кицька переможно занявчала і по спині Семена вибігла з пастки.

Через п'ять годин невдалого полювання за натурою, Карасик дістався і до свого будинку. Цифра в тисячу баксів, як у зламаному калькуляторі, згасала в його голові.

Він сів біля свого під'їзду на лаву, заморено запалив цигарку і як маятник годинника захитав головою:

-Така риба як карась, на фіга комусь здалась...

Семен мрійно озирав старий захаращений будинок і згадував часи великого злету сільськогосподарської продукції, яку випускав завод. Борони системи „Град” тоді були потрібні всім колгоспам Союзу і навіть за кордоном, то ж житлові масиви “Сільмашу” завжди пахли свіжою фарбою і новосельцями...

Раптом він вдавився димом і забухикав, що аж виступили сльози – на підвіконні першого поверху сидів здоровенний білий кіт Пушок. У цього сусідського кота, у його великих і добрих очах, раптом заблищали зеленим вогнем тисяча доларів!

Пушок не чинив опору. Це був ручний кіт, відгодований бабою Лідою, сусідкою з першого поверху. Баба Ліда весь свій вік пропрацювала на заводі в Бюро перепусток, спілкувалась з багатьма людьми, а на старість залишилась одна з котом...

І вже, коли митець фрези і металу прожогом біг до свого цеху з котом у мішку за спиною, чув позаду істерію баби Ліди:

-Пушка викрали! Щоб вам руки і ноги покорчило, волоцюги! Нема на вас Сталіна!

Коти ніколи не були професіональними фотомоделями і позувати вміють лише коли солодко сплять, скрутившись у клубок. Згідно ескізу пума полювала. Заставити Пушка полювати Карасик не міг. По-перше, коти не виконують команди як собаки. По-друге кіт був нагодований так, що завалювався на живіт для відпочинку.

Карасику прийшлося зафіксувати kota між двома скляними шибками. Пушку це не подобалось, він пручався і м'явчав, але вигляд мав майже як на ескізі пума – із вилупленими, як окуляри плюс сто двадцять, очима, із звірячим оскалом, з якого на скло капала піна, із випученими кігтями, що шкребли по склу... От тільки що білого кольору!

-Та нічого, - мислив фрезерувальник, - на чорну пуму у металі це не вплине.

Півтори години Семен Карасик змальовував kota гострим керном на металевій плиті – танкова броня важко піддавалась малюванню.

-Цинкові гроби у нас з конвеєра виходили за пів хвилини, навіть швидше ніж борони, - міркував Семен, - а тут це мистецтво скільки часу забирає...

І коли затихло скрежетання керна по металу, стих і сам Пушок. Він вже не м'явчав і не пручався між шибками. Коли фрезерувальник зняв переднє скло, то кіт просто звалився на бік неначе здоровенне біле нецкі.

Штучне дихання коту Карасик не робив, а от недвижну форму Пушка використав як шаблон – притулив до накернованого малюнку, щоб звірити пропорції. Дуже багато ліній не співпадало з натурою, та виправляти їх було вже ніколи. Час линув до вечора, треба було братись до завершальної фази замовлення – на металевій плиті вирізати фрезою вивіску.

Станок увімкнувся і запрацював усіма своїми моторами, як веселий шлунок при гастриті і затрясся як руки алкоголіка. Якість виробу формували всі системи фрезерувального верстату: шпіндель автоматично брехав на два міліметри, та і рухомий стіл станка прибріхував міліметрів на п'ять. Тож, протягом одного метра, виріб спотворювався як того хотіла електрична душа станка, що відпрацював свій ресурс ще років п'ятнадцять тому.

Зображення пуми набувало неймовірного вигляду – вуха стали схожі на крила, а хвіст видовжився до шиї лебедя... Та й напис “Пума” почався з літери “Г” замість літери “П” і в кінці фрезерування читався ближче до слова “Гусь”...

Карасик дивився на свій витвір, як доярка на квадрат Малевича. Треба бути або вундеркіндом, або повним ідіотом, щоб побачити у цьому шедеврї пуму. Єдина якість, яка задовольнила б замовника, це те, що вивіску ніяка п'яна свинюка не поб'є і не прострелить із звичайної вогнепальної зброї. От що значить конверсія сільськогосподарських технологій!

Автор мовчав над вивіскою і чухав дохлого kota за вухом. Труп Пушка розвалився, витягнувши ноги на інструментальній шафі.

-Від безробіття котам яйця чухаємо? – Прогримів голос позаду.

Це був директор заводу “Сільмаш”, що щойно повернувся із відрядження у хорошому настрої.

За звичай директор з'являвся у поганому настрої – п'яний і з гучною піснею: “У дівушки іс острова Пасхі украли любовніка тїгри, украли любовніка в формє полковніка і сьєлі в лесу под ананасамі... Па-да-ба-ду-ба...” Це означало, що він нічого не зміг продати.

Сьогодні був виняток – настрої у директора був тверезий і не фатальний. Зирнувши на купу металевої стружки біля станка серйозно заговорив:

-Станок налаштуєш? В нього шпіндель від старості бреше, тому його ніхто і не купив... До речі, я трубу котельні продав.

-Це ти, яка має термонаводящі електронні чіпи? – Запитав Карасик.

-Ту! Але з нашого заводу ще не знятий гриф секретності! Ось твої п'ятдесят гривень платні за два місяці. Може так ще місяців три протягнемо, а там якийсь інвестор завод купить. Сільське господарство останнім часом відроджується у зв'язку з війною в Іраці... Заживемо як коти у доброго хазяїна! Як твого kota кличуть?

-Пушок.

-Заживемо як Пушок! – Сказав директор і вирушив на вихід.

Його “Волга” з задавненим літерним номером “МОЯ” за ворітьми ледь не збила “Міцубісі” з грузинським акцентом – літерний номер якої значився “ВАХ”.

Замовник грузин застав Семена за роботою – той замітав біля верстата металеву стружку і в розпачі міркував, як збити із замовника не тисячу, хоча б сто баксів.

-Парасті дарагой! – Без вступу почав грузин, - Мне не нужен “Пума”!

У Карасика з рук випав віник і набрякли присохші подряпини на щоках.

-Мне пасаветевал друг, “Пума” будет пугат людей! Я даю другой імя супермагазину “Белій лебед”. За безпакойства я даю сто баксов...

Замовник поліз в шкіряний гаманець, витягнув звідти сто доларів і поклав їх біля покійного Пушка. Карасик від несподіванки знову вхопив віник і потер гулю на лобі.

-Дарагой, сделай другой вивеска! І я тебе палачу вся тысяча!

Вже знаючи чим пахне виготовлення вивісок на заводі “Сільмаш”, Семен сором'язливо нахилив очі і видавив із себе:

-Половину на перед!

-Как скажешь, дарагой! Вот я намалевал здес.

Грузин протянув фрезерувальнику пачку від сигарет “CAMEL”, а сам став відраховувати гроші. Карасик подивився на коробочку і здивувався. Там

на фоні кольорового верблюда і піщаних барханів чорним маркером був намальований лебідь – точна копія того, що він витворив за цілий день – такі ж крила і шия...

Виконуючий обов'язки полковника, виконуючий обов'язки лейтенанта, ефрейтор-фрезерувальник, він же начальник охорони, він же завскладу і ще багато іншого... торжественно дістав вже готову вівіску і поставив її перед замовником.

-Вай! Вай! Вай! Какой маладец! – Тепер дивувався грузин, - Так бістра! Толко что там напісано внізу?

-Тут написано “Гусь”, - задоволено пояснив Семен Карасик, - на українській мові це означає “Білий лебідь”...

ПРИЮТ РУСАЛОК

Перед слідчим карного розшуку майором Скрипкою сидів підозрюваний в обкраданні супермагазину.

Скрипка ліниво задавав питання, бо знав, цей типчик - чемпіон рецидиву, згодиться з усіма протоколами і візьме на себе не тільки цю крадіжку, а і багато інших по району. Це його чотирнадцята ходка. Пенсіонер зони! Його вже просто виганяють на волю з-під варти, а він що-небудь накоїть, аби назад у колонію повернутись !

-Ну, то як, Лафаня, будемо говорити правду?

-Аякже, громадянин начальник! Моя правда в моїх устах і у вашем делє!
Я правдіво опісую ви правдіво шйоте...

-Так, то ти супермаркет грабонув?

-Ато ж хто! Конечно я, і не только супермаркет! Я іщо платний туалет грабонув по ходу, когда із магазину в аптеку перебігав...

-Ну, аптеку собі не чіпляй, - зауважив Скрипка, - обкрадання аптеки розкрили і без тебе! Тут ось коняку з лошаком вкрали...

-То я! То я! Лошаді це моя слабость. Люблю я їх. Как только с зони откінусь так пару лошадей і вкраду. Тяга к воле, понімаєте? Лошадіная болєзнь, понімаєте?

-Понімаю. Де ж вони?

-Продав!

-А гроші де?

-Пропив!

-Класичний варіант, - згодився майор.

-Ну, взагалі так, - зробив висновок він. - Ось тобі п'ять протоколів, підписуй як чисто сердечне визнання провини. Дєсь на років шість потягне, а там що Бог дасть.

-Сплюньте, гражданин начальник! Під амністію попаду. Міне еті амністії вже задолбалі! А в цьом году чотири праздніка і всі юбілейні!

-Мене твої амністії не хвилюють. Зробимо ще пару слідчих експериментів і бувай здоровий - на суд! – Сказав Скрипка.

Кум Синько в ранковому тумані стояв на середині кладки і з пристрасстю вдивлявся під очерети.

На похмілля він бачив там красунь, що зваблювали своїми інтимними місцями так відверто, що аж... Але ж яка то природа навкруги і краса! Дух захоплює плєскіт хвиль і ці вражі русалки під очеретами позують!

-Пху! – Плюнув кум в ставок, - Похабщина! Я таки виловлю хоч одну таку тварюку! О тоді і подивимось як знущатись над людиною...

Синько в тумані ранку та ще й після добрячого свята просто не роздивився, що під очеретами розкис у воді календар з голою естрадною співачкою.

Цілий день кум Синько майстрував сачок для риби.

-Що то ви, куме, ото майструєте? – Допитувався його сусід кум Вірко.

Синько очима тасмно відвертався від запитання:

-Риба в очерети пішла! А мене жаба давить – що ж добру пропадати...

-Щось крупну комірку ставите, мабуть на коропа, карась проскочить...

-У мене жодна... риба не проскочить! – Завірів Синько.

“Неспроста це Синько сачок майструє” – подумав кум Вірко.

Коли на божий світ вилупилися зорі, Вірко став слідкувати за сусідом. Діждався коли Синько вирушить із сачком, і тихенько пішов слідом за кумом – де повзе, де присяде, де деревом прикинеться...

На середині кладки почав Синько сачком під очеретами черпати.

-Йо, йой! - Полинула луна над ставком, - Диви клятї повії що витворяють!

Витягнув Синько із ставка мішок, який зачепив сачком. Закинув на плече і потягнув у свою хату.

Вірко за ним по п'ятам - і таки побачив те, що нарибалив кум.

У мішку було десять пляшок горілки “Посольської” і бляшанок з сорок рибної консерви різних видів, пакунки з приправами, з майонезом...

-Ого-го яку контрибуцію мені русалки заплатили! – радів Синько.

-Так ось яку рибку ти ловиш! – Хитро посміхнувся Вірко і побіг додому майструвати і собі сачок для риби.

На слідчий експеримент Лафаню доставили по всім правилам криміналістики: в наручниках і при посиленому конвої.

Група швидкого реагування, одягнута у нові бронжилети з автоматами на грудях, оточила ставище, перекрила під'їзди і виїзди, щоб не дай боже злодюга не прошмигнув крізь пальці як вуж.

Оператор з відеокамерою чатував місце події. А сам злодій Лафаня відразу включився у слідчий експеримент:

-Задумав я грабйож іщо два года назад, когда сідел в ізоляторі. В общем, граблю я сберкасу, уже сейф взломав... Думаю, треба перекусіть, а каса подождьот, деньгі нікуди не дінуться, а от с голодухі могу дух випустити... А на проти какраз супермаркет стоїть! Думаю, зачем далеко бегать, коли все рядом – і деньги, і жратва!..

-Ну, віноватий я, конечно, що супермаркетом спокусився. Откуда міне можна було знать, що супермаркет под сигналізаціей? В общем, грабонув я магазин і бегу ось сюди – через кладку ставка!..

-Чувствую, не втікти міне від правосудія ! Іщейкі за мною по п'ятам біжать. Вибросіл я грабоване ось там де сержант багром ковиряється!

На середині кладки дійсно сержант вже пів години бовтався пожежним багром у воді. Майор Скрипка ходив туди-сюди на березі і нервово запитував:

-Ну що є речові докази?

-Немає, товаришу майор! – Доповідав сержант, - Неначе у воду пішло!

-Ковиряй глибше, нижче дна не піде!

-Та ковиряю і бовтаю. Немає доказів!

-Як це немає? Ти що не пам'ятаєш куди клав?

-Все я пам'ятаю! Десять “Посольської”, сорок консерви, все склав у мішок і кинув сюди...

-Мені це записувати на відик? – Запитав оператор.

-Виключи своє кіно, лейтенант! – Гримнув Скрипка, - тут доля людини рішається!

Сержант зійшов з кладки на берег і кинув багор на землю:

-Може замулило, а може течія знесла...

-Завтра, - наказав майор Скрипка, - мішок прив'яжеш до кладки!

-Може вже не треба це кіно? – спитав виморений бовтанням води сержант.

-Для судді визнання злочинця мало. Нам треба речові докази пред'явити! А кіно в наш час переважить цілий арсенал вогнепальної зброї! – Пояснив розлютований майор.

Вночі кум Вірко почав черпати воду сачком від самої греблі. А коли добрів до кладки, то сачок йому і не пригодився. На середині кладки до перильця був прив'язаний мотузок. Вірко потягнув за мотузок і витягнув з води повний мішок добра: пляшки з горілкою, відерця з оселедцями і ще багато чого...

-Ось яка тут рибка плаває! – Задоволено промуркотів Вірко і поніс добро до хати.

Слідчий експеримент повторився о дев'ятій годині ранку. Лафаня розписував свій злочин перед відеокамерою, а сержант з багром каламутив воду на кладці. І за годину зумів виловити із води старий розмочений календар із голою дівкою.

-На Наташу Корольову схожа! – Доповів сержант. - Ось і напис мається "Дельфін і русалка"!

-Русалки тирять наші речові докази, чи що? – Припустив незадоволений Скрипка.

-Або дельфіни... – почав фантазувати сержант.

-Припинити містику! – Наказав майор. - Діло треба закривати. Продуктів на речові докази вже не лишилося. А думать щось треба.

З великої думки майора Скрипки, Лафаня, таки став кінозіркою, як і всі учасники експерименту. Сержант перед відеокамерою витягнув багром із води надпиту пластмаску пива, а Лафаня заявив у об'єktiv:

-Єто ви знайшли только бутилку піва! А в єтом ставку іщо плаваєт пів тонни окорочков, сто кілограм “Сардіни в маслє”, водка ісключітєльно в ящиках. Крабовіє палички і докторську ковбасу может бить риба з’їла...

І, щоб надати важливості скоєному злочину, розбудити суспільну думку, а також визначити активну оперативність розкриття пограбування, відео ролик слідчого експерименту показали по місцевому телебаченню в рубриці “Кримінальні новини району”.

Відразу після прокату кримінального кіно в ефірі, на ставок стали стягуватись передові ланки рибалок з сачками, підхватами, волоками, павуками та іншими хитрощами для обстеження замуленого дна. Ставок перетворився на багатолюдний аквапарк і риби в ньому мабуть було менше, чим людей на човнах, з аквалангами і ластами.

Таким зворотом обставин миттєво скористались власники приватних магазинчиків, що тулились близько до водоймища. Із-за напливу клієнтури, прибуток сільських “шопів” почав зростати. Тож найхитріші підприємці візьмуть та й підкинуть у ставок чи то пляшку шампанського, чи ящик пива. Знахідка відразу рекламувалась!

Ніщо не могло перешкодити бажаючим провести вихідні, чи період відпустки на хвилях таємничого ставу.

Місцеві фізкультурники десь із моря притягли до ставу катамаран і катали бажаючих за гривню. Більш винахідливіші підприємці зуміли дістати водолазний костюм і занурювали клієнтів на глибини за десятку...

Кожен розумів, що русалок в природі не існує, що не знайти в ставку курині ляшки, проте, приємно було бути учасником незвичайних казкових подій. Тим більше, в ставку можна було в дійсності виловити якийсь подарунок, чи сувенір на згадку від русалок... А у водолазному костюмі навіть побачити чи то хвіст русалки, чи її груди.

“Посольська” у кума Синька закінчилась і одного разу він з превеликим подивом помітив, що на ставку купаються, плавають на катамарані, а то просто бродять по берегу, безліч молодих красунь в купальниках. А ще біля ставка виставлений величезний плакат з словами: “Зона активного відпочинку “ПРИЮТ РУСАЛОК” працює з 9-00 до 22-00. В програмі: дискотеки, концерти, спортивні змагання, водні розваги”...

-Ага! – Подумав Синько. - То не русалки були! То “День Нептуна” культпрацівники влаштували... А я їхню горілку випив... Ну хай вибачають – на грані з ризиком живу, можу коли і помилитись...

На цьому кум Синько до русалок охолов. Та і літо не вічне, настала осінь, потім зима... На плакаті з’явився напис: “Приют русалок закритий до весни. Русалки зимою сплять, як ведмеді!” Катамаран примерз посеред ставу, а водолазний костюм стояв на березі як снігова баба, з старим відром на голові і морквиною в носі.

Кум Синько йшов додому похитуючись після доброго свята. Навкруги сипав лапятий сніг.

Синько йшов навпростець по льоду. Широка білизна засніженого ставу навіювала спогади дитинства і душевну радість... Аж раптом перед його очима намалювався слід.

-Яка це тварюка залишила такий слід? – Задумався Синько і подивився навкруги.

Проти покинутої старої хати, що ледь виднілася крізь падаючий лапятий сніг, рухалось чорне п’ятно незрозумілих розмірів.

Синько ще раз приміряв слід – на людське взуття не схожий, а для собаки завеликий...

-Вовк! – З жахом вирішив кум Синько. У нього піднявся чуб, побігли мурахи по спині і він зірвався з місця як ракета новорічного салюту.

-Куди це ви, куме, так біжите? – зупинив його сусід Вірко.

-Та там! Там де! – Почав було Синько, - Куме, а у вас часом вовчих капканів не має?

-Немає! - Відповів Вірко і кинув розгрібати доріжки від снігу, бо подумав – “Неспроста кум Синько вовчі капкани шукає...”

А куму Синьку звідки було знати, що те чорне п'ятно біля покинутої хати був не хто інший як Лафаня. Лафаня таки потрапив під амністію напередодні виборів і якогось ювілейного свята, тепер знайшов покинуту хату і з горем та босими злиднями пересиджував у ній зиму.

Як би там не було, а через два тижні селяни почали зустрічати вовчі сліди не тільки на ставищі, а скрізь де лежав чистий сніжок. Більше того у місцеву лікарню почали поступати ушкоджені вовками хворі – того за ногу вкусило, того за вухо тягало...

Туди ж привезли і Лафаню босого і побитого. Його спіймали господарі в курнику і щиро вірили що то вовк, то ж вовк у Лафаніній шкурі гарлапанив на весь хірургічний відділ “Волкі позорніє! Майор Скрипка міне друг! Всех йому перепішу!”

-Тамбовський вовк тобі друг! – Пробурчав Скрипка, коли дізнався, що кримінальну кінозірку на цей раз знімають не на відик, а на рентгенівську плівку.

Навіть кум Вірко постраждав, коли забув прив'язати з ночі свого пса Лисика. В темряві пес зустрів господаря біля воріт, кинувся на груди лапами, то господар зімлів і розслабився кишечником. А вже коли Лисик облизав Вірку щоки, хекаючи собачою вірністю, той радо вимовив “Це ти Лисик?” і поплентався до хати з широко розставленими ногами...

А Синько себе постраждалим не відчував, бо виходив з хати лише по дуже великій нужді, і то першою випускав з хати свою дружину.

За таких подій до села почали стягуватись групами і бригадами мисливці з усього регіону. Зона активного відпочинку знову запрацювала. Прокатні

рушниці, лижі, маскхалати, амулети у вигляді вовчої лапи, і наклейки “Завалимо матерого” можна було дістати за символічними цінами – від 10 до 200 у.е.

Плакат біля ставу оновився. Свіжою фарбою замість хвостатої красуні тепер був намальований сіроманець і великі літери “ВОВЧЕ ЛОГОВО”. А нижче меншеними вказано “Працюємо цілодобово, без вихідних, допоки не проснуться русалки!”.

ДРАМАТУРГІЯ

КОПЕРФІЛД ІЗ ФІЛАРМОНІЇ

Радіоп’єса

(тривалість звучання 45-50 хв.)

ДІЮЧІ ОСОБИ:

1. **Кирило Кирилович Поплавський**, завідуючий районним відділом культури. *(голос творчий, тонкий, зморений піснями)*
2. **Коперфільд Володя**, цирковий аферист. *(голос молодий, активний, веселий)*
3. **Євгенівна**, завідувачка районною бібліотекою. *(голос романтичної жінки в літах)*

4. **Районний пожежник, Василь Андрійович, представник місцевого МНС. (голос будь-який сонливий)**
5. **Голова адміністрації районної, Семен Іванович. (голос басистий, з хрипотою)**

АКТ 1

**Задіяні: Голова адміністрації, Кирило Кирилович, Євгенівна,
Районний пожежник**

Гомонить люд у актовому залі. Верещать мобілки різними мелодіями. Соваються стільці, грюкають двері. Десь здалеку регоче жінка, пищить мікрофон...

Звучить владний чоловічий голос Голови районної адміністрації.

ГОЛОВА АДМІНІСТРАЦІЇ: - Все! Кончайте анекдоти! Починаємо роботу! Євгенівна, ви мене чуєте? *(Стукає олівцем по столу)* Я розумію, настроєніє святкове, я теж знаю анекдот про апельсинчики, ну не так же відверто...

ЄВГЕНІВНА *(виправдовується веселий жіночий голос)*: – А що я, що я? Це все Поплавок. Ой, пробачте, Кирило Кирилович *(жінка нестримно сміється)* нас розважає... історії... каже...

ГОЛОВА АДМІНІСТРАЦІЇ *(серйозно припиняє гомін)* – Досить! І вимкніть, будь ласка, мобілки! Це ж засідання комісії, а не свинарник,...

Втихають звуки, поодинокі прокашлюються куриці.

ГОЛОВА АДМІНІСТРАЦІЇ *(розмірено діловим тоном)*: - Починаємо роботу комісії. Головою я. Мене ви знаєте, знайомитися не треба. Порядок денний вже записаний. Питання одне: підготовка до святкування Нового року.

(пауза) Рік, як завжди, виявився важкий, але розважатись, як казав філософ, нам не заборонити...

ЄВГЕНІВНА *(обережно)*: - Семен Іванович, перепрошую, ще раз про філософа, який філософ?

ГОЛОВА АДМІНІСТРАЦІЇ *(роздратовано)*: - Так, Євгенівна, не дошкуляйте своїми бібліотекарськими замашками! Зараз у мене ви філософом станете! Чому, я вас питаю, у вас не горять гірлянди на зданії? Зданіє в центрі району, бібліотека! Храм, можна сказати, культури... Должно блимати на весь, можна сказати, район...

ЄВГЕНІВНА *(ображено)*: - Це не я. Це все Кирило Кирилович. Позичив гірлянду на свято Миколая і по ці пори не повертає...

ГОЛОВА АДМІНІСТРАЦІЇ *(з іронією)*: - Знову анекдоти від Поплавського? Так, Кирило Кирилович? Ви, наш культурний “білий попугай”, про гірляндочку, а не про апельсинчики розказали б. Де гірлянда?!

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ *(сумно і серйозно)*: - Нема... Семене Івановичу, повірте, вже нема... Бовдури ці, молоді – рок група наша із будинку культури... Миколайчика водили... Ну, в общому, ні гірлянди, ні апаратури... Ремонтувати треба...

ГОЛОВА АДМІНІСТРАЦІЇ *(сердито)*: - Так ремонтуйте! Чи може мені лампочки припаяти? Що з ялинкою?

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ *(впевнено)*: - Ну, ялинку, ми, певна річ, запалимо!

РАЙОННИЙ ПОЖЕЖНИК *(сонно поправляє)*: – Не запалимо, а засвіtimo!

ГОЛОВА АДМІНІСТРАЦІЇ *(з смішинкою)*: - Так, Василь Андрійович, ви, як пожежник, вчасно проснулися. Кирилу Кириловичу все б тільки палити: бібліотечну гірлянду спалив... тепер на ялинку замахується...

Пожвавлення голосів, чуються смішки, шепіт. Пищить мобілка з мелодією “Золоті купола”...

ГОЛОВА АДМІНІСТРАЦІЇ (*голосно і роздратовано*): - Я ж сказав вимкнути мобілки! Вам “Золотіє купола” співать хочеться? А думать про празднік, хто буде, Пушкін?...

ЄВГЕНІВНА(*зауважує*): - Пушкіна перестали читати. Франка ніхто і не читав. Я думаю, у нас постійне свято...

ГОЛОВА АДМІНІСТРАЦІЇ (*грубо*): - А Вам, Євгенєвна, я думати забороняю! Ви у своїй бібліотеці тільки те й робите, тільки думаете! А треба працювати, ясно?

ЄВГЕНІВНА: - Ясно.

ГОЛОВА АДМІНІСТРАЦІЇ: - Як Божий день ясно, чи як у Новорічну ніч? А далі що, культурна програма є? Га, Кирило Кирилович?

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*збентежено*): Що далі? Що далі... Як завжди.

Своїми силами гулять будемо! Самодіяльність така: клоун та ще один арлекіно чудять, народний ансамбль “Вечірня зоренька” співають. Потім два поета-пенсіонера грошей не беруть...

Пауза. Стукає олівець по столу “тук”, “тук”, “тук”.

ГОЛОВА АДМІНІСТРАЦІЇ (*розмірковуючи*): -Ну, якщо своїми силами і без грошей... (*пауза*) Ялинку точно спалимо! Може є пропозиції? (*пауза*) Народ требає шоу! Рік важкий. Одна радість – свята Рождественські! Як ви думаете, я правий? (*пауза*) А давайте запросимо на свята професіоналів? Район на тисячу гривень один раз в рік не обідніє, а свято закриємо на високому рівні...

ЄВГЕНІВНА(*збуджено*): - Та де ж їх взять, професіоналів? Ми ж аграрний район! Сюди ніхто їхати не хоче! У нас, в бібліотеці комп’ютер вже є, а працювати нікому...

ГОЛОВА АДМІНІСТРАЦІЇ (*рішуче*): - Здрасьтє, Евгенєвна! Я вам про здравіє, а ви мені про упокой! При чому тут ваш комп’ютер до ялинки?

(іронічно) Віддайте комп'ютер Кирилу Кириловичу, він знає що з ним зробити!...

РАЙОННИЙ ПОЖЕЖНИК*(весело спросоння)*: - Хе! Те що з гірляндою! Віддайте краще у МНС, принаймні не згорить...

ГОЛОВА АДМІНІСТРАЦІЇ *(строго)*: - Годі вже базікати! З вами, Василь Андрійович, ми продовжимо розмову про святні вогні та салюти, про газ, кінець-кінців, і про вклад МНС у загальнорайонне свято! А бібліотека і культура до побачення!

Скриплять стільці, човгають кроки.

ГОЛОВА АДМІНІСТРАЦІЇ*(перекрикуючи шум)*: - Значить так, Кирило Кирилович, ви завтра їдете в область, у філармонію, в цирк, куди завгодно, і запрошуєте на свята професіональних артистів! Ясно?

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ *(фатально)*: - Та ясно... Не ясно де гроші... взяти. Ці ж професіонали, дорого коштують... До побачення!

Гуркіт дверей. Лунають кроки коридором.

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ *(пошепки, так щоб ніхто його не почув)*: - Скоріше б ці свята відбулися, Господи! Нормальні люди у свята відпочивають, а тут як не гірлянда горить, так філармонію треба привезти... *(пауза)* Доберуся до кабінету, увімкну музику. Щось веселеньке послухаю. Влаштую розслабуху...

АКТ 2

Задіяні: Кирило Кирилович, Коперфільд.

У кабінеті Кирила Кириловича фоном звучить пісня “Костёр” у виконанні «Машини часу».

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ *(без мелодії наспівує речитативом)*: - Раз ночь темна, жгут єдва-єдва, и берегут, сили і дрова... Єщо не все погаслі краскі дня, єщо не жаль огня... И Бог храніт меня...

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ *(сам із собою в голос)*: - От пісні раньше робили! Що то ретро! *(декламує)* “Сили і дрова берегут і Бог храніт меня!” *(пауза)* Макаревічу, за цю пісню, пам’ятник треба поставити. А тут шукаєш щось рідне, національне, а маємо колядки і щедрівки, щедрівки і колядки. Хіба що “Галю” заспівати? *(пауза)* *(невпевнено наспівує)* “Прив’язали Галю до сосни косами, підпалили сосну від гори до низу”... “Горить сосна горить, горить та палає”... А там і ялинка запалає... Лісова пожежа якась. В нашій країні одним пожежникам весело...

Чується нестримний стук у двері. Двері відчиняються.

КОПЕРФЛЬД *(звертається)*: - Чи можна зайти? Кирило Кирилович?

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ: *(владно і в доброму гуморі)*: - Та заходьте вже... Заходьте, как чудо, как песня... Ви, часом, не Новорічне чудо? Бо я в чудеса не вірю.

КОПЕРФІЛЬД (*іронічно*): - Ні, я не чудо, але до чудес маю безпосередню участь.

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ: - То ж хто ви?

КОПЕРФІЛЬД: - Я Володя Коперфільд.

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*здивовано*): Коперфільд? Той самий? Той що літає?

КОПЕРФІЛЬД (*весело*): - Ну, не зовсім той. Ви он, Поплавський. На дверях написано. Це ж не значить, що ви той Поплавський, що ого! А ви Поплавський поменше, але теж культурний і творчий... А я теж Коперфільд, але Володя. Теж, можна сказати, літаю...

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*збентежено*): - Угу. Літаєте? Крила є?

КОПЕРФІЛЬД (*пояснює*): - Я професіональний циркач. Артист легкого жанру...

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*радо*): - Так ви артист! Ви з філармонії?

КОПЕРФІЛЬД (*гордо*): - Можна сказати і так. Філармонію, можна сказати, я одгудів. От, времена були! Тепер своїм талантом допомагаю створювати поважним людям видовища.

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*активно*): - Це дуже добре, що ви з філармонії! Дуже добре! У нас тут якраз проблемка з артистами. З професіональними артистами! У нас ялинка горить...

КОПЕРФІЛЬД (*по діловому*): - Ну, ще не горить. Не поспішайте у подіях. Всьому свій час! Час збирати і час підпалювати! (*пауза*) Але якщо про ялинку, то я можу її оригінально запалити. Видовище сподобається і малюкам, і дорослим.

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*завіряючи*): - О, ялинку підпалити ми можемо і своїми яскравими талантами! Тільки пожежник не дозволяє. Нам би організувати якусь розважальну програму біля ялинки...

КОПЕРФІЛЬД (*рішуче*): - Запросто! Як каже мій тетка Коперфільд: “нов проблем”! Ось... Дайте мені дві гривні.

Невелика пауза.

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ *(сам до себе)*: - Знову мова про гроші... Ці професіонали без грошей жити не можуть. Світ перевернувся з цими грошима! Але ж дві гривні - не двісті...

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ *(в голос)*: - Дві так дві! Ось вам дві гривні.

КОПЕРФІЛЬД *(пояснюючи)*: - Це дуже просто. Беремо ваші гроші і запалюємо їх сірниками. *(Чуються звуки запалювання сірника)* Дивіться, от так спалюємо жорстокий капітал життя. Он як горить грошова проблема! Он як горить фундамент буржуазної культури! Ось так він перетворюється на духовний попіл! Останній подих капіталізму – згасла іскра, і все...

Пауза.

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ *(з цікавістю)*: І це все?

КОПЕРФІЛЬД: - Все.

КИРИЛА КИРИЛОВИЧ *(розчаровано)*: Це не цікаво. Так і я вмю. Поверніть дві гривні!

КОПЕРФІЛЬД *(інтригуючи)*: - А що у вас в потайничку?! Що там у вас в потайничку? Дозвольте мені просунути руку. Ось так. Ще ось так! Ну, так просто: отримайте ваші дві гривні! *(пауза)* Треба було б, щоб ви запам'ятали номер купюри, тоді сумнівів не залишилось би ніяких. Може повторимо?

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ *(захоплено)*: - Геніально! Це щось подібне із мого дитинства, коли я був у цирку... Такого у нашому районі давненько не бувало! *(переходить у веселий настрій і сарказм)* А от у потайник до голови нашої адміністрації, Семена Івановича, зможете залізи? Він у цьому році продав трубу водогону за мільйон, а на культуру ні копійки... Ха...

КОПЕРФІЛЬД *(впевнено)*: - Я до кого хоче у потайник залізу! Були б гроші...

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ *(допитливо іронічно)*: - А ви тільки гроші палите? Може газеткою обійдемося?

КОПЕРФІЛЬД (*переконливо*): - Яка газетка?! У моєму репертуарі багато оригінальних видовищних трюків: “Стрибок у ніщо”, “Ало, телефони не працюють”, “Золотий портсигар” та багато інших...

Невеличка пауза. Шарудять папери.

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*у діловому тоні*): - Гаразд. Це цікаво. Головне, що ви з філармонії! Семен Іванович буде задоволений. Думаю, побудуємо Новорічне свято на ваших, так би мовити, фокусах під ялинкою. Одягнемо вас Снігуркою. Тільки у потайник до голови адміністрації залазити не треба! Це я пожартував. Треба зробити просто приємне, розважальне, яскраве шоу... А оцей ваш “Золотий портсигар”, що, дійсно золотий?

КОПЕРФІЛЬД (*рішуче*): - Та я вам зараз продемонструю. Тільки для цього дві гривні замало. Треба дві тисячі...

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*пошепки до себе*): - Знову гроші. Що то професіонали, ніколи про них не забувають! Та і ми не простачки. Зараз я його взую.

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*вголос, пропонуючи*): - Ха-ра-шо! Дві тисячі у мене немає. А от тисяча гривень виділена нам на проведення свята є! Тільки запам’ятайте – це ваш заробіток, гонорар, так би мовити! Якщо спалите гроші, звиняйте, залишитесь без зарплати... (*іронічно посміхаючись*) Та я думаю свої гроші ви палить не будете, правда ж?

КОПЕРФІЛЬД (*обережно*): - Авжеж! Свої гроші потребують пильної уваги. Що ж, давайте тисячу. (*пауза*) Зрозуміло, це не та сума, яка потрібна для ефекту, але ми артисти, народ не амбіційний. Що перепаде із святкового столу, тому і радіємо. Час такий. У людей грошей на цирк немає, філармонії не ремонтуються... От, приходиться, літати по районах і брати, що Бог пошле.

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ *(ражує)*: - Ось, вісімсот, дев'ятсот, дев'ятсот п'ятдесят, далі меншими: п'ять, десять, двадцять, дев'ятсот дев'яносто дев'ять, тисяча! *(пауза)* Слухайте, Володя, виділіть мені десятку на листівки? Вам ця десятка ні туди, ні сюди, а нам в культурі...

КОПЕРФІЛЬД *(серйозно)*: - Оце вже ні, Кирило Кириловичу! Тільки не зараз. Покажу номер, тоді і виділю, хоч п'ятдесят! Давайте сюди гроші. Кладіть у цей портсигар.

Чується шарудіння, металеве клацання.

КОПЕРФІЛЬД *(наказуючи)*: - Увімкніть, будь ласка, музику, яку-небудь для озвучки, щоб не сухо... Портсигар я кладу на край столу...

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ *(погоджуючись)*: - Це, зараз, увімкну! Сухо не буде! *(совається)* У мене тут якраз пісня Макарєвіча про дрова і там, ретро, що все отболіт і мудрий ветер золу развеєт без сліда...

Звучить пісня "Костёр" "Машины часу". На фоні музики вибухають петарди. Стукіт падаючих предметів, дзвін скла. Знову вибухають петарди, неначе фільм про війну.

АКТ 3

Задіяні: Кирило Кирилович, Євгенівна, Районний пожежник.

У кабінеті Кирила Кириловича стук в двері. Кроки. Скрипи дверей.

ЄВГЕНІВНА *(тихо цікавиться)*: – Кирило Кирилович, ви живі? Що тут було?

РАЙОННИЙ ПОЖЕЖНИК (*пробуджено і голосно оцінюючи*): - Та тут наче феєрверк хтось влаштував! Конфетті розсипане! Петарди стріляли! А воняє як... Хоч сокиру чіпляй! Кирило Кирилович, ви що гірлянду ремонтували?

ЄВГЕНІВНА (*дивується*): - Таке враження, що настало перше січня після Новорічної ночі... Сніжинок не вистачає...

РАЙОННИЙ ПОЖЕЖНИК: - Портрет голови Верховної ради розбився...

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*сумно*): - Цей портрет просто впав. Сам по собі упав. Я тут сам ледь не впав...

РАЙОННИЙ ПОЖЕЖНИК (*питає*): - А що трапилось? У вас хтось стріляв?

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*роздратовано*): - Та ніхто в мене не стріляв!

Бачите, це звичайнісінькі петарди і хлопавки. Ви, Василь Андрійович, зателефонуйте негайно у міліцію. Треба затримати одного артиста, поки далеко не полетів... Професіонал каже!

РАЙОННИЙ ПОЖЕЖНИК (*здивовано*): - А хіба ви не знаєте? Вже з пів години, як усі телефони не працюють! Ремонтників вже визвали...

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*гнівно*): - От, Коперфілд! І казав же, що літун, і професіонал, і "Ало, телефони не працюють"...

ЄВГЕНІВНА (*цікавлячись*): - Про що ви, Кирило Кириловичу? І що ото ви в руці мнете?

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*голосно психом*): - Що, що! Портсигар! Пустий портсигар. Зо-ло-тий! Я його щойно купив за тисячу гривень. (*пауза*)
Артист! Циркач легкого жанру - національна зараза!

РАЙОННИЙ ПОЖЕЖНИК (*спокійно, поринаючи у сонливість*): - Кирило Кирилович, я двері відчиню, нехай кімната провітриться. У вас все в порядку із сигналізацією?... Але ж і сигналізація не працює!

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*безнадійно*): - Що ж тут зробиш. Так, відчиніть, будь ласка, двері. Та йдіть собі... Дайте спокій. (*тихо в голос*) І там, Василю Андрійовичу, не говоріть нікому, особливо голові... Голова ще від гірлянди не одійшов...

Риплять двері.

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*сумно міркуючи*): - Ось так, Євгенівна, ніколи нам тут, у районі, не досягти професіоналізму! Тягнемось за містом, за великою культурою, хочемо розважатися на “високому рівні”, а за це платити треба!

ЄВГЕНІВНА (*співчуваючи*): - Вас що, надурили? Хтось обманув?

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ: - Не просто обманув, а у душу плюнув! З філармонії він. Цяця велика! Дві тисячі йому подавай! Я ж казав, що у нас всього тисяча і на нашому рівні клоуни безплатно працюють! А мені він... На високому рівні, на високому рівні...

ЄВГЕНІВНА (*лагідно заспокоюючи*): - Не переймайтеся так, Кирило Кириловичу. Я з нашим ансамблем “Вечірня зіронька” переговорю. Щось придумаємо до Нового року... (*збентежено*) Що з вами? Кирило Кирилович, що з вами?

Кирило Кирилович починає заливатися сміхом.

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*крізь сміх*): - Євгенівна, не повірите! Цей “коперфільд” у мене із потайника депутатське посвідчення вкрав... Уявляєте? Посвідчення депутата районної ради! Це ж тільки можна уявити собі як, у якомусь районі, Коперфільд буде представлятися депутатом Поплавським... А то і міністром культури... (*спокійніше*) Це вам не анекдот про апельсинчики!

ЄВГЕНІВНА (*мудро*): - Аби були ми живі та здорові, та діти наші... А на такого професіонала завжди знайдеться інший аферист. Ось я лампочку принесла до гірлянди. Може відремонтуйте?

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ (*спокійно*): - Ах, Євгенівна, якби у гірлянді тільки одна лампочка згоріла... Давайте так: ви щось придумаєте з програмою для свята. Там, “Вечірню зіроньку” умовите співати, арлекін хай почудить біля ялинки. Вдіньте на нього костюм Снігурки. І поетів, поетів не забудьте!... А з гірляндою я вже щось придумаю. Будемо блимати. На весь район разом заблимаємо... Згода?

ЄВГЕНІВНА: - Згода, згода! Якщо вже блимати, то разом з усім районом. Та і з всією Україною разом...

КИРИЛО КИРИЛОВИЧ: - Атож! Спасибі. З святом вас, Новорічним!

Звучить пісня “Костёр” у виконанні «Машини часу».

Кінець.